

ชื่อวิทยานิพนธ์	กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ สำหรับผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน	นางฟ้าลิณี เจอะเอะ
สาขาวิชา	เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาความพร้อมของ
ชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับ
ผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี (2) นำเสนอกกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่าน
เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนางของชุมชนบางปู ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำ
ชุมชน ผู้นำทางศาสนา ประธานกลุ่มสำหรับผมนาง ผู้แทนกลุ่มเยาวชน และชาวบ้านตำบลบางปูที่
เป็นผู้ประกอบอาชีพเก็บสำหรับผมนางและผู้ใช้ประโยชน์จากสำหรับผมนาง ใช้วิธีเลือกแบบ
เจาะจงและแบบเครือข่ายก่อนหิมะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่ง
โครงสร้าง และการสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ
วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) การวิเคราะห์แบบ SWOT และการวิเคราะห์แบบ TOWS
matrix

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับ
ผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 2 ประเด็น (1) มีความพร้อม
ในองค์ประกอบของชุมชนนักรักปฏิบัติ ได้แก่ 1) ด้านข้อความรู้ คือ ชาวบ้านมีแรงปรารถนาที่จะ
ร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์สำหรับผมนางและมีองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัยการ
เจริญเติบโตของสำหรับผมนาง 2) ด้านสมาชิกในชุมชน คือ ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มาจากหลาย
อาชีพและมีบทบาทที่หลากหลาย 3) ด้านแนวปฏิบัติของชุมชน คือ ชุมชนมีกระบวนการทำงานที่มี
ประสิทธิภาพและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลา (2) ปัจจัยความสำเร็จ
ที่ส่งผลต่อความพร้อมของชุมชน ได้แก่ การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีการจัดการชุมชนที่ดีและมี
ทีมงานที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน มีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เอื้อต่อ
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของชุมชน

2. กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายรายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 2 ประเด็น

(1) กลยุทธ์องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ คือ 1) จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง เช่น การเพาะเลี้ยงสาหร่ายผมนางในแหล่งน้ำธรรมชาติและในบ่อดินทั้งแบบเผชิญหน้าและผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Blog Facebook Website เป็นต้น 2) จัดตั้งทีมชุมชนนักปฏิบัติร่วมวางแผนบริหารจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์สหายรายผมนางในชุมชนให้เหมาะสมในแต่ละบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย คุณอำนวย คุณกิจ คุณลิขิต ผู้เชี่ยวชาญ คุณวิศาสตร์ และคุณเอื้อ 3) สร้างพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง 4) พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีโดยอาศัยระบบการจัดการความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง มี 6 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ และการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ท่องเที่ยวชายเลนเพื่อปลูกจิตสำนึกการรักษาชายเลนซึ่งเป็นแหล่งต้นกำเนิดของสาหร่ายผมนางและเผยแพร่ข้อมูลหรือกิจกรรมผ่านเว็บ 6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์สหายรายผมนาง 7) การให้ทุนสนับสนุน โครงการ และ (2) กลยุทธ์ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ คือ 1) ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมภาวะผู้นำก้าวทันการเปลี่ยนแปลง 3) วางแผนและปรับระบบการทำงานปัจจุบันให้รับกับการดำเนินงานสู่จุดที่ต้องการในอนาคต 4) เพิ่มเป้าหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรสาหร่ายผมนางในแผนยุทธศาสตร์ชุมชน 5) จัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร แลกเปลี่ยน และเผยแพร่ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สหายรายผมนางผ่านรายการวิทยุหรือทีวีชุมชนออนไลน์

Thesis Title	A Strategy for Developing Community of Practice through Internet Networks to Conserve the <i>Gracilaria fisheri</i> in Bangpu Community, Yaring District, Pattani Province
Author	Mrs. Fadlinee Che-oh
Major Program	Educational Technology and Communications
Academic Year	2016

ABSTRACT

This research was a qualitative study. The purpose of this study were intended to study the readiness of community for developing community of practice through internet networks to conserve the *Gracilaria fisheri* in Bangpu community, Yaring district, Pattani province, and to study the strategy for developing community of practice through internet networks to conserve the *Gracilaria fisheri* in Bangpu community, Yaring district, Pattani province. The subjects of this research were sub district headmans, a village headman, a religious leader, representatives of youth group and villagers who worked about getting and using *Gracilaria fisheri* (selected by network or snowball selection) The data were collected through a number of Semi-structured in-depth interview and analyzed by content analysis, SWOT and TOWS analysis methods.

The result of this research were as follows:

1. The readiness of community for developing community of practice through internet networks to conserve the *Gracilaria fisheri* in Bangpu community, Yaring district, Pattani province composed of two categories : (1) The radiness of element community of practice such as 1) in terms of domain wishing to gather community to conserve *Gracilaria fisheri* with the intellectual villagers and knowledgeable about the factor of *Gracilaria fisheri*'s growth. 2) The community is a human resources from various jobs and variety of roles. 3) Community of practice is the procedure of efficiency work and the exchanging between the community members. (2) The achievement factors that effected to the readiness of community such as a visional leader who can manage a quality community and his strong team work with clear

objective. Mosque is the center of sharing knowledge ideology and readiness of information technology. This is the strength of one community.

2. The strategy for developing community of practice through internet networks to conserve the *Gracilaria fisheri* in Bangpu community, Yaring district, Pattani province. This terms composed of two categories : (1) Strategy factors of community of practice are 1) Manage to train community continuously such as to foster on *Gracilaria fisheri* in natural place and in soil pond. Both facing on internet network for example Blog Facebook Website and so on. 2) Conduct community team of developers and plan to manage and educate of conserving *Gracilaria fisheri* in community suitability and functional character by Kun Amnoui (Facilitator), Kun Kit (Knowledge worker), Kun Likhit (Note taker), the expert, Kun Wizard (IT Wizard) and Kun Eae (Sponsor). 3) To collaborate with the government and private sector in managing on *Gracilaria fisheri*. 4) To develop good practice by using of knowledge management systems in six steps : preparing step, knowledge identification step, knowledge acquisition step, knowledge sharing step, knowledge codification and refinement step, and knowledge storage and dissemination step. 5) To support the base travelling conserving mangrove in order to protect the *Gracilaria fisheri* and show the activities through website. 6) To promote public participation for conserving on *Gracilaria fisheri* 7) To support fund of every project. (2) The strategy factors of community of practice are 1) The attention of leaders continuously. 2) To support a new ideological leaders. 3) Plan and improve working system to the future's life. 4) Increase the objective management in order conserve *Gracilaria fisheri* as in community strategy. 5) Conduct and preaching knowledge about this term. 6) Using of communication technology, sharing, preaching knowledge and instill of conserving on *Gracilaria fisheri* through television or radio online.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลือให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต เกิดทิพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ดร.วุทธิศักดิ์ โกชนกุล อดีตอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ตลอดจนคณะกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย นภาพงส์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสันต์ อดิศักดิ์ และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.จารุวัจน์ สองเมือง ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอ ขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพัทธ์ นภาพุฒ ดร.กำธร เกิดทิพย์ ดร.จารุวรรณ กฤตย์ประชา ดร. มุฮัมมัดคาเวด บิลราห์มาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุมมี เบญจมา ดร.ชาเรีฟท์ สือนิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอภาส เกาไสยาภรณ์ ดร.ณัฐพงษ์ กาญจนฉายา นายฟาเดล หะยีสือแม นายลาเต๊ะ มาหะมะ นายอับดุลมาหะนะ สาและ นางดวงพร เปาะวอ และ นางรอมหละ เจะเลาะ

ขอขอบคุณพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้จนนำมาสู่การวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งคณาจารย์และบุคลากรภาควิชา เทคโนโลยีการศึกษา พี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ที่คอยช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณและขอบใจ มา ณ ที่นี้ด้วย

คุณความดีอันเกิดจากงานวิจัยนี้ ขอมอบแด่บิดา มารดา พี่ๆ และหลาน ที่ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน และเป็นต้นแบบที่ดียิ่งในการศึกษาเล่าเรียน การปฏิบัติงาน ตลอดจนการ ดำเนินชีวิตในสังคม และขอบคุณครอบครัวที่ให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้านและให้กำลังใจแก่ ผู้วิจัยเสมอมา ทำให้มีแรงใจในการศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษา

ฟุฎีนี เจะเอาะ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	(5)
Abstract.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญ.....	(10)
รายการตาราง.....	(13)
รายการภาพประกอบ.....	(16)

บทที่

1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
นิยามศัพท์.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์.....	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้.....	14
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนักปฏิบัติ.....	31
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต.....	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาขารายพมนาง.....	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	63
	ระยะที่ 1 บริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	63
	ระยะที่ 2 ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนั้กปฏิบัติผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	63
	ระยะที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนั้กปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อ การอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	66
4	บริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	69
	ประวัติความเป็นมาของชุมชนบางปู.....	69
	ลักษณะทางกายภาพ.....	70
	วัฒนธรรมประเพณี.....	73
	สภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรสาหร่ายผมนาง.....	74
5	ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนั้กปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	75
	ผลการวิจัย องค์ประกอบของชุมชนนั้กปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อ การอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	76
	ผลการวิจัย ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนั้กปฏิบัติ.....	92
6	กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนั้กปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	104
	ผลการศึกษา กลยุทธ์องค์ประกอบของชุมชนนั้กปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู.....	104
	ผลการศึกษา กลยุทธ์ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนั้กปฏิบัติ.....	116

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

7	อภิปรายผลการวิจัย.....	135
	อภิปรายผลการวิจัย ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนั้กปฏิบัติผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ส่าหรั้ยผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	135
	อภิปรายผลการวิจัย กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนั้กปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการอนุรักษ์ส่าหรั้ยผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	144
	ข้อเสนอแนะ.....	148
	บรรณานุกรม.....	149
	ภาคผนวก.....	160
	ก ราชนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนา ชุมชนนั้กปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ส่าหรั้ยผมนาง ของชุมชนบางอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	161
	ข เครื่องมือเก็บข้อมูลการวิจัย.....	164
	ประวัติผู้เขียน.....	168

รายการตาราง

ตาราง		หน้า
1	การวิเคราะห์ SWOT matrix.....	67
2	รายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ อายุ และหมู่บ้าน.....	75
3	การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านข้อความรู้ เรื่องการอนุรักษ์สำหรับรายผสมนางของผู้ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผสมนาง.....	105
4	ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส.....	106
5	ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส.....	106
6	ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค.....	107
7	ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค.....	107
8	การวิเคราะห์ ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านสมาชิก ของชุมชน.....	108
9	สมาชิกในชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส.....	109
10	สมาชิกในชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส.....	109
11	สมาชิกในชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค.....	110
12	สมาชิกในชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค.....	110
13	การวิเคราะห์การวิเคราะห์ ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านแนวปฏิบัติของชุมชนโดยใช้ขั้นตอนการจัดการความรู้.....	111
14	แนวปฏิบัติของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส.....	112
15	แนวปฏิบัติของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส.....	113
16	แนวปฏิบัติของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค.....	113
17	แนวปฏิบัติของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค.....	114
18	การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อ การอนุรักษ์สาหร่ายผสมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	117
19	ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส.....	118
20	ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส.....	118
21	ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค.....	119
22	ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค.....	119

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
23	การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนในการพัฒนา ชุมชนนักรักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับนางของชุมชนบางปู อำเภอชะอำ จังหวัดปัตตานี..... 120
24	ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส..... 121
25	ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส..... 121
26	ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค..... 122
27	ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค..... 122
28	การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการพัฒนา ชุมชนนักรักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับนางของชุมชนบางปู อำเภอชะอำ จังหวัดปัตตานี..... 123
29	ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส..... 124
30	ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส..... 124
31	ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค.. 125
32	ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค. 125
33	การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้หรือเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับนาง ของชุมชนบางปู อำเภอชะอำ จังหวัดปัตตานี..... 126
34	ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสภาพ ที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส..... 127
35	ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสภาพ ที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส..... 127
36	ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสภาพ ที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค..... 128
37	ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสภาพ ที่เป็นจุดแข็งอ่อนและอุปสรรค..... 128

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
38	การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาชุมชน นักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สหายพมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	129
39	ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส.....	130
40	ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส.....	130
41	ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค.....	131
42	ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค.....	131

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รายการภาพประกอบ

	ภาพประกอบ	หน้า
1	สถานการณ์การวิเคราะห์ SWOT.....	11
2	ปิรามิดแห่งการเรียนรู้ของ Yamazaki.....	18
3	Knowledge spiral.....	20
4	การจัดการความรู้แบบโมเดลปลา.....	30
5	องค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยชุมชนนักปฏิบัติ.....	40
6	ชุมชนนักปฏิบัติกับกระบวนการจัดการความรู้.....	41
7	ชุมชนนักปฏิบัติกับกระบวนการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลง.....	42
8	ความสัมพันธ์ของ CoP-KM-เทคโนโลยี.....	47
9	แผนที่อำเภอปัตตานี.....	71
10	แผนที่ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	71
11	แสดงพื้นที่หมู่บ้านบางปู หมู่ที่ 3 ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง.....	72
12	พื้นที่ป่าชายเลนในตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง.....	72

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่นำไปสู่โลกยุคที่ไร้พรมแดน ท่ามกลางกระแสความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการต่างๆ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะทางเศรษฐกิจที่ก้าวสู่เศรษฐกิจแบบบริโภคนิยมมวลชน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ของประเทศชุมชนและบุคคลที่จะอยู่รอดได้อย่างสง่างามจึงต้องเป็นชุมชนและบุคคลที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงมีทั้งภูมิทัศน์ด้านทฤษฎีและจิตความสามารถในการเล็งวิฤตติ เสาหาโอกาสจากความเปลี่ยนแปลงที่เข้ามากระทบจากรอบข้าง มีความสามารถในการจัดการวิถีชีวิตและการทำมาหากินของตนได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นไปในสังคม มีโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมที่เปิดกว้าง แต่ในขณะเดียวกันตระหนักในคุณค่าแห่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง และที่สำคัญที่สุดคือความสามารถในการพึ่งตนเองบุคคลและชุมชนที่จะช่วยให้สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเข้มแข็ง (อมรวิรัช นาคทรพร, 2551)

การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่แท้จริงโดยให้ชุมชนเป็นผู้คิดและมีส่วนร่วมในการทำงานตั้งแต่เริ่มกำหนดนโยบาย จนถึงสิ้นสุดขั้นตอนสุดท้ายในการติดตามประเมินผล การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือ การพัฒนาที่เน้นให้สมาชิกชุมชนรู้จักคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล และใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การทำงานจากเดิมมาเป็นการประสานความรู้ที่มีอยู่แล้วภายในชุมชน และนำความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากภายนอกชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนในพื้นที่ และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก นอกจากนี้การอยู่รอดในสังคมจำเป็นต้องสร้างชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง มีความมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำกิจกรรม ร่วมติดตาม และประเมินผล อาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดกลุ่ม เกิดเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งระบบของชุมชน นำไปสู่การปรับปรุงกิจกรรม และเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งจะส่งผลถึงการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นจริงของ

ชุมชน และสังคมไทย โดยหาวิธีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม และปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สร้างความสามัคคี และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพยายามและสร้างแรงผลักดันที่จะทำให้องค์กรเกิดการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้องค์กรพัฒนาขึ้นทั้งในแง่ของคนในองค์กรและในภาพรวมขององค์กร ได้นั้นจะต้องมีการจัดการความรู้ควบคู่ไปด้วยเสมอการจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกันอย่างยิ่ง กล่าวคือ องค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องมีความสามารถในการจัดการความรู้ องค์กรจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและต่อเนื่องก็ต่อเมื่อมีการจัดการความรู้ที่ดี ในขณะที่เดียวกันจะเกิดการจัดการความรู้ที่ดีได้ก็ต่อเมื่อมีการให้ความสำคัญกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (กัมพล ไชยพันธ์ (2554); ครรชิต พุทธโกษา (2554) และ เจษฎา นกน้อย (2550))

ในทุกสังคมมีการดำเนินการในลักษณะของการจัดการความรู้มาช้านาน จะเห็นได้ว่าแต่ละชาติแต่ละประเทศก็มีความรู้พื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งคู่บ้านคู่เมืองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดโดยตรงจากบุคคลในครอบครัว มีการสังเกต จดจำ ลองฝึก จนเกิดเป็นทักษะ เป็นการเรียนรู้และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ และเป็นการจัดการความรู้ของมนุษย์ที่เป็นธรรมชาติ ความรู้ความเชี่ยวชาญบางส่วนบางเรื่องจึงอาจตกหล่นหรือสูญหายไปบ้าง (อัญญาณี คล้ายสุบรรณ, 2550) การจัดการความรู้จึงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเพราะทำให้การแบ่งปันสารสนเทศทำได้อย่างรวดเร็วและสะดวกมากขึ้น อำนาจความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์กันของมนุษย์ ทำให้ทรัพยากรและความสามารถขององค์กรขยายตัวในเชิงกลยุทธ์ ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน การจัดการความรู้จะให้ความสำคัญกับคนและกระบวนการเป็นอย่างมาก (เจษฎา นกน้อย, 2552) หลักการสำคัญของการจัดการความรู้คือ กระบวนการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคน ซึ่งในการจัดดำเนินการจัดการความรู้ มีบุคคลหรือคนสำคัญในหลากหลายบทบาทและหลากหลายรูปแบบ ที่ต่างคนต่างทำหน้าที่ในบทบาทของตนเองให้ดีที่สุดแต่ต้องมีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาการทำงานที่ดีและเหมาะสมที่สุด เพื่อให้องค์กรหรือหน่วย งานนั้นสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างสวยงาม กลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในที่สุด (วิจารณ์ พานิช, 2549) การจัดการความรู้เป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนความรู้ทุกอย่างที่อยู่ในองค์กรให้เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปเอกสาร และเก็บรวบรวมความรู้ไว้ในฐาน ข้อมูลความรู้ เมื่อสมาชิกคนใดต้องการรู้ในเรื่องอะไรก็สามารถค้นหาและเรียนรู้เพิ่มเติมจากฐานข้อมูลนั้น แต่องค์กรไม่สามารถที่จะเปลี่ยนความรู้ทั้งหมดให้อยู่ในรูปเอกสารได้ ความรู้สามารถบันทึกได้เพียงร้อยละ 20 แต่อีกร้อยละ 80 นั้นยากที่จะบันทึกในรูปแบบเอกสารได้ (พูลลาภ อุทัยเลิศอรุณ, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับ บดินทร์ วิจารณ์ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ความรู้ที่มีขององค์กรจะถูกจัดเก็บไว้หลายรูปแบบคือ เอกสาร เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

อื่นๆ เช่น เทป วิดีโอ ซีดี แต่องค์ความรู้กว่าร้อยละ 70 ขององค์ความรู้ในองค์กร จะถูกเก็บอยู่ในสมองคนในรูปแบบของประสบการณ์ ความจำ ซึ่งเรียกว่า Tacit knowledge

ตำบลบางปู มีพื้นที่ติดกับทะเล ซึ่งมีสภาพเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพที่สมบูรณ์ชาวบ้านบางส่วนประกอบอาชีพทำการประมงน้ำตื้น เก็บสาหร่ายผมนาง เลี้ยงเป็ดไข่ ไก่ ค้าขาย เป็นต้น ปัจจุบันมีเหตุปัจจัยหลายประการทำให้ฐานทรัพยากรธรรมชาติเริ่มสูญหาย โดยเฉพาะสาหร่ายผมนางเป็นพืชเศรษฐกิจที่อยู่เคียงข้างชาวตำบลบางปูมาช้านาน ซึ่งเป็นที่ต้องการอย่างมากของคนในพื้นที่ แต่ปัญหาก็คือสาหร่ายมีจำนวนน้อยและหายากขึ้นไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด เนื่องจากเป็นที่ต้องการของชาวบ้านจำนวนมากจึงต่างพากันเก็บสาหร่ายโดยที่ไม่มีการขยายพันธุ์ และเก็บเกี่ยวสาหร่ายผิดวิธี เก็บแบบถอนรากถอนโคน ไม่เหลือรากไว้ขยายพันธุ์ จึงทำให้จำนวนสาหร่ายลดปริมาณน้อยลงทุกวันๆ ปัญหานี้ได้เกิดขึ้นในชุมชน สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้าน ยังไม่มีหน่วยงานใดมาช่วยเหลือ ชาวบ้านก็ยังไม่มีการร่วม มือร่วมอนุรักษ์ และไม่มีการแก้ปัญหาดังกล่าว ปัญหานี้จึงยังคงค้างคาอยู่ว่าเกิดจากเหตุผลใด มีวิธีใดบ้างที่สามารถกู้ขึ้นมาใหม่ได้ ชาวบ้านบางคนรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น มีวิธีการแก้ปัญหา แต่ก็ยังไม่มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ และไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวบ้านและผู้ที่จะแก้ปัญหา จากปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในชุมชนมีพฤติกรรมบางประการของคนในสังคมที่มุ่งสนองความต้องการอย่างฉาบฉวยของตน ไม่สนใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเอง ซึ่งจะกลายเป็นอุปสรรคต่อความเจริญของคนสังคมในระยะต่อไป ชุมชนจำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เมื่อได้รับการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพก็จะมีทางเลือกในการพัฒนาชุมชนมากกว่าเสมอ ส่งผลต่อความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาวะแวดล้อมของชุมชนเนื่องจากความรู้ทำให้สมาชิกชุมชนทุกคนเกิดการเรียนรู้ และความรอบรู้มากขึ้น สามารถกำหนดทางเลือกในการพัฒนา หรือจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเหมาะสม (อำไพ หรรณารักษ์ (2550); ASTV ผู้จัดการออนไลน์ (2555) และ นักข่าวพลเมือง (2556))g

ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดผลสำเร็จ จึงควรเริ่มที่การจัดเตรียมความพร้อมของชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ (สมพันธ์ และคณะ, 2547) และใช้กลยุทธ์หรือเครื่องมือในการนำความรู้แบบ Tacit knowledge เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวคนออกมา เครื่องมือการจัดการความรู้มีวิธีการหลายวิธี วิธีการใดก็ตามที่มีเป้าหมายพัฒนางานของกลุ่มหรือผ่านการเรียนรู้ประสบการณ์หรือความรู้จากการทำงาน ถือเป็น การจัดการเรียนรู้ทั้งนั้น (บดินทร์ วิจารณ์ ,2550) เครื่องมือการจัดการความรู้มีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม บริบท และเป้าหมายขององค์กร เครื่องมือการจัดการความรู้เป็นที่นิยมใช้มาก

ที่สุดคือ ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of practice) เป็นชุมชนที่มีคุณค่าอย่างยิ่งขององค์กร เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาชีพต่างๆ ในชุมชนไว้ด้วยกัน สมาชิกในชุมชนมีแรงปรารถนา ร่วมกัน สามารถบ่งชี้ถึงสาเหตุของปัญหา สามารถเชื่อมโยง และประสานกิจกรรมความคิด สร้างสรรค์ในปัญหาเดียวกัน (อัญญาณี คล้ายสุบรรณ, 2550) ชุมชนนักปฏิบัติถือเป็นหัวใจหลักในการก้าวสู่การประสานการทำงานและการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างเป็นธรรมชาติ ที่สมาชิกแต่ละคนในชุมชนมีความสนใจ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะเข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งผ่านการพบปะกันหรือผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต และหากองค์กรสามารถเชื่อมโยง ชุมชนนักปฏิบัติเข้าด้วยกัน จะเป็นเครือข่ายทางสังคม (Social network) ที่มีการปฏิบัติงานร่วมกันหลายๆ ฟังก์ชันงาน (บดินทร์ วิจารณ์, 2547) ชุมชนนักปฏิบัติ เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการองค์ความรู้และการพัฒนา มุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขององค์กร จากการศึกษาเครื่องมือการจัดการความรู้โดยใช้วิธีการชุมชนนักปฏิบัติ มีการเปลี่ยนแปลงกันไปซึ่งปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ จะสอดแทรกอยู่ในการดำเนินชีวิต ชุมชนต้องพัฒนาวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถเรียนรู้ได้ทุกแห่งทุกเวลา และทุกสถานที่ โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) มาประยุกต์เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ จัดองค์ความรู้ที่อยู่กับตัวคน และที่มีอยู่ในชุมชน นั่นก็คือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน มาสร้าง ถ่ายโอน จัดเก็บ และนำความรู้ไปใช้ เครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้ในไอซีที คือ คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์โทรคมนาคมการสื่อสารความเร็วสูง เพื่อการติดต่อในเครือข่ายที่ครอบคลุมทั่วไปให้ได้สารสนเทศในชั่วพริบตา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อินเทอร์เน็ตเข้ามา มีบทบาทสำคัญยิ่งในยุคไอซีที และเป็นเครือข่ายที่ครอบคลุมเครือข่ายทั้งหมดทั่วโลกเข้าไว้ เป็นเครือข่ายเดียวกัน การใช้อินเทอร์เน็ตจะทำให้วิถีชีวิตของเราทันสมัยและทันเหตุการณ์อยู่เสมอ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตจะมีการเสนอข้อมูลข่าวปัจจุบันและสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ผู้ใช้ทราบความเปลี่ยนแปลงทุกวัน (กิดานันท์ มลิทอง, 2548) เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยสอดคล้องกับยุคสมัยและสังคมในปัจจุบัน สำหรับองค์กรที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดการความรู้จะมีความได้เปรียบเมื่อเทียบกับองค์กรทั่วไปที่ไม่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในเชิงการจัดการผู้ใช้สามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็ว เรียน ได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่ผูกติดกับเงื่อนไขของเวลา ผู้สอนสามารถจัดกลุ่มของผู้ใช้ความรู้ให้มีสิทธิในการเข้าถึงความรู้ สามารถจัดกลุ่มของผู้ใช้ความรู้ให้มีสิทธิที่จะสร้างหรือนำความรู้ไปใช้ได้ง่าย มีการจัดการสาระความรู้ที่น่าสนใจ และสามารถปรับปรุงผลความรู้ พฤติกรรมของผู้ใช้ความรู้ได้อย่างง่าย (ภราดร จินดาวงศ์, 2549)

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์สาหร่ายผสมนางซึ่งมีความสนใจที่จะสร้างชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยพิจารณาวางแผนเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาให้เกิดกระบวนการสร้างองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันความรู้ และการจัดการความรู้ของสมาชิกในชุมชน โดยอาศัยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้ามาช่วยเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

คำถามการวิจัย

1. ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผสมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีอะไรบ้าง
2. กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผสมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผสมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผสมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาและเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่ศึกษาได้แก่ ชุมชนบ้านบางปู หมู่ 1 หมู่ 2 และหมู่ 3 ในเขตเทศบาลตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประเด็นความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ชาวบ้านตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ใน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านโต๊ะโสม หมู่บ้านบาลาคูว และหมู่บ้านบางปู จำนวนทั้งหมด 24 คน ประกอบด้วย ผู้นำหมู่บ้าน 2 คน ผู้นำทางศาสนา 1 คน ประธานกลุ่มสาหร่ายผมนาง 1 คน ผู้แทนกลุ่มเยาวชน 5 คน รวม 9 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และชาวบ้านตำบลบางปูที่เป็นผู้ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผมนาง และผู้ใช้ประโยชน์จากสาหร่ายผมนาง จำนวน 15 คน ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเครือข่ายก้อนหิมะ (Network or snowball selection)

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนนักปฏิบัติ และการจัดการความรู้ จำนวน 3 คน ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 3 คน ด้านสาหร่ายผมนาง จำนวน 4 คน โดยมีหลักการพิจารณาที่ประสบการณ์ในการทำงานซึ่งไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับความพร้อม การมีส่วนร่วม กลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติ การจัดการความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยทำการวางแผนขั้นตอนการดำเนินงาน และทำสรุปผล เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. วางแผนส่งเสริมความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
2. ได้กลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการ

อนุรักษ์สหายรายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

3. องค์กรทางการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถนำกลยุทธ์ชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายรายผมนางของชุมชนบางปู มาปรับใช้ได้

4. สร้างอาชีพการเก็บเกี่ยวสาหร่ายผมนางให้คงอยู่ในชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ต่อไป

นิยามศัพท์

1. ความพร้อมของชุมชนนักปฏิบัติ หมายถึง ความพร้อมของสมาชิกในชุมชนที่จะทำงานเผชิญปัญหา แก้ไขปัญหาร่วมกัน และชุมชนต้องมีความพร้อมทั้งด้านต่างๆ ได้แก่ ความพร้อมในองค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย ข้อความรู้อันมีแรงปรารถนาเดียวกัน ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน และแนวปฏิบัติของชุมชน และปัจจัยความสำเร็จที่ส่งต่อความพร้อมของชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน การจัดการความรู้ของชุมชน มีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย มีวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายถึง กระบวนการ เทคนิค วิธีการดำเนินการ มีลักษณะเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่น พลิกแพลงได้ตามสถานการณ์มุ่งหมาย มีการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในชุมชน ค้นหาจุดแข็ง (Strengths) ไขว่คว้าโอกาส (Opportunities) และเอาชนะหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรค (Threats) ต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ร่วมมือร่วมใจกันให้ชุมชนเป็นชุมชนนักปฏิบัติร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งพบปะเผชิญหน้าหรือผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Website, E-mail, Facebook และ Line เป็นต้น

3. การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการพัฒนาสมาชิกในชุมชนบางปูให้สามารถดำเนินการจัดการกับความรู้ทั้งที่อยู่ในตัวบุคคลและความรู้ชัดแจ้ง จัดเก็บอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การเตรียมการ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ และการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Facebook line e-Mail Blog และWeb เป็นต้น

4. ชุมชนนักปฏิบัติ หมายถึง เป็นเครื่องมือในการจัดการองค์ความรู้ในองค์กรที่มีประสิทธิภาพที่องค์กรจะสามารถสร้าง จัดเก็บ แบ่งปัน และนำองค์ความรู้ไปใช้งานได้อย่างกว้างขวาง ทำให้องค์ความรู้หรือทุนทางปัญญาหรือความพร้อมตลอดจนขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรสูงขึ้น และประเด็นที่น่าสนใจก็คือ การสร้างและป้อนองค์ความรู้ในชุมชนนักปฏิบัติจะ

เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ ทำให้มีการสร้างองค์ความรู้ในองค์กรมากขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามกลุ่มสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติต่างๆ ชุมชนนักปฏิบัติจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญสามารถนำมาประยุกต์กับชุมชนบางปูในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรัยผมนาง

5. สำหรัยผมนาง หมายถึง สำหรัยน้ำเค็มสีแดง แพร่กระจายอยู่ตามชายฝั่งของอ่าวไทยและฝั่งมหาสมุทรอินเดีย เช่น จังหวัด สงขลา ระนอง ปัตตานี และนราธิวาส สำหรัยผมนางเป็นทรัพยากรประมงที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี มีคุณค่าและมีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์ ใช้เป็นอาหารมนุษย์ มีคุณค่าทางอาหาร หมู่บ้านที่มีการเก็บสำหรัยเป็นอาชีพในตำบลบางปูได้แก่ บ้านโต๊ะโสม บ้านบาลาคูว และบ้านบางปู ปัจจุบันปริมาณสำหรัยผมนางในธรรมชาติมีปริมาณลดลงทำให้ชาวประมงรอบอ่าวที่มีอาชีพเก็บสำหรัยในอ่าวปัตตานีมีปัญหาในการดำรงชีพ ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์สำหรัยผมนางอย่างจริงจัง

6. การอนุรักษ์สำหรัยผมนาง หมายถึง การใช้ทรัพยากรสำหรัยผมนางซึ่งเป็นสำหรัยทะเลในเขตป่าชายเลน อย่างชาญฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรให้น้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง การอนุรักษ์เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำ ความเข้าใจ ต้องเป็นเรื่องของการรู้จักใช้อย่างถูกวิธีการ ไม่เกิดการทำลาย และไม่หวงจนไม่ได้ใช้ประโยชน์ โดยอาศัยชาวบ้านในชุมชนบางปูที่จะต้องรวมตัวกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้รู้จักใช้แนวทาง เพื่อให้การอนุรักษ์สำหรัยผมนางสำเร็จไปได้ด้วยดี

7. ชุมชนบางปู หมายถึง สมาชิกที่อยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ใน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านโต๊ะโสม หมู่บ้านบาลาคูว และหมู่บ้านบางปู ซึ่งพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีผู้นำซึ่งมีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน

8. เครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายถึง เครือข่ายขนาดใหญ่ของคอมพิวเตอร์แม่ข่ายทั่วโลกที่เชื่อมต่อกัน เพื่อสร้างเครือข่ายให้คอมพิวเตอร์ทั่วโลกสามารถติดต่อกันได้ครบเท่าที่คอมพิวเตอร์เหล่านั้นยังเชื่อมต่ออยู่บนอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้งานในกิจกรรมการจัดการความรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์สำหรัยผมนางของชุมชนบางปู ผ่านทาง การสนทนาออนไลน์ (Online Chat) เช่น Face book และ Line ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic-mail :E-mail) เว็บบล็อก (Weblog) เว็บบอร์ด (Web board) เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web : WWW)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดในการนำเสนอต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนักปฏิบัติ
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานาง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวกับกลยุทธ์

1.1 ความหมายของกลยุทธ์

กลยุทธ์ (Strategy) ในภาษาอังกฤษมีรากศัพท์จากภาษากรีกว่า “Strategia” ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Generalship” เดิมความหมายของกลยุทธ์เป็นภาษาทางการทหารที่ใช้อธิบายถึงยุทธวิธีของแม่ทัพในการจัดทัพและเคลื่อนย้ายกำลังพลเพื่อต่อสู้กับกองทัพของข้าศึก หนังสือกลยุทธ์เล่มแรกของโลกจะเป็นหนังสือทางการทหาร ซึ่งสามารถสรุปความหมายตามความเห็นของนักวิชาการศึกษา ได้ดังนี้

ดูจเดือน อิม โพร (2539) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการ เทคนิคต่างๆ ที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้ผลงานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ว่า กลยุทธ์คือวิธีการที่จัดทำขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นตอนเป็นกระบวนการ มีความยืดหยุ่น พลิกแพลงได้ตามสถานการณ์มุ่งหมายเพื่อเอาชนะหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2546) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนอย่างกว้างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาว

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีเทคนิคและกระบวนการจัดทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้

1.2 ความสำคัญของกลยุทธ์

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์ ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2535) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์ไว้ว่า กลยุทธ์ คือ ความจำเป็นที่จะต้องทำการวางแผนในระยะยาวเพื่ออนาคตข้างหน้า จำเป็นที่จะต้องควบคุม หรือ กำกับความเป็นไปของงานมากกว่าที่จะคอยแก้ไขความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและเป็นการจัดทำเป้าหมายขึ้นมาเพื่อให้เป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางและขอบเขตในการทำงานขององค์กร

คุณเดือน อิมโพธิ์ (2539) กล่าวว่า ลักษณะของกลยุทธ์คล้ายคลึงกับการออกแบบ หรือกำหนดแบบสำหรับเรื่องทั้งหมด (Grand design) หรือ เป็นวิธีการของเรื่องราวทั้งหมดที่แต่ละบุคคลหรือองค์กรเลือกสรรไว้เพื่อช่วยให้สามารถเคลื่อนไปสู่วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์จะช่วยจำกัดขอบเขตของสิ่งที่เกี่ยวข้อง สำหรับเป็นพื้นฐานของขั้นตอนการวางแผนที่จะกระทำต่อไป การพัฒนาให้ได้กลยุทธ์ที่เหมาะสมนับว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่มุ่งพยายามจะให้มีการใช้แรงกำลังจากภายในและแรงผลักดันจากภายนอกที่จะทำให้เกิดผลดีมากที่สุดและจะได้ผลักดันให้องค์กรเดินไปสู่เป้าประสงค์ของตนได้ โดยที่การกำหนดกลยุทธ์เป็นกิจกรรมที่สำคัญมากสำหรับองค์กรหากกำหนดกลยุทธ์ได้เหมาะสมก็จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์ว่า กลยุทธ์จะสร้างความได้เปรียบผ่านฐานด้านทรัพยากรและสร้างความเหนือกว่าบนพื้นฐานของความรู้

กล่าวโดยสรุปว่า ความสำคัญของกลยุทธ์เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และกลยุทธ์ที่เหมาะสมเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกมากที่สุด

1.3 กระบวนการจัดการกลยุทธ์

ในการกำหนดกลยุทธ์ เครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้นำหรือผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกมาใช้ประโยชน์ ซึ่งมีวิธีการที่สำคัญคือ การวิเคราะห์ SWOT เป็นการประเมินวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อประเมินจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) การวิเคราะห์ SWOT จะถูกใช้เป็นรากฐานของการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์กร ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวิเคราะห์ SWOT เป็นสิ่งที่จะแนะนำว่าองค์กรควรจะไปในทิศทางใด จะเปลี่ยนแปลงภารกิจ วัตถุประสงค์ นโยบาย หรือ กลยุทธ์ขององค์กรอย่างไร ซึ่งกระบวนการจัดการกลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ (สมยศ นาวิการ (2537); ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539); นันทิยา หุตานุกัฏ และณรงค์ หุตานุกัฏ (2542); Cento and Peter (1991) และ David (1999))

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ขององค์กร ผู้บริหารองค์กรสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่ได้จากการประเมินองค์กรและสภาพแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาตัดสินใจหาทางเลือกเชิงกลยุทธ์ได้ โดยจะนำจุดแข็ง จุดอ่อน ของสภาพแวดล้อมภายใน มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญกับสถานการณ์เช่นใด และภายใต้สถานการณ์เช่นนั้นองค์กรควรจะทำอย่างไรในเชิงกลยุทธ์ โดยทั่วไปการวิเคราะห์ SWOT นี้ ผู้บริหารองค์กรจะเผชิญกับสถานการณ์ 4 รูปแบบ ดังนี้

	โอกาส		
จุดแข็ง	สถานการณ์ที่ 1 กลยุทธ์เชิงรุก	สถานการณ์ที่ 1 กลยุทธ์การพลิกตัว	จุดอ่อน
	สถานการณ์ที่ 1 กลยุทธ์การแตกตัว	สถานการณ์ที่ 1 กลยุทธ์การป้องกันตัว	
	อุปสรรค		

ภาพประกอบ 1 แสดงสถานการณ์การวิเคราะห์ SWOT (ที่มา : สมยศ นาวิการ, 2537)

1. สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง – โอกาส)

เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนามากที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างมีจุดแข็งภายใน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมค่อนข้างให้โอกาสแก่องค์กรในหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive strategy) เพื่อชิงจุดเอาจุดแข็งที่มีอยู่เสริมสร้างปรับใช้และชิงโอกาสต่างๆ ที่มีมาสร้างประโยชน์อย่างเต็มที่

2. สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน – อุปสรรค)

เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับภัยอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายในอยู่ในหลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริหารขององค์กร คือ กลยุทธ์การป้องกันตัว (Defensive strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลีกเลี่ยงอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด รวมทั้งแก้ไขปัญหาลักษณะต่างๆ

3. สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน – โอกาส)

สถานการณ์นี้เปรียบเสมือนกรณีเครื่องหมายคำถามของหน่วยธุรกิจกลยุทธ์ (Strategy business unit : SBU) เนื่องจากองค์กรมี โอกาสที่เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดปัญหาตรงที่มีอุปสรรคภายในที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางเลือกสำหรับผู้บริหารขององค์กร คือ กลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-oriented strategy) เพื่อขจัดปัญหาหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่างๆ ให้พร้อมที่จะชิงโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้

4. สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง – อุปสรรค)

สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรเองมีข้อได้เปรียบเป็นจุดแข็งอยู่หลายประการ ดังนั้นแทนที่ผู้บริหารขององค์กรจะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารขององค์กรสามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือกระจายกิจการ (Diversification strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีอยู่ในการสร้างโอกาสในระยะยาวสำหรับผลิตภัณฑ์หรือตลาดด้านอื่นๆ แทน

การกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกโดยใช้ TOWS Matrix (Generating Alternative Strategy Using Threats-Opportunities-Weakness-Strengths Matrix)

การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร (Strategy formulation) เป็นการค้นหาหรือกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่คาดว่าจะดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เป็นขั้นตอนต่อการวิเคราะห์ SWOT โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินสถานภาพของสภาพแวดล้อม ภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และผลการประเมินสถานภาพของสภาพแวดล้อม ภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) เพื่อออกแบบกลยุทธ์ที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร เป็นกระบวนการออกแบบ ค้นหา และเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย จากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคหรือวิธีต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้วิธี TOWS Matrix เนื่องจากเป็นแนวทางที่สามารถสร้างชุดทางเลือกในการตัดสินใจได้อย่างครอบคลุม เพราะเป็นการพิจารณาจากสิ่งที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วนั้น คือ จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค มาใช้ประกอบการตัดสินใจ

TOWS Matrix จะประกอบด้วย 9 ช่อง คือ ช่องปัจจัยหลัก 4 ช่อง ช่องกลยุทธ์ 4 ช่อง และช่องบอกที่มาของปัจจัยว่าเป็นปัจจัยภายในและภายนอกอีก 1 ช่อง ช่องกลยุทธ์ 4 ช่องให้ชื่อว่ากลยุทธ์ SO กลยุทธ์ WO กลยุทธ์ ST และกลยุทธ์ WT ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการใส่ปัจจัยหลักสำคัญทั้ง 4 ช่องแล้ว ขั้นตอนการจัดทำ TOWS Matrix ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเขียนรายงานปัจจัยภายนอกที่เป็น โอกาส (O) ที่สำคัญที่สุดขององค์กรหรือหน่วยงาน
2. การเขียนรายงานปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรค (T) ที่สำคัญที่สุดขององค์กรหรือหน่วยงาน
3. การเขียนรายงานปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง (S) ที่สำคัญที่สุดขององค์กรหรือหน่วยงาน
4. การเขียนรายงานปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อน (W) ที่สำคัญที่สุดขององค์กรหรือหน่วยงาน
5. จับคู่จุดแข็งภายใน (S) กับ โอกาสภายนอก (O) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ SO
6. จับคู่จุดอ่อนภายใน (W) กับ โอกาสภายนอก (O) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ WO
7. จับคู่จุดแข็งภายใน (S) กับอุปสรรคภายนอก (T) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ ST
8. จับคู่จุดอ่อนภายใน (W) กับอุปสรรคภายนอก (T) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ WT

แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ทั้ง 4 รูปแบบมีวิธีการดังนี้

1. กลยุทธ์ SO (SO Strategies) เป็นการคิดหาแนวทางการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยใช้จุดแข็งที่มีอยู่เพื่อสร้างความได้เปรียบจากโอกาสที่เอื้ออำนวยให้
2. กลยุทธ์ WO (WO Strategies) เป็นการใช้ความพยายามเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนภายในองค์กรหรือหน่วยงานให้ดีขึ้น ด้วยการใช้โอกาสที่เกิดขึ้นจากภายนอก
3. กลยุทธ์ ST (ST Strategies) เป็นการใช้จุดแข็งขององค์กรหรือหน่วยงานเพื่อหาทางหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบจากอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอก

4. กลยุทธ์ WT (WT Strategies) เป็นวิธีป้องกันตัว (Defensive tactics) ขององค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดจุดอ่อนภายในให้เหลือน้อยที่สุดและเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคหรือภัยคุกคามที่เกิดขึ้นจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ เป็นการนำกลยุทธ์ไปใช้สู่การปฏิบัติ โดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กรและวัฒนธรรมขององค์กรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 4 การควบคุมเชิงกลยุทธ์ เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงาน ประเมินผลกระบวนการตามการประเมินความสำเร็จขององค์กร

สรุป กลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการ เทคนิค วิธีการดำเนินการ มีลักษณะเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่น พลิกแพลงได้ตามสถานการณ์มุ่งหมาย มีการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในชุมชน เรียกว่าการวิเคราะห์แบบ SWOT คือ ค้นหาจุดแข็ง (S:Strengths) แก้ไขจุดอ่อน (W:Weaknesses) ไขว่คว้าโอกาส(O:Opportunities) และเอาชนะหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรค (T:Threats) ต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และนำจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาจับคู่ จะเรียกว่า TOWS Matrix คือการนำจุดแข็งภายใน (S) กับโอกาสภายนอก (O) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ SO จับคู่จุดอ่อนภายใน (W) กับโอกาสภายนอก (O) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ WO จับคู่จุดแข็งภายใน (S) กับอุปสรรคภายนอก (T) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ ST และจับคู่จุดอ่อนภายใน (W) กับอุปสรรคภายนอก (T) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ WT

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge management) หรือที่เรียกย่อๆ ว่า Km คือ การบริหารจัดการที่ส่งเสริมสนับสนุน สร้างบรรยากาศ ให้คนในองค์กรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อทำให้ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน (Tacit knowledge) ได้แสดงออกเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) ในรูปแบบของ แนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practice) เพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็นความรู้ขององค์กรให้บุคคลอื่นๆ สามารถนำไปใช้พัฒนางานและสร้างนวัตกรรมให้กับองค์กร การจัดการความรู้มีแนวคิดที่เชื่อว่า บุคคลเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดขององค์กร เพราะบุคคลเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้องค์กรบรรลุจุดประสงค์และเป้าหมาย โดยเฉพาะโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่อาศัยความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ที่ทำให้เกิดการเติบโต และสร้างงานในอุตสาหกรรมทุกรูปแบบ การที่องค์กรจะสร้างความรู้ได้เปรียบในการแข่งขัน ได้ก็ขึ้นอยู่กับวงจรการเรียนรู้ มีกระบวนการที่เป็นระบบในการ

ค้นหา สร้าง รวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่ ถ่ายทอด แบ่งปัน และใช้ความรู้กระบวนการที่ว่ามี คือ การจัดการความรู้ตนเอง (บุรุษย์ ศิริมหาสาคร, 2550)

2.1 วิวัฒนาการของการจัดการความรู้

วิวัฒนาการของการจัดการความรู้ จะแบ่งออกเป็น สามยุค ดังนี้

โดยในยุคแรกเริ่มตั้งแต่ในช่วงที่ยังไม่มีคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลกันอย่างแพร่หลายเหมือนในปัจจุบัน เป็นยุคของมินิหรือเมนเฟรมคอมพิวเตอร์ องค์กรที่มีกำลังเงินในการจัดหา มินิคอมพิวเตอร์หรือเมนเฟรมได้ จะมีโอกาสสร้างศักยภาพในการบริหารข้อมูลสารสนเทศได้เหนือคู่แข่ง เป็นยุคของ “Information is power” องค์กรจะใช้สารสนเทศช่วยในการตัดสินใจขององค์กร เช่น ระบบ MIS (Management Information System) EIS (Executive Information System) และ DSS (Decision Support System) และได้ขยายผลไปสู่การบริหารงานองค์กรในแต่ละด้าน ได้แก่ SCM (Supply Chain Management) CRM (Customer Relationship Management) และ ERP (Enterprise Resource Planning) เป็นต้น จากพื้นฐานที่มีการจัดการข้อมูล และสารสนเทศในยุคนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ระบบสารสนเทศแต่ละระบบยังแยกกันอยู่ ยังไม่ได้มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสารสนเทศระหว่างระบบ โดยการเชื่อมโยงฐานข้อมูล (Relational database) ให้ถึงกันและจัดเก็บข้อมูลไว้ในคลังข้อมูล (Data warehouses) ร่วมกันเพื่อให้สามารถดึงฐานข้อมูลนำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ดำเนินการวิเคราะห์ เกิดเป็นความรู้และตัดสินใจเชิงธุรกิจได้ ร่วมกับข้อมูลเชิงธุรกิจและข้อมูลเชิงเปรียบเทียบอื่นๆ (Business intelligence) ในช่วงทศวรรษที่ 1990 บางองค์กรที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจึงมีการปรับ โครงสร้างขององค์กร การลดคน ทำให้ความรู้ขององค์กรสูญหายไปกับพนักงานที่ลาออกหรือให้ออก ซึ่งองค์ความรู้นั้น อยู่ในตัวคน (Tacit knowledge) ที่มีประสบการณ์ร้อยละ 52 ที่เหลืออีกร้อยละ 48 ถูกจัดเก็บในรูปแบบของเอกสารและสื่ออื่นๆ หรือองค์ความรู้ที่สามารถหาได้จากภายนอก (Explicit knowledge) จากเหตุผลนี้เอง การลดค่าใช้จ่ายในองค์กรโดยการลดคนจึงไม่ได้เป็นทางออกที่ดีที่สุด องค์กรจึงหันมาใส่ใจการจัดการองค์ความรู้ในองค์กรมากขึ้น โดยเฉพาะความรู้ที่เป็นประสบการณ์ที่อยู่กับตัวพนักงาน การจัดการองค์ความรู้ขององค์กรยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง

ปี ค.ศ. 1995 ได้เริ่มเข้าสู่การจัดการความรู้ในองค์กรอย่างจริงจัง เป็นการเริ่มต้นการจัดการองค์ความรู้ในยุคที่สอง ในช่วงนั้นมีนักวิชาการชาวญี่ปุ่น ชื่อ Nonaka และ Takeuchi ได้เขียนหนังสือชื่อ The Knowledge Creating Company โดยเน้นการสร้างและการกระจายความรู้ในองค์กร ระหว่างความรู้แบบ Tacit knowledge กับความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของ Explicit knowledge

โดยมีโมเดล SECI-Knowledge conversation เป็นกรอบความคิดและแนวทางในการสร้างและขยายองค์ความรู้ในองค์กร ซึ่งโมเดลนี้เป็นที่รู้จักและใช้งานกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งองค์ความรู้ส่วนใหญ่อยู่ที่ตัวคน ดังนั้น เราจะมีกระบวนการและบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อนำความรู้ดังกล่าวมาก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร โดยปกติแล้วความรู้ไม่สามารถจัดการได้ เราไม่สามารถสั่งให้ผู้รู้คนนั้นถ่ายโอนความรู้ที่มีอยู่ให้ผู้อื่นได้ องค์กรต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เกิดขึ้นและเห็น ได้จริงซึ่งจะนำไปสู่ค่านิยมและเป็นวัฒนธรรมองค์กร ในที่สุดการจัดการองค์ความรู้จำเป็นต้องมีการจัดการให้เหมาะสมกับกลุ่มคนหรือกลุ่มของพนักงาน

การจัดการองค์ความรู้ในยุคที่สามมีการพัฒนาแนวความคิดว่า องค์ความรู้ในระดับของผู้เชี่ยวชาญ สามารถถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ในลักษณะ “เสวนา (Dialogue)” แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านทางชุมชนนักปฏิบัติ (Community of practice) หรือเรียกสั้นๆ ว่า CoP ซึ่งสมาชิกในชุมชนมีความรู้และประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน มีเป้าหมาย และความต้องการที่เหมือนกัน เมื่อเกิดความสัมพันธ์จากสมาชิกในชุมชนนักปฏิบัติ จะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน และถ่ายโอนองค์ความรู้กันอย่างเป็นธรรมชาติทั้งในรูปแบบของความรู้ที่ฝังลึกและความรู้ที่ชัดเจน ส่งผลให้องค์กรได้เรียนรู้ และสามารถช่วยเหลือร่วมมือกันแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วทั่วทั้งองค์กร (บดินทร์ วิจารณ์, 2550)

บทสรุปของวิวัฒนาการของการจัดการความรู้ทั้ง 3 ยุค สามารถสรุปได้ดังนี้

ยุคที่ 1 เป็นยุคของ Data - Information management มุ่งเน้นการสร้างฐานข้อมูลขององค์กร เพื่อใช้ในการบริหาร

ยุคที่ 2 เป็นยุคของ Tacit – Explicit knowledge management มุ่งเน้นการถ่ายโอนความรู้ในตัวคนงาน ให้กลายเป็นฐานความรู้ขององค์กร

ยุคที่ 3 เป็นยุคของ Community of Practice (CoP) มุ่งเน้นปฏิสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเกื้อกูลกันในการทำงาน มากกว่าการสร้างฐานความรู้ขององค์กร (บุรุษย์ ศิริมหาสาคร, 2550)

จากการพัฒนาการในการจัดการความรู้ทั้งสามยุคดังกล่าว ทั้งสามยุคยังคงมีผลและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แต่ละยุคที่เกิดขึ้นจะช่วยเสริมสร้างให้องค์กรสามารถสร้าง รักษา และต่อยอดองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้ในองค์กรได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และเมื่อการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วถึงในทุกระดับขององค์กร จะส่งผลให้สามารถพัฒนาบุคลากรและองค์กรให้มีศักยภาพและขีดความสามารถพร้อมต่อการแข่งขันในอัตราที่เร็วกว่าองค์กรอื่นได้

2.2 ความหมายของความรู้

นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึง ความหมายของความรู้ ดังนี้

Senge (1990) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถที่ไปสู่การกระทำที่มีประสิทธิภาพ

Davenport and Prusak (1998) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ส่วนผสมของกรอบประสบการณ์ คุณค่า สารสนเทศ ที่เป็นสภาพแวดล้อมและกรอบการทำงานสำหรับการประเมินและรวมกันของประสบการณ์และสารสนเทศใหม่

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547) กล่าวว่า ความรู้ คือ สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นจนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา

วิจารณ์ พานิช (2547) กล่าวว่า ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ ดังนี้

1. ความรู้ คือ สิ่งนำไปใช้แล้วจะไม่หมดหรือสึกหรอแต่จะยิ่งงอกงามขึ้น
2. ความรู้ คือ สารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ
3. ความรู้เป็นสิ่งที่คาดเดาไม่ได้
4. ความรู้เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้นั้น
5. ความรู้เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับบริบทและกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยความต้องการ

กิริติ ชัยยังยง (2549) กล่าวไว้ว่า ความรู้ เป็นความคิดของแต่ละบุคคลที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดความเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ จนได้รับการยอมรับโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม

จงจิตต์ จงจอหอ (2551) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง การใช้ประสบการณ์สารสนเทศของแต่ละบุคคลที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดความเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ จนได้รับการยอมรับโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม

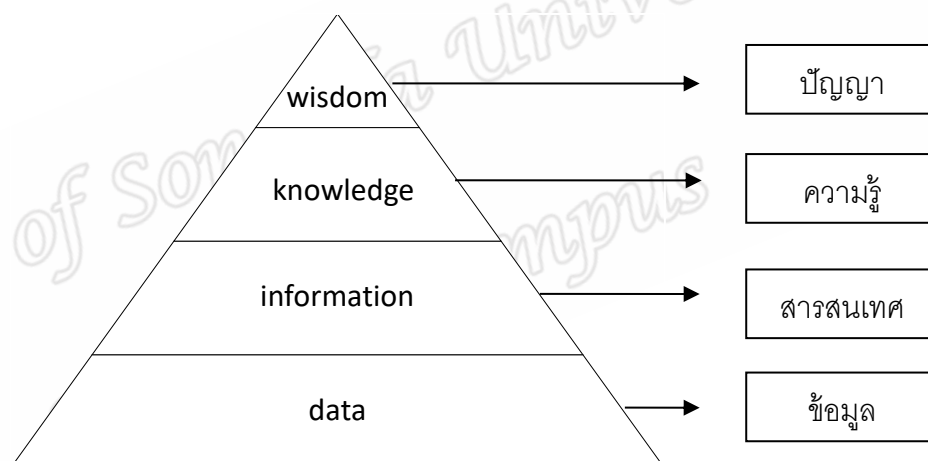
ไพโรจน์ ชลรัถย์ (2551) กล่าวว่า ความรู้ คือ สภาวะในตัวตนที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานอย่างลงตัวระหว่างการรับรู้ ความจำ ความคิด ความเข้าใจและความรู้สึก เมื่อคนได้สัมผัสหรือรับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วสภาวะนี้จะไม่หายไปจากคนแต่อาจลืมไปได้บ้างบางส่วนและบางเวลา

สรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของบุคคล ที่ผ่านการสั่งสมของ ประสบการณ์ ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ สามารถตัดสินใจและนำไปใช้ให้เกิด ประโยชน์

2.3 ความสัมพันธ์ของข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ ปัญญา

นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ ของข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ ปัญญา ดังนี้

Hideo Yamazaki (มปป,อ้างถึงใน บวรชัย ศิริมหาสาคร, 2550) จากสถาบันวิจัย โนมูระ ประเทศญี่ปุ่น ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของความรู้แล้ว พบว่า ความรู้มีลักษณะคล้าย กับรูปปิรามิด

ภาพประกอบ 2 แสดงปิรามิดแห่งการเรียนรู้ของ Yamazaki
(ที่มา:บวรชัย ศิริมหาสาคร, 2550)

ปิรามิดความรู้ของ Yamazaki จะแบ่งลักษณะความรู้ออกเป็น 4 ประเภท เรียงลำดับจากฐานปิรามิดไปสู่ยอด ซึ่งความรู้แต่ละประเภทจะมีลักษณะแตกต่างกันแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ดังนี้

(1) ข้อมูล (Data) คือ ข้อมูลดิบ ที่ยังไม่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์หรือจัดระบบ ให้เป็นหมวดหมู่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งได้จากการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้น

(2) สารสนเทศ (Information) คือ ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการการวิเคราะห์ การจัดระบบ และจำแนกให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

(3) ความรู้ (Knowledge) คือ สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นจนเกิดความเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปตัดสินใจใน สถานการณ์ต่างๆ ได้โดยไม่ต้องจำกัดช่วงเวลา

(4) ปัญญา (Wisdom) คือ การประยุกต์ความรู้ เพื่อแก้ปัญหาการทำงาน
พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547) กล่าวถึง ความแตกต่างระหว่างข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ ดังนี้

(1) ข้อมูล หมายถึง ข้อมูลดิบที่เกิดจากการทำงานประจำวัน ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูล ในระดับปฏิบัติการ และเมื่อข้อมูลดิบได้ผ่านกระบวนการประมวลผล เช่นการจัดกลุ่มของข้อมูลขึ้น เป็นรายงาน หรือการแยกข้อมูลออกเป็นส่วนๆ ตามประเภทของความต้องการในการใช้งาน หรือ การคัดเลือกข้อมูลที่ไม่จำเป็นออกจากระบบเหล่านี้ เป็นต้น

(2) สารสนเทศ ผู้ใช้จะเป็นผู้กำหนดคุณค่าเหล่านั้น สารสนเทศหนึ่งๆ อาจมีคุณค่า สำหรับคนกลุ่มหนึ่ง แต่อาจไร้คุณค่าสำหรับคนอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ ในทางกลับกันสารสนเทศเดิมที่ เคยไม่มีคุณค่าสำหรับคนกลุ่มนั้น อาจกลับมามีคุณค่าใหม่ในภายหลังก็ได้ ดังนั้นการกำหนดคุณค่า จึงขึ้นอยู่กับความตรงต่อความต้องการในการใช้งาน

(3) ความรู้ เป็นสารสนเทศที่ผ่านกระบวนการของการจัดเก็บ เลือกรู้ และ บูรณาการจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ ความรู้ใหม่จึงเกิดขึ้นจากการผสมผสานความรู้และประสบการณ์ เดิมกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ ความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ที่ฝังในตัวคน (Tacit knowledge) เมื่อความรู้ เหล่านั้นได้ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปของการเขียนที่เป็นลายลักษณ์อักษร ความรู้เหล่านั้นก็จะ กลายเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) ความรู้ดังกล่าวจะมีคุณค่าปรากฏเมื่อนำมาใช้ใน กระบวนการตัดสินใจ

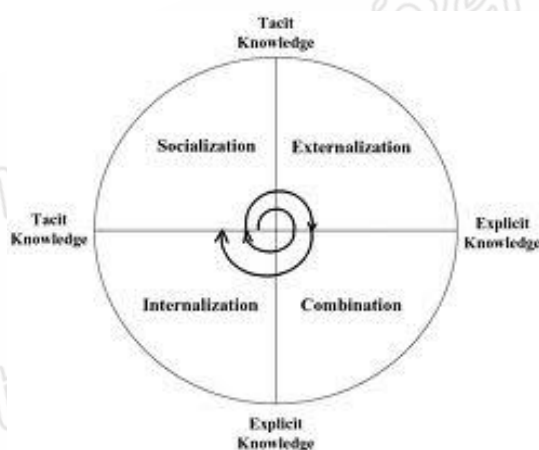
สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ และปัญญา มี ความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งข้อมูลเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ยังไม่ผ่าน กระบวนการวิเคราะห์ เมื่อเกิดการวิเคราะห์ มีการจัดระบบของข้อมูลแล้วก็จะป็นสารสนเทศ แล้ว นำมาบูรณาการใช้สารสนเทศนั้นจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ แล้วนำความรู้ไปใช้ในการตัดสินใจและ การทำงานจนเกิดปัญญาขึ้นมา

2.4 ประเภทของความรู้

ประเภทของความรู้ แบ่งได้หลายประเภทตามความคิดเห็นของนักวิชาการ ดังนี้ Nonaka (2006, อ้างถึงใน บุรชัย, 2550) ได้แบ่งลักษณะของความรู้ เป็น 2 ประเภท

คือ ความรู้ที่ชัดเจน และความรู้ที่ฝังลึก ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) เป็นความรู้ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ในตำราคู่มือปฏิบัติงาน และสามารถนำมาใช้ได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น สิ่งตีพิมพ์ ความรู้ประเภทนี้จึงสามารถสื่อสารและเผยแพร่ได้อย่างสะดวก ส่วนความรู้ที่ฝังลึก (Tacit knowledge) เป็นทักษะ ความรู้สึกรู้สียง ความเชื่อหรือความรู้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่ได้มาจากการสะสมประสบการณ์ทำงานความรู้ประเภทฝังลึกประกอบไปด้วยประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างนวัตกรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์

Nonaka และ Takeuchi (1998, ในสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2547) ได้นำความรู้ทั้ง 2 ประเภท คือ Tacit knowledge และ Explicit knowledge ซึ่งสามารถเปลี่ยนสถานะสลับไปมาได้จนเกิดความรู้ใหม่ๆ ไม่หยุดนิ่ง เป็นวงจรหมุนเวียนตลอดเวลา โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า Knowledge spiral หรือ SECI model ดังภาพ

ภาพประกอบ 3 แสดง Knowledge spiral

(ที่มา:สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2547)

จากกระบวนการดังกล่าว การปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้จะเกิดขึ้นได้ 4 รูปแบบ คือ Socialization Externalization Combination และ Internalization ดังนี้

(1) Socialization การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้จาก Tacit knowledge ผู้ Tacit knowledge ของผู้ที่สื่อสารระหว่างกัน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง เช่น ในการเรียนรู้เทคนิคการสอนใหม่ๆ จากกลุ่มที่เคยประสบความสำเร็จ โดยการพูดคุยปฏิบัติผสมผสานระหว่างกันนี้ ก็จะได้รับความรู้นั้นมาเป็นความรู้ของตนเอง

(2) Externalization การสร้างและแบ่งปันความรู้จากสิ่งที่มีและเผยแพร่ออกมา

เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการแปลงจาก Tacit knowledge เป็น Explicit knowledge ซึ่งหลังจากเรียนรู้เทคนิคการสอนก็นำมาเขียนเป็นหนังสือ เอกสาร หรือรายงานต่างๆ เพื่อเผยแพร่ให้ผู้สนใจทั่วไป

(3) Combination การรวบรวมความรู้ที่ได้จาก Explicit knowledge ออกมาเป็น Explicit knowledge คือ รวบรวมความรู้จากหนังสือ ตำรา Explicit knowledge มาสร้างเป็นความรู้ประเภท Explicit Knowledge ใหม่ ๆ

(4) Internalization จาก Explicit knowledge สู่ Tacit knowledge เป็นการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยการใช้ประสบการณ์หรือการลงมือทำที่อาจเริ่มต้นด้วยการเลียนแบบการลงมือปฏิบัติ เป็นต้น จนกระทั่งได้ Tacit knowledge ในเรื่องนั้นเป็นของตนเอง

การสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กันนี้อาจเรียกว่า Socialization ซึ่งอาจมีการกระทำกันอยู่เป็นประจำในครอบครัว องค์กร จนถึงระดับชุมชนหรือประเทศ เมื่อเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่สนทนากันแล้วก็อาจมีการจดบันทึกรายละเอียดไว้ทำให้ความรู้ที่มีอยู่ในแต่ละคนถูกทำให้ปรากฏเกิดความชัดเจนมองเห็นได้ (Explicit knowledge) กระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนสู่การจดบันทึกนี้เรียกว่า Externalization ซึ่งต่อมาเรื่องเล่าหรือบันทึกนี้อาจต้องการทำให้ดูง่ายขึ้นในขั้นตอนการเปลี่ยนความรู้ที่มองเห็นได้ (Explicit knowledge) ให้เห็นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นนี้ เรียกว่า Combination และการอธิบายนี้อาจมีความสลับซับซ้อนต้องอ่านตัวอักษรหากมีการนำเสนอรูปจะทำให้เข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากคำอธิบายจากตัวอักษรให้เห็นภาพนี้ อาจเรียกว่า Combination โดยการนำสื่อที่ได้แปลเปลี่ยนเพื่อให้เห็นความรู้ที่ชัดเจนขึ้นมาทำการเรียนรู้ใหม่ อาจทำให้เกิดความเข้าใจและสร้างความรู้ใหม่ๆ ได้จะเรียกว่า Internalization (ภราดร จินดาวงศ์, 2549)

กิริติ ยศยิ่งยง (2549) ได้แบ่งประเภทของความรู้ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) ความรู้ที่ฝังลึก หรือความรู้แบบซ่อนเร้น (Implicit or tacit knowledge) เป็นความรู้เฉพาะบุคคล ความรู้ทั่วไป ความรู้ทางสังคม ความรู้ขององค์กร หรือความรู้ส่วนบุคคลที่มีลักษณะเป็นความรู้ที่อยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ หรือ พรสวรรค์ต่างๆ สามารถเข้าใจ และรับรู้ได้เพียงบุคคลนั้นหรือเฉพาะคน

(2) ความรู้แจ้งชัด หรือความรู้ที่แสดงออกให้เห็น (Explicit knowledge) เป็นความรู้เฉพาะ ความรู้ทั่วไป ความรู้ทางสังคม หรือความรู้ขององค์กรที่มีลักษณะเป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาให้เห็นได้ชัดในรูปแบบต่างๆ ได้ เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสาร และรายงานต่างๆ ซึ่งสามารถทำให้คนเข้าถึงได้ง่าย

(3) ความรู้โครงสร้างหรือความรู้ที่ต่อยอดจากความรู้เดิม (Structure knowledge) เป็นความรู้เฉพาะ ความรู้ทั่วไป ความรู้ทางสังคม หรือความรู้ขององค์กรที่เป็นระบบเกิดการต่อยอด

จงจิตต์ จงจอหอ (2551) ได้กล่าวว่า ความรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) Explicit knowledge เป็นความรู้ที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม เป็นความรู้ที่อยู่ในตำรา เช่น หลักวิชาหรือทฤษฎีทั้งหลายอันได้มาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผ่านกระบวนการ พิสูจน์และวิจัย

(2) Tacit knowledge เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน เป็นสิ่งที่เห็นได้ไม่ชัด เป็นความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ได้จากการพิจารณา และปฏิภาณไหวพริบ เป็นเทคนิคเฉพาะตัวของปฏิบัติแต่ละคน

สรุปได้ว่า ความรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้เป็นลายลักษณ์อักษรได้ เช่น ความรู้ในตำรา คู่มือ เอกสาร และรายงานต่างๆ

(2) ความรู้ที่ฝังลึก (Tacit knowledge) เป็นความรู้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้หรือพรสวรรค์ เป็นเทคนิคเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

2.5 ความหมายของการจัดการความรู้

Hurley and Green (2005) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการซึ่งเป็นการจัดระเบียบเพื่อสร้างสรรค์องค์กรและใช้ความรู้เพื่อสนับสนุนและปรับปรุงองค์กร

วีรุธ มาชะศิริานนท์ (2545) กล่าวถึง การจัดการความรู้ว่า เป็นกระบวนการบริหารรูปแบบใหม่ที่เน้นในด้านการพัฒนากระบวนการควบคู่ไปกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์รวมถึงการฉลาดคิดไปตลอดทั่วทั้งองค์กรอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเท่ากับว่า องค์กรที่มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ก็จะเกิดเป็น โอกาสอันสำคัญต้องการพัฒนาให้เป็นองค์กรที่เปี่ยมไปด้วยการทำงานอย่างฉลาดคิดและสร้างสรรค์จะทำให้องค์กรนั้นสามารถเผชิญกับภาวะการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ รูปแบบ และสามารถฝ่าอุปสรรคหรือวิกฤติได้

สำนักงาน ก.พ.ร (2548) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ว่า เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็น

ระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด

กิริติ ยศยิ่งยง (2549) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการบริหารจัดการ อย่างเป็นระบบรูปแบบใหม่ที่เน้นการพัฒนากระบวนการงาน (Business process) ควบคู่ไปกับการ พัฒนาการเรียนรู้ (Learning process) ผ่านกระบวนการจำแนก วิเคราะห์ และจัดระเบียบความรู้เพื่อ สรรหา คัดเลือก จัดการ และเผยแพร่สารสนเทศที่ถูกต้องเหมาะสม และเอื้ออำนวยให้เกิดการ แบ่งปันความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขององค์กร เพื่อปรับปรุงหรือเพิ่มขีดความสามารถเชิงการ แข่งขัน เพื่อให้ได้มุมมองในองค์กรมากขึ้น

จำริณู จิตรหลัง (2550) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการอย่างเป็น ระบบเกี่ยวกับการประมวลข้อมูล สารสนเทศ ความคิด การกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ของ บุคคลเพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรม และจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถ เข้าถึงความรู้ได้โดยอาศัยช่อง ทางต่างๆ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งปันและการถ่ายโอนความรู้และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายและไหล เวียนทั่วทั้งองค์กรอย่างสมดุล เป็น ไปเพื่อเพิ่มความสามารถในการพัฒนาผลผลิตและองค์กร

จงจิตต์ จงจอหอ (2551) ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการ อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการประมวล ข้อมูล สารสนเทศ ความคิดการกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ ของบุคคล เพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรมและจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูล ที่บุคคล สามารถเข้าถึงได้ โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่องค์กรจัดเตรียมไว้เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใน การปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดการการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้

กล่าวโดยสรุป การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการบริหารความรู้ อย่าง เป็น ระบบ และเป็นขั้นเป็นตอน ช่วยให้องค์กรสามารถเผชิญกับการแข่งขันในยุคการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

2.6 องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้

อัญญาณี คล้ายสุบรรณ (2550) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้โดยทั่วไป มี องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้

(1) คน ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็น

ผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

(2) เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น

(3) กระบวนการความรู้ นั้น เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงและเกิดนวัตกรรม

2.7. กระบวนการจัดการความรู้

นักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการความรู้ให้เกิดกับองค์กร และเพื่อให้เห็นถึงจุดดี จุดด้อยของกระบวนการจัดการความรู้ในแต่ละแบบ ดังนี้

กิริติ ยศยิ่งยง (2549) ได้ใช้กรอบแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

(1) การวินิจฉัยองค์กร (Organization diagnosis stage) เป็นการประยุกต์วิธีการวิจัยหรือเป็นการตรวจสอบถึงสาเหตุของปัญหาของความเป็นไปได้กำหนดไว้ในแง่มุมหลายๆ มิติ

(2) การกำหนดวิสัยทัศน์การจัดการความรู้ (The knowledge management vision-stage) เป็นการสร้างกรอบการทำงาน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์กร

(3) การสื่อสารการจัดการความรู้ (The knowledge management communication stage) การสื่อสารเป็นสิ่งที่ทำให้คนในองค์กรมีความเข้าใจตรงกันว่าองค์กรกำลังทำอะไร ทำเพื่ออะไร จะทำเมื่อไร และจะทำอย่างไร

(4) การละลายพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลง (Unfreezing and change stage) การทำให้ความเชื่อและพฤติกรรมที่องค์กรต้องการเกิดขึ้น และสามารถแทรกซึมเข้าไปในบรรทัดฐานและค่านิยมของคนในองค์กรจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร ต้องอาศัยการละลายพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อที่จะได้สร้างพฤติกรรมใหม่

(5) การแสวงหาความรู้ (Knowledge acquisition stage) เป็นการแสวงหาและรวบรวมความรู้ที่มีประโยชน์และมีผลต่อการดำเนินงาน

(6) การแบ่งปันความรู้ (Knowledge sharing stage) เป็นการขยายความรู้ โดยผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

(7) การสร้างความรู้ (Knowledge creation stage) เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการ

แสวงหาการแบ่งปันความรู้มาสร้างความรู้ใหม่ในรูปแบบความรู้ที่เปิดเผย

(8) การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ (Knowledge storage and retrieval stage) เป็นการใช้เทคนิควิธีการในการบันทึกฐานข้อมูลให้คงอยู่ในองค์กรต้องเก็บรักษาสิ่งที่เรียกว่า “ความรู้” ให้ดีที่สุด

(9) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge accessibility stage) เพื่อให้บุคคลในองค์กรสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการเพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานและการบริการลูกค้า

(10) การซึมซับความรู้ (Knowledge assimilation stage) เป็นการขยายความรู้เพื่อให้บุคคลในองค์กรมีการเรียนรู้ หรือสร้างความกลมกลืนกันของความรู้ที่จำเป็นต้องใช้

(11) การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge application stage) องค์กรที่มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ต้องมีการกระจายและถ่ายโอนความรู้ได้อย่างรวดเร็ว และเหมาะสมทั่วทั้งองค์กร

(12) การประเมินผล (Evaluation stage) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ทราบถึงสถานะขององค์กรเพื่อให้องค์กรสามารถแก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

อัญญาณี คล้ายสุบรรณ (2550) ได้แบ่งกระบวนการจัดการความรู้ออกเป็น 3 ส่วน

ดังนี้

(1) การแสวงหาความรู้ เป็นการค้นหาความรู้ทั้งที่เป็นการหยั่งรู้เอง ทักษะ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้มีประสบการณ์สูง จะมองเห็นแนวโน้มหรือทิศทางของความต้องการใช้ความรู้ด้านต่างๆ แล้วมาวางแผน และดำเนินการที่จะจัดหาความรู้นั้นๆ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องช่วยประสาน และอำนวยความสะดวก

(2) การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ เป็นการเผยแพร่และกระจายความรู้ในเรื่องต่างๆ การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญจะช่วยนักจัดการความรู้มือใหม่ผ่านเครือข่ายการสื่อสารความรู้รูปแบบต่างๆ

(3) การใช้ประโยชน์ความรู้ การเรียนรู้จะบูรณาการอยู่ในองค์กรมีอะไรอยู่ในองค์กร สมาชิกองค์กรสามารถรับรู้ และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ตลอดเวลา ทั้งการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ และการใช้ประโยชน์ความรู้ จะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2551) ได้ใช้กรอบแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ว่ามี 8 ขั้นตอน ดังนี้

(1) กำหนดประเด็นหรือเรื่องของการจัดการความรู้ หมายถึง การกำหนดว่าจะ

จัดการความรู้เรื่องใดหรือเรื่องอะไร

(2) ตั้งวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจนว่าจะจัดการความรู้เรื่องนั้นเพื่ออะไร และจะจัดการให้ได้ผลเพียงใด

(3) แสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมให้มากที่สุดเท่าที่จำเป็นและต้องการได้จาก แหล่งต่างๆ

(4) พิจารณาจัดลำดับความสำคัญ และความจำเป็นของความรู้ที่ต้องการใช้ว่า เรื่องใดต้องการก่อนหรือหลัง

(5) ผสมผสานความรู้เข้าด้วยกันอย่างมีความเหมาะสมโดยอาศัยกระบวนการคิด เป็นกิจกรรมสำคัญ และลงท้ายด้วยการสรุปและตัดสินใจเพื่อปฏิบัติให้ได้ผลออกมา

(6) ลงมือปฏิบัติการ กิจกรรมนี้อาจจะปฏิบัติตั้งแต่ขั้นแรกแล้วเปลี่ยนไป ตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมและถูกต้องไปเรื่อยๆ

(7) สังเกตผลจากการปฏิบัติว่าบรรลุตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ถ้าได้ผลตามที่ คาดหวังก็ดำเนินการทางปฏิบัติต่อไปแต่หากผลไม่ตรงตามที่คาดหวังก็ต้องย้อนกลับไปพิจารณาว่า ต้องใช้ความรู้เรื่องใดมาใช้ประกอบเพิ่มขึ้นอีกนำมาพิจารณาแล้วตัดสินใจปฏิบัติการอีก

(8) สรุปผลลัพธ์ที่ได้นั้นออกมาว่าได้ผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จ หรือพอใจ หรือไม่พอใจ

สำนักงาน ก.พ.ร. (2552) ส่งเสริมให้หน่วยงานราชการได้เรียนรู้การดำเนินการ จัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยการใช้กระบวนการจัดการความรู้ เชื่อมโยงกับกระบวนการ บริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อช่วยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างสภาพแวดล้อม ที่จะทำให้กระบวนการจัดการความรู้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงได้นำกระบวนการ ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการความรู้ (KM action plan) โดยมีรายละเอียด มี 7 ข้อ ดังนี้

(1) การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge identification) คือ การที่คณะทำงานและทีมงาน เครือข่ายจากทุกหน่วยงาน ได้ร่วมกันพิจารณาวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็น ยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน และวิเคราะห์ว่า ต้องมีความรู้อะไรบ้าง และเลือกองค์ความรู้ที่เห็นว่ามี ความสำคัญและจำเป็นต่อกระบวนการทำงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน หรือสามารถ นำมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินงานในองค์กรมาดำเนินการจัดการความรู้ โดยมีการกำหนด เป้าหมาย และขอบเขตการจัดการความรู้ที่จะดำเนินการให้มีความชัดเจน เพื่อจัดทำแผนการจัดการ ความรู้ในเรื่องนั้นๆ ต่อไป

(2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (knowledge creation and acquisition) คือ การกำหนดรูปแบบกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้มีการสร้างและแสวงหาความรู้ที่เลือกมาดำเนินการจัดการความรู้ เช่น การจัดการฝึกอบรม การนำบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันเข้ามาประชุมหรือทำงานร่วมกันเป็นทีมข้ามสายงาน (Cross functional team) หรือจัดการสัมมนาเพื่อระดมสมอง เป็นต้น

(3) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge storage) การนำความรู้แบบ Tacit knowledge มาจัดเก็บให้เป็นระบบ สามารถเข้าถึงและค้นหาได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เช่น การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน คลังความรู้ในเว็บไซต์ของหน่วยงาน และการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย เป็นต้น

(4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (knowledge codification and Refinement) คือ การนำความรู้ให้คณะทำงานซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่มีประสบการณ์สูงในองค์ความรู้นั้นๆ ได้ตรวจสอบ กลั่นกรองความรู้และปรับแก้ไขให้ถูกต้องเสียก่อนจึงจะนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ ทำให้องค์กรเกิดความมั่นใจว่าความรู้ที่ได้มีการรวบรวมและจัดเก็บเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัยและมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง

(5) การเข้าถึงความรู้ (knowledge access) คือ การให้บุคลากรของหน่วยงานสามารถเข้าถึงความรู้ต่างๆ ได้โดยสะดวกและทั่วถึง เช่น การจัดเก็บผ่านระบบการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือ ในเว็บไซต์ของหน่วยงานต่างๆ การเก็บในห้องสมุด หรือ มุมเรียนรู้ของหน่วยงาน บอร์ดสารสนเทศ การนำเสนอประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

(6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing) คือ กิจกรรมที่จัดให้บุคลากรได้พบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรม KM DAY การนำบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันเข้ามาประชุมหรือทำงานร่วมกันเป็นทีมข้ามสายงานหรือการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Web board เป็นต้น

(7) การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การที่บุคลากรได้รับความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ มีการความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และอาจต่อยอดองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อไป เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนา ปรับปรุงงาน หรือการสร้างนวัตกรรมในการบริหาร

จะเห็นว่าแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการนำความรู้ที่กระจัดกระจายนำมาจัดการ ให้เป็นระบบ โดยผ่านกระบวนการต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอนตามที่บุคคลหรือองค์กรนั้นต้องการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของบุคคลหรือองค์กร

ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.8 การจัดการความรู้ในองค์กร

การจัดการความรู้ในองค์กร ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ สรุป ดังนี้

Davenport and Prusak (1998) กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้โครงการจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

(1) วัฒนธรรมที่เอื้อต่อความรู้ ประกอบด้วย ความโน้มเอียงด้านบวกต่อความรู้ คือ บุคลากรทุกคนต้องมีความฉลาดรอบรู้เต็มใจที่จะแสวงหาความรู้ได้อย่างเสรี กิจกรรมที่จะก่อให้เกิดความรู้ของพนักงาน ได้รับการเห็นชอบจากผู้บริหาร ไม่มีสิ่งขัดขวางความรู้อยู่ในวัฒนธรรมองค์กร คือ พนักงาน ไม่มีอคติต่อองค์กรและไม่กลัวการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

(2) โครงสร้างพื้นฐานทางเทคนิค และโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร เพราะการสร้างอุปกรณ์พื้นฐานขององค์กรเพื่อจัดการความรู้ นั้น จะต้องสร้างกฎระเบียบ ข้อบังคับ ต้องกำหนดโครงสร้างขององค์กร กำหนดทักษะพิเศษที่โครงการแต่ละประเภทสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้และต้องมีการตั้งตำแหน่งใหม่ขึ้นมาเพื่อดูแลเป็นการเฉพาะ เช่น ตำแหน่งกรรมการผู้อำนวยการฝ่ายความรู้ ผู้จัดการโครงการความรู้ ผู้รายงานความรู้ ผู้บรรณาธิการความรู้ จนถึงผู้ประสานเครือข่ายความรู้

(3) การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง คือ การแสดงให้เห็นบุคลากรทั้งหมดรู้ว่าการจัดการความรู้และการเรียนรู้ภายในองค์กรเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จขององค์กร จัดสรรเรื่องงบประมาณสำหรับพัฒนาอุปกรณ์ที่จำเป็นพื้นฐาน สำหรับโครงการ และกำหนดให้ชัดเจนว่าความรู้ประเภทใดที่สำคัญที่สุดสำหรับองค์กร

(4) ความเกี่ยวเนื่องกับคุณค่าทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม

(5) มีความรู้ขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการจัดการความรู้

(6) มีวิสัยทัศน์และภาษาที่ใช้ต้องมีความชัดเจนเข้าใจง่าย

(7) มีรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ

2.9 เทคโนโลยีการสอนกับการจัดการความรู้

Watanabe (2003, อ้างถึงใน บดินทร์ วิจารณ์, 2550) ได้ประยุกต์แนวคิดรูปแบบรูปแบบการเคลื่อนย้ายความรู้ของ Nonaka and Takeuchi (SECI Model) กับระบบสนับสนุนการศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

(1) Self-learning เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้ระหว่างความรู้โดยนัยไปสู่ความรู้โดยนัยระบบที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบนี้คือ CAL (Computer aided learning)

(2) Group-learning เป็นการเรียนรู้แบบกลุ่ม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้ระหว่างความรู้โดยนัยไปสู่ความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง ระบบที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบนี้คือ CSCL (Computer Support Collaborative Learning)

(3) Public lecture เป็นการบรรยายในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้งไปเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง

2.10 เครื่องมือในการจัดการความรู้

เครื่องมือการจัดการความรู้มีวิธีการหลายวิธี วิธีการใดก็ตามที่มีเป้าหมายพัฒนา งานของกลุ่มหรือผ่านการเรียนรู้ประสบการณ์หรือความรู้จากการทำงาน ถือเป็นจัดการเรียนรู้ทั้งนั้น บดินทร์ วิจารณ์ (2550) ได้กล่าวถึงเครื่องมือที่มาใช้ให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติในการจัดการความรู้ได้แก่

(1) ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of practice) เครื่องข่ายความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ เกิดจากความใกล้ชิดความพึงพอใจ ความสนใจและพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน

(2) การใช้ที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง (Mentoring programs) เป็นวิธีการพัฒนาความสามารถ บุคลากร เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติงานได้ในเวลาอันสั้น โดยการมอบหมายให้พี่เลี้ยงเป็นผู้แนะนำและสอนวิธีการทำงานให้

(3) การทบทวนหลังการปฏิบัติ (After Action Review-AAR) คือ การอภิปรายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อทบทวนว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมจึงเกิด จะรักษาจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนอย่างไร

(4) การเสวนา (Dialogue) เป็นการปรับฐานความคิด โดยการฟังจากผู้อื่นและความหลากหลายหลายทางความคิดที่เกิดขึ้น

(5) ฐานความรู้บทเรียนและความสำเร็จ (Lesson learned and best practice - databases) การจัดองค์ความรู้ในองค์กร ได้มีการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทั้งในรูปแบบของความสำเร็จ ความล้มเหลวและข้อเสนอแนะในเรื่องที่สนใจ โครงการหรือกลุ่มที่ปรึกษา

(6) แหล่งผู้รู้ในองค์กร (Center of Excellence-CoE) เป็นการกำหนดแหล่งผู้รู้ในองค์กรว่าจะสามารถติดต่อสอบถามผู้รู้ได้ที่ไหน อย่างไร ซึ่งเป็นอะไรที่มากกว่ารายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ในแต่ละด้าน

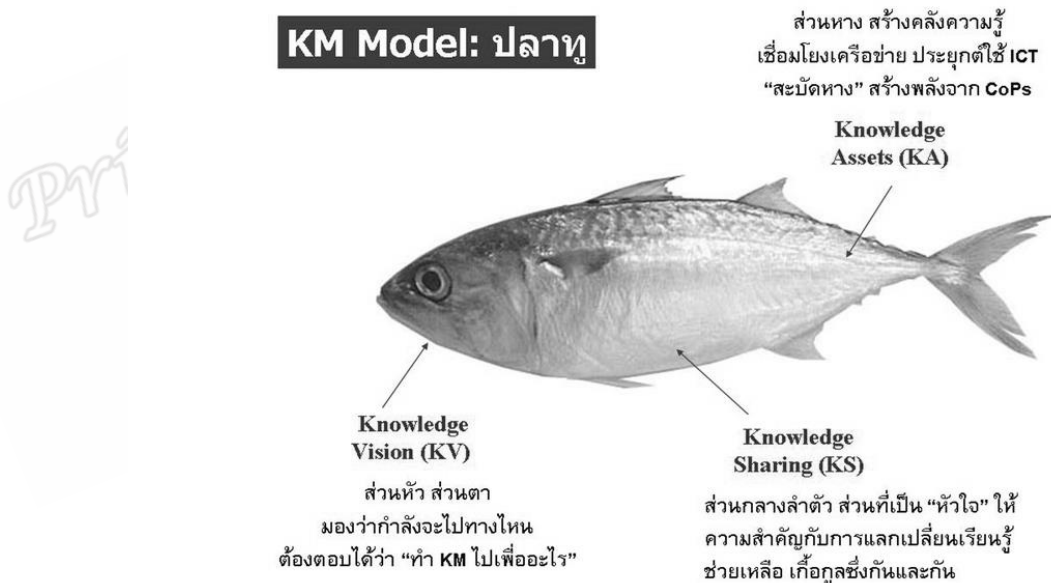
(7) การเล่าเรื่อง (Story telling) เป็นเรื่องราวที่บอกเล่าทำให้ผู้ฟังเข้าใจไปพร้อม มีความคิด มีความรู้สึกเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องที่เล่า มีความต้องการที่จะหาคำตอบ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องราวและความคิดต่างๆ

(8) เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer assist) เป็นการประชุมซึ่งเชิญสมาชิกจากทีมอื่นมา แบ่งปันประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจให้แก่ทีมซึ่งต้องการความช่วยเหลือ

(9) เวที ถาม-ตอบ (Forum) เป็นการโยนคำถามเข้าไปเพื่อให้ผู้รู้ที่อยู่ร่วมใน Forum ช่วยกันตอบคำถามหรือส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ

2.11 การจัดการความรู้โดยใช้ปลาทุโมเดล

การจัดการความรู้เปรียบเสมือนกับปลา ซึ่งมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนหัว ลำตัว และหาง (ประพนธ์ ผาสุขยืด, 2547)

ภาพประกอบ 4 แสดงการจัดการความรู้แบบโมเดลปลาทุ

(ที่มา:ประพนธ์ ผาสุขยืด, 2547)

ส่วนหัวปลาหมายถึง Knowledge vision (KV) ก็คือ วิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ เป็นประเด็นการตอบคำถามว่าสิ่งที่เราสนใจนำมาจัดการความรู้ นั้นเป็นประเด็นเรื่องอะไร เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ขององค์กรอย่างไรเพราะถ้าหลงประเด็นไม่

สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรก็แสดงว่าปลาตัวนี้กำลัง “หลงทิศ” กำลังว่ายน้ำไปผิดทางซึ่งผู้บริหารที่จะมาทำหน้าที่รับผิดชอบเรื่อง KM นี้ต้องคอยสอดส่องดูแลคอยแนะนำอย่าให้ปลาวายไปผิดทางซึ่งคำถามที่สำคัญ ที่จะต้องตอบให้ได้ ก็คือ “เรากำลังจะทำ KM ไปทำไม เรากำลังจัดการความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไร”

ส่วนตัวปลาหมายถึง Knowledge sharing (KS) เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share & Learn) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญถือได้ว่าเป็น หัวใจหลักของการทำ KM เป็นกระบวนการที่ทำให้ไม่ยากนักเพราะการที่คนเราจะแบ่งปันความรู้ที่มีอยู่ไปให้ผู้อื่นนั้นต้องอาศัยความผูกพัน การเป็นมิตร ความสนิท ความไว้วางใจความห่วงใยต่อกันและกัน ลำดับแรกของกระบวนการนี้ต้องเริ่มต้นที่การทำกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยก่อนและส่งเสริมบรรยากาศที่ดีสบายๆมีความเป็นกันเอง ไม่เกร็ง ไม่เครียด และไม่เป็นการมาทัก ในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลุ่มแลกเปลี่ยนควรเป็นกลุ่มเล็กๆควรใช้วิธีการเล่าเรื่อง ที่เกิดขึ้นจริงโดยผลัดกันเล่าความสำเร็จต้องเล่าให้ละเอียดว่าเป็นเพราะอะไรจึงทำให้ได้รับความสำเร็จหรือถ้าเป็นปัญหาควรบอกด้วยว่าสุดท้ายแล้วสามารถแก้ปัญหาผ่านไปได้อย่างไรและการแลกเปลี่ยนทางความคิดที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดก็ต่อเมื่อผู้ฟัง “เปิดรับฟัง” ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ไม่มีอคติและคิดอย่างมีระบบ

ส่วนทางปลาหมายถึง Knowledge asset (KA) คือ คลังความรู้ซึ่งเปรียบเสมือน “ถัง” เป็นการจัดระบบการจัดเก็บ โดยนำเอาความรู้มาใส่ไว้แล้วจัดให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย ผู้สามารถใช้ประโยชน์นำไปใช้ได้จริงซึ่งความรู้ที่มีอยู่ในคลังนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 แบบคือ

- (1) เป็นการบันทึกในลักษณะเรื่องเล่าหรือคำพูดที่เร้าใจ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ เกิดแรงบันดาลใจความรู้ในลักษณะนี้จะเป็นความรู้แบบ Tacit knowledge
- (2) เป็นการบันทึกความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์สรุปเป็นประเด็นสาระสำคัญซึ่งเป็นความรู้แบบ Explicit knowledge
- (3) เป็นส่วนของความรู้ที่อ้างอิงจากแหล่งความรู้ต่างๆทั้งที่อยู่ในรูปของเอกสารการอ้างอิงถึงตัวบุคคลผู้รู้หรือ ผู้เชี่ยวชาญชำนาญการที่เรียกว่า References

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนักปฏิบัติ (Community of practice)

3.1 ความหมายของชุมชนนักปฏิบัติ

มีผู้ให้ความหมายของชุมชนนักปฏิบัติไว้มากมาย ดังนี้ คือ

บดินทร์ วิจารณ์ (2547) กล่าวว่า ชุมชนนักปฏิบัติเป็นหัวใจหลักในการก้าวสู่การ

ประสานการทำงานและการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างเป็นธรรมชาติ ที่สมาชิกแต่ละคนในชุมชนมีความสนใจ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะเข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งผ่านการพบปะกันหรือผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต-อินเทอร์เน็ต และหากองค์กรสามารถเชื่อมโยงชุมชนนักปฏิบัติเข้าด้วยกัน จะเป็นเครือข่าย (Social network) ที่มีการปฏิบัติงานร่วมกันหลายๆฟังก์ชันงาน

พูลลาภ อุทัยเลิศอรุณ (2547) กล่าวว่า ชุมชนนักปฏิบัติ เป็นกลุ่มคนที่มีความใฝ่ใจ มีปัญหา หรือมีแรงปรารถนา (Passion) ในสิ่งหนึ่งร่วมกัน และเสริมสร้างความรู้ความเชี่ยวชาญ ในสิ่งที่สมาชิกในชุมชนเห็นร่วมกันผ่านการปฏิสัมพันธ์ภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

บุรชัย ศิริมหาสาคร (2550) ได้ให้ความหมายของชุมชนนักปฏิบัติว่า เป็นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มคนในองค์กร เพื่อจัดการความรู้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

อัญญาณี คล้ายสุบรรณ (2550) ได้กล่าวว่า ชุมชนนักปฏิบัติ หมายถึง ชุมชนของนักปฏิบัติที่ก่อตัวขึ้นเพื่อให้สมาชิกของชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปันประสบการณ์ในหัวข้อ หรือสาขาที่มีสมาชิกมีความสามารถและมีความสนใจร่วมกัน

จากความหมายที่หลากหลายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนนักปฏิบัติ เป็นกิจกรรมของกลุ่มคนที่รวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจ หรือมีปัญหาคือต้องแก้ร่วมกัน มีบทบาทในการสร้างและใช้ความรู้ ทั้งผ่านการพบปะกันหรือผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.2 พัฒนาการของชุมชนนักปฏิบัติ

พัฒนาการของชุมชนนักปฏิบัติซึ่งเริ่มจากการหาประเด็นที่สนใจร่วมกัน แล้วเกิดเป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันนั้น จากนั้น จึงเริ่มค้นหาประโยชน์ที่ได้รับ และมีการออกแบบชุมชนนักปฏิบัติมีการเปิดตัวสมาชิก ต่อจากนั้น จึงกำหนดมาตรฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ เตรียมการรับการเปลี่ยนแปลงและเติบโตของชุมชน เกิดการกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการขยายตัว มีการหาประเด็นที่น่าสนใจมากขึ้น พร้อมกับรับสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น และสุดท้ายกลุ่มจะเกิดการสลายตัว และเข้าไปแทรกซึมในส่วนงานอื่นๆ ต่อไป

พูลลาภ อุทัยเลิศอรุณ (2547) กล่าวถึง วงจรชีวิตของชุมชนนักปฏิบัติ มี 5 ระยะ คือ

ช่วงที่ 1 Potential stage เป็นช่วงแห่งการมีศักยภาพ เป็นช่วงของการค้นหา

เครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการที่พูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความรู้ในข้อความรู้นั้นอยู่แล้ว การค้นหาเครือข่ายดังกล่าว มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเป็นอย่างมาก เพราะคนที่อยู่ในเครือข่ายจะมีศักยภาพในการพัฒนาไปสู่การเป็นสมาชิกของชุมชนนักปฏิบัติได้โดยบุคคลเหล่านี้มีแรงปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ในหัวข้อดังกล่าว แม้ว่า จะไม่ได้รับแรงกระตุ้นอะไรเลยจากองค์กรนอกจากนี้ คนเหล่านี้ ยังมีความคุ้นเคยกัน ทำให้องค์ประกอบของความเป็นชุมชนเข้มแข็งเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญก็คือ การทำให้สมาชิกสามารถจินตนาการได้ว่าเมื่อเครือข่ายของพวกเขาขยายตัวใหญ่ขึ้น พวกเขาจะได้รับประโยชน์อะไรเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่เป็นอยู่

ช่วงที่ 2 Coalescing stage เป็นช่วงที่สมาชิกชุมชนเริ่มรวมตัวกัน ในช่วงระยะหนึ่ง เป็นระยะที่สมาชิกในชุมชนตื่นตัว มีพลัง มีความกระตือรือร้น สมาชิกบางคนไม่เคยเจอหน้ากันก็ได้พบกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆกัน ได้ทำความรู้จัก และเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างไรก็ตาม เมื่อผ่านไปได้สักระยะความแปลกใหม่เริ่มหมดไปพลังจะเริ่มตกลงเข้าสู่ภาวะปกติ ในช่วงระยะนี้ ชุมชนจะพบกับความตึงเครียดรูปแบบหนึ่ง โดยชุมชนต้องการระยะเวลาเพาะตัว ทั้งนี้ สมาชิกต้องอาศัยเวลาในการทำความสัมพันธ์สนทนาคู่กัน และพัฒนาความไว้วางใจซึ่งกันและกัน หากปราศจากการเพาะตัวแล้ว การแลกเปลี่ยนความรู้จะเกิดขึ้นแต่เปลือกนอก ซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อองค์กรพยายามกดดันให้ชุมชนส่งมอบคุณค่าให้เห็นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะองค์กรและผู้บริหารที่ยังไม่ค่อยเชื่อมั่นในแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนนักปฏิบัติ

ช่วงที่ 3 Maturing stage เป็นช่วงที่สมาชิกเริ่มพัฒนาความสัมพันธ์สนทนาคู่กันอย่างแท้จริง และมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ชุมชนยังได้พัฒนาทักษะและแนวทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เฉพาะตัวที่มีประสิทธิภาพและเห็นผลเป็นรูปธรรม พลังของชุมชนจึงพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องอย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะนี้ชุมชนจะพบกับความตึงเครียด ระหว่างการมุ่งเน้นกับการขยาย โดยสมาชิกชุมชนอยากมุ่งเน้นพูดคุยกับกลุ่มสมาชิกที่เริ่มต้นในช่วงแรกมาด้วยกัน เพราะมีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน และยังรู้ดีว่าหัวข้อเรื่องใดที่ทุกคนสนใจที่จะแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันแต่เมื่อชุมชนเริ่มมีชื่อเสียงขึ้น สมาชิกใหม่ๆ ก็อยากที่จะมาเข้าร่วมในชุมชน อย่างไรก็ตาม สมาชิกใหม่มักทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์สนทนาของกลุ่มสมาชิกเดิม และก็นำหัวข้อเรื่องใหม่ๆ มาพูดคุยซึ่งอาจไม่เป็นที่สนใจของสมาชิกเดิมก็ได้ อย่างไรก็ตามการขยายตัวจากสมาชิกใหม่ก็มีความสำคัญ เพราะจะทำให้ความรู้ใหม่ๆ ไหลเข้าสู่ชุมชนด้วย

ช่วงที่ 4 Stewardship stage เป็นช่วงที่ชุมชนมีพลังสูงสุด เมื่อถึงขีดสุดพลังอาจจะถดถอยลงมา ดังนั้นนักพัฒนาชุมชนต้องออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยกระตุ้นให้พลังของชุมชนฟื้นกลับคืนมีอีกครั้ง จะเห็นได้จากกราฟที่พลังของชุมชนในช่วงระยะนี้จะขึ้นลงๆ

ตลอดเวลาปัจจัยที่ตัดสินว่าชุมชนนักปฏิบัติจะมีช่วงชีวิตที่ยาวนานหรือไม่นั้นจะอยู่ในช่วงระยะนี้ ชุมชนที่ไม่ได้มีการออกแบบและดูแลที่ดีพอ เมื่อพลังพุ่งถึงจุดสูงสุดก็จะดิ่งลงต่ำสุดอย่างรวดเร็ว ทำให้มีช่วงชีวิตที่สั้นอย่างไม่ควรเป็น ความตึงเครียดในสิ่งใหม่ๆ ความรู้สึกเป็นเจ้าของเกิดขึ้น เมื่อชุมชนมีชื่อเสียงและมีสิทธิ์มากขึ้นในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเพราะจะทำให้ชุมชนมีพลังที่จะขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ชุมชนที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของมากเกินไปอาจทำให้เกิดความรู้สึกหลงตัวเองด้วยเช่นกัน อาจคิดว่า ความรู้ที่มีอยู่นั้นเยี่ยมยอดแล้ว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเปิดโลกทัศน์ของชุมชน ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกชุมชนว่า ได้พัฒนาไปเพียงใดแล้ว

ช่วงที่ 5 ระยะสุดท้าย Transformation stage เป็นช่วงที่พลังของชุมชนค่อยๆ ดิ่งลง ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ชุมชนต้องตัดสินใจว่าพวกเขาควรจะรวมตัวกันต่อไปหรือจะแยกย้าย และปฏิรูปสู่การเป็นโครงสร้างทางสังคมรูปแบบอื่นๆ ชุมชนบางแห่งที่มีข้อความรู้ที่หมดคุณค่า แทนที่จะยุบชุมชนทิ้งพวกเขาก็ยังคงรวมตัวกันเป็นเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการต่อไป ในขณะที่บางชุมชนอาจยุบตัวแล้วกระจายตัวกันไปร่วมกับชุมชนอื่นๆ ที่มีข้อความรู้ที่สร้างคุณค่าให้กับพวกเขาได้มากกว่า

สรุปพัฒนาการของชุมชนนักปฏิบัติแบ่งเป็น 5 ระยะ คือ ระยะแรก เป็นช่วงระยะของการเริ่มต้นของชุมชนนักปฏิบัติเป็นช่วงที่สมาชิกมีศกยภาพที่จะร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่เป็นการพบปะที่ยังไม่เป็นทางการ ระยะที่สองเป็นช่วงที่สมาชิกมีความกระตือรือร้นได้พบปะกับสมาชิกที่ไม่เคยได้เจอกัน ต่อมาช่วงระยะที่สามเป็นช่วงที่สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยเป็นช่วงที่เติบโต มีพลังในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่สมาชิกจะไม่คุ้นกับการเพิ่มขยายของสมาชิกใหม่ๆ ส่วนระยะที่สี่เป็นช่วงที่มีพลังมากที่สุด เมื่อมีพลังมากความดิ่งถอยก็อาจจะตามมาถ้าไม่มีการกระตุ้นด้วยกิจกรรมใหม่ๆ ระยะนี้เป็นระยะที่สมาชิกเริ่มมีความรู้สึกเป็นเจ้าของมากเกินไป ทำให้เกิดความตึงเครียดได้ และระยะที่ห้า เป็นช่วงที่เต็มทีกับข้อความรู้เดิมๆ บางกลุ่มจะถดถอยหรือยุบกลุ่มไปในที่สุด แต่ก็ยังมีบางกลุ่มที่นำข้อความรู้ใหม่มารวมกลุ่มแก้ปัญหาโดยเริ่มเป็นเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการและขยายไปเรื่อยๆ

3.3 องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ

เวนเกอร์, แมคเคอร์ม็อท และชไนเดอร์ (2002/2547) ผู้ให้กำเนิดแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนนักปฏิบัติมองว่าชุมชนนักปฏิบัติที่สมบูรณ์แบบ จะมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ โดเมน ชุมชน และแนวปฏิบัติหากขาดองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่งไปย่อมไม่ใช่ชุมชนนักปฏิบัติอย่างแท้จริง ดังนี้

- (1) โดเมน (Domain) เป็นหัวข้อความรู้หรือปัญหาที่สมาชิกในชุมชนมีแรงปรารถนาาร่วมกัน
- (2) ชุมชน (Communities) คือ พันธะทางสังคมที่ยึดเหนี่ยวสมาชิกเข้าไว้ด้วยกัน โดยสมาชิกชุมชนจะมีความสนิทสนมไว้วางใจ รวมทั้งคุ้นเคยในฝีมือและความชอบของกันและกัน
- (3) แนวปฏิบัติ (Practice) เป็นองค์ความรู้ที่เป็นผลผลิตของการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน สมาชิกจะนำแนวปฏิบัติเหล่านี้ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนสมาชิกในชุมชน เป็นการต่อยอดความรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

บุรุษย ศิริมหาสาคร (2552) ได้สรุปองค์ประกอบหลักที่สำคัญของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ Head Heart และ Hand

(1) Head หมายถึง ความรู้และประสบการณ์เป็นความสนใจหรือปัญหาร่วมกันของสมาชิกที่จะนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนนักปฏิบัติ โดยถูกกำหนดให้เป็นหัวข้อในการสนทนา เรียกว่า Domain

(2) Heart หมายถึง ความรู้สึกมีส่วนร่วมในชุมชน (Community) ที่อยากจะช่วยเหลือเกื้อกูลสมาชิกในชุมชนนักปฏิบัติ เป็นความไว้วางใจหรือความเป็นกัลยาณมิตรที่หวังดีต่อกันพร้อมที่จะแบ่งปันความรู้ให้ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

(3) Hand หมายถึง การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติ (Practice) มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในชุมชนนักปฏิบัติเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนางานในหน้าที่ของตนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น แล้วย้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาใหม่ จากการทำงานนั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เล่าสู่กันฟังอีกภายในชุมชนนักปฏิบัติทำให้เกิดเป็นวงจรของการต่อยอดความรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อยกระดับให้ Practice (วิธีปฏิบัติแบบธรรมดา) กลายเป็น Good practice (วิธีปฏิบัติที่ดี) และพัฒนาไปสู่ Best practice (วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ) ในที่สุด

สรุป องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ เปรียบเสมือนเก้าอี้สามขา ถ้าเลื้อยขาใดขาหนึ่งทิ้งไป เก้าอี้ย่อมไม่สามารถตั้งอยู่ได้ ต้องล้มครืนลงมา ชุมชนนักปฏิบัติ ก็เช่นเดียวกัน ถ้าขาดหัวข้อความรู้ไป ชุมชนย่อมไร้ซึ่งพลังและแรงจูงใจ ถ้าขาดความเป็นชุมชนสมาชิกย่อมไม่มีความสนิทสนมและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นไปอย่างไม่จริงใจเท่าที่ควร และสุดท้ายถ้าขาดแนวปฏิบัติไปชุมชนอาจเป็นได้แค่เครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการที่ไม่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ได้ดีเท่าที่ควร นอกจากจะต้องมีครบทั้งสามองค์ประกอบแล้ว ชุมชนนักปฏิบัติที่

เปี่ยมไปด้วยพลังและความเข้มแข็ง จะต้องพัฒนาองค์ประกอบทั้งสามด้านอย่างสมดุลเปรียบได้กับ แก้วี่สามขาที่มีขายาวเท่าๆกันทั้งสามขาถ้าหากขาใดขาหนึ่งยาวหรือสั้นกว่าอีกข้างหนึ่งแก้วี่ตัวนั้น ย่อมโคลงเคลงไม่มีหลักเท้าที่ควร แต่ก็ยังสามารถตั้งตรงอยู่ได้ แต่เมื่อใดที่มีอะไรเข้ามากระทบ อย่างรุนแรงแก้วี่ตัวนั้นก็ย่อมมีโอกาสที่จะล้มลงได้ทุกเมื่อ

3.4 ลักษณะที่สำคัญของชุมชนนักปฏิบัติ

เวนเกอร์, แมคเคอร์ม็อท และชไนเดอร์ (2002/2547) ได้กล่าวว่า ชุมชนนักปฏิบัติ จะมีคุณลักษณะใน 3 มิติ คือ การผูกพันร่วมกัน การเป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน และการแบ่งปัน คลังความรู้

(1) การผูกพันร่วมกัน คุณลักษณะหนึ่งที่สามารถแยกความแตกต่างของชุมชน นักปฏิบัติกับชุมชนปกติ ก็คือ ระดับความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของสมาชิกชุมชนซึ่งเกิดจากการมี ความปรารถนาร่วมกันในความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ ดังนั้นการเป็นสมาชิกจึงมี พื้นฐานอยู่ที่การปฏิบัติ การมีส่วนร่วม การร่วมในกิจวัตรประจำวัน และกิจกรรมพิเศษบางอย่าง เพื่อให้การผูกพันร่วมกัน มีชุมชนจำนวนมากที่ประกอบด้วยความหลากหลายและแตกต่าง แม้ว่า จะมีความแตกต่างแต่สมาชิกของชุมชนก็ยังทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ความคิดและ ความเห็น ซึ่งการกระทำดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความเข้าใจของกันและกัน การให้และรับคำวิจารณ์ หรือความเห็นเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติ ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมองค์ความรู้ โดยรวมของชุมชนเช่นเดียวกับที่มีประโยชน์สำหรับตัวตนของแต่ละคน

(2) การเป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน คุณลักษณะประการที่สองสำหรับชุมชนนัก ปฏิบัติก็คือ การที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจการร่วมกัน ชุมชนจะสร้างแนวปฏิบัติตามวิธีการของตนเอง ขึ้นมาเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายต่างๆ ตามต้องการ ขณะที่ปัจเจกภายนอกสามารถมีอิทธิพลต่อ กระบวนการนี้อยู่บ้าง แต่ก็จะไม่อำนาจโดยตรงเพราะว่าตัวชุมชนเองจะเป็นผู้กำหนดกิจกรรม โดยรวมของตน สิ่งที่สำคัญคือการปฏิบัติต่างๆนั้นสามารถเจรจาหารือร่วมกันได้ ไม่ว่าจะเป็นการ ปฏิบัติอะไรก็ตามที่สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมต่างก็จะมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะทำให้สิ่งนั้น เป็นจริงและปฏิบัติได้ นอกจากนี้ยังมีความรับผิดชอบร่วม กันในการปฏิบัติต่างๆภายในชุมชน

(3) การแบ่งปันความรู้ คุณลักษณะประการสุดท้ายที่เป็นลักษณะเฉพาะของ ชุมชนนักปฏิบัติที่แตกต่างจากชุมชนปกติคือ การพัฒนาคลังความรู้เพื่อแบ่งปันกันใช้ประโยชน์และ แบ่งปันขั้นตอนการทำงาน แนวทางในการทำเรื่องต่างๆ เรื่องราว สัญลักษณ์ วิธีการกระทำ หรือแนวคิดที่ชุมชนได้พัฒนาขึ้นมาเองหรือนำมาประยุกต์ใช้ตามช่วงเวลาที่ผ่านมาจนในที่สุด

กลายเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับภายในชุมชน คลังความรู้นี้กลายเป็นทรัพยากรสำหรับการสร้างความหมายที่เข้าใจร่วมกัน

บดินทร์ วิจารณ์ (2547) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของชุมชนนักปฏิบัติ ดังนี้

- (1) กลุ่มคนที่มีความชอบ ใฝ่ใจร่วมกัน มีความสนใจในสาระหรือมีปัญหา ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเป็นระยะๆ ตลอดเวลา
- (2) เป็นกลุ่มสมาชิกผู้เชี่ยวชาญรวมตัวกันเพียง 2-3 คน หรือ กลุ่มขนาดใหญ่ มีจำนวนสมาชิกกว่า 1,000 ก็เป็นได้ วงจรอายุของชุมชนนักปฏิบัติอาจมีอายุยาวนาน หรืออาจมีช่วงอายุที่สั้น เช่น เทคโนโลยีที่ใช้อยู่ได้ล้าสมัยลงไป
- (3) สมาชิกชุมชนนักปฏิบัติ จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ในช่วงแรกการก่อตั้งชุมชนนักปฏิบัตินั้นอาจจะหาสมาชิกกลุ่มที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ต่อมาอาจขยายสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติกระจายกันตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ หรือทั่วโลก ซึ่งในยุคของอินเทอร์เน็ตสมาชิกสามารถติดต่อกันแบบเสมือนผ่านอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีเพอร์เนต อีเมลล์ ได้โดยสะดวก
- (4) การก่อตั้งสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติ สามารถก่อตั้งได้โดยง่ายเมื่อสมาชิกมีพื้นฐาน ประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน หรือมาจากหน้าที่ที่เหมือนกัน แต่มีบางชุมชนนักปฏิบัติที่มีสมาชิกมาจากพื้นฐานที่หลากหลาย แต่มีความร่วมมือกันในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและต้องการความหลากหลายในความเชี่ยวชาญ เช่น การให้บริการกับลูกค้าองค์กรขนาดใหญ่
- (5) องค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ มี 3 ประการ คือ Head เป็นเรื่องของความรู้ ประสบการณ์ ความสนใจในปัญหาร่วมกัน หรือเรียกว่า Domain ส่วน Heart คือ ความรู้สึกมีส่วนร่วมในชุมชน หรือเรียกว่า Community และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และ Hand คือ กิจกรรมหรือการกระทำ หรือ Practice ที่สมาชิกชุมชนนักปฏิบัติลงมือปฏิบัติในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกันทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

บุรชัย ศิริมหาสาคร และพัชชา กวางทอง (2552) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของชุมชนนักปฏิบัติ ดังนี้

- (1) กลุ่มคนที่รวมตัวกัน โดยมีความสนใจและความปรารถนา (Passion) ร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีข้อความรู้ ที่เข้าใจดีว่า อะไรเป็นประเด็นที่ต้องคุยกัน
- (2) ปฏิสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม เป็น ชุมชนที่คอยช่วยเหลือซึ่งกัน

และกันในการแก้ไขปัญหาและตอบคำถาม เชื่อมโยงกันข้ามทีมงานหน่วยงาน หรือ องค์กร

(3) แลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้ร่วมกัน ต้อง มีแนวปฏิบัติ มีการ แลกเปลี่ยน ข้อมูล เคสศึกษณ์ แนวทางแก้ไขปัญหา และ แนวปฏิบัติที่ดี (Best practice)

จะเห็นได้ว่าชุมชนนักปฏิบัติเป็นเครื่องมือในการจัดการองค์ความรู้ในองค์กรที่มีประสิทธิภาพที่องค์กรจะสามารถสร้าง จัดเก็บ แบ่งปัน และนำองค์ความรู้ไปใช้งานได้อย่างกว้างขวาง ทำให้องค์ความรู้หรือทุนทางปัญญาหรือความพร้อมตลอดจนขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรสูงขึ้น และประเด็นที่น่าสนใจก็คือ การสร้างและปันองค์ความรู้ในชุมชนนักปฏิบัติจะเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ ทำให้มีการสร้างองค์ความรู้ในองค์กรมากขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามกลุ่มสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปแบบยั่งยืน การสร้างและพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติให้เกิดขึ้นในองค์กรจึงเป็นแนวทางในยุคการจัดการความรู้ในยุคนี้เพราะมุ่งเน้นที่คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ทั่วโลกเห็นพ้องต้องกัน

3.5 ประเภทของชุมชนนักปฏิบัติ

บรูซซี ศิริมหาสาร และพัชรา กวางทอง (2552) ได้จัดประเภทของชุมชนนักปฏิบัติ ไว้ดังนี้

- (1) Helping communities เป็นชุมชนนักปฏิบัติที่มีจุดเน้น เพื่อแก้ไขปัญหาประจำวันและแลกเปลี่ยนแนวคิดในกลุ่มสมาชิก
- (2) Best practice communities เป็นชุมชนนักปฏิบัติที่มีจุดเน้น เพื่อการพัฒนา ตรวจสอบ และเผยแพร่แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ
- (3) Knowledge-stewarding communities เป็นชุมชนนักปฏิบัติที่มีจุดเน้น เพื่อจัดระเบียบ ยกระดับ และพัฒนาความรู้ที่สมาชิกใช้เป็นประจำ
- (4) Innovation communities เป็นชุมชนนักปฏิบัติที่มีจุดเน้น เพื่อพัฒนาแนวคิด โดยเน้นการข้ามขอบเขตเพื่อผสมผสานสมาชิกที่มุมมองต่างกัน

3.6 แนวทางในการพัฒนาความเป็นชุมชนนักปฏิบัติ

บดินทร์ วิจารณ์ (2547) ได้กล่าวถึงหลักการในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมี 7 ประการ คือ

- (1) วิวัฒนาการในช่วงที่ก่อตั้งชุมชนนักปฏิบัติ เริ่มต้นจากกลุ่มเครือข่ายหลักๆ

ที่คุ้นเคยหรือรู้จักกันมาก่อน มาร่วมกันก่อตั้งเป็นชุมชนนักปฏิบัติ หลังจากที่มีความสัมพันธ์กันแล้ว จึงกำหนด โครงสร้าง หรือวิธีการในการแบ่งปันความรู้ และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมา สนับสนุนและเอื้อต่อการสร้างและแบ่งปันองค์ความรู้ผ่านทางเว็บไซต์ หรือวิธีการสื่อสาร ตามความเหมาะสม และจำเป็นต่อการสื่อสารเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

(2) เพื่อก่อให้เกิดความหลากหลายและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ นอกจากสมาชิกในกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกชุมชนนักปฏิบัติ เข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดกับสมาชิกของชุมชนนักปฏิบัติ ซึ่งจะ ก่อให้เกิดความหลากหลายในมุมมอง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบใหม่ๆ ก่อให้เกิดสีสัน และความมีชีวิตชีวา ดันตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

(3) สมาชิกหลัก (Core group) ในชุมชนนักปฏิบัติจะมีบทบาทในการขยายฐาน สมาชิกโดยชักชวนผู้เชี่ยวชาญและผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มเติม หากสามารถหาสมาชิก เพิ่มเติมได้ จะสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมในการแบ่งปันความรู้ในชุมชนนักปฏิบัติร่วมกับกลุ่ม สมาชิกหลักได้มากขึ้น หากมีการสร้างชุมชนนักปฏิบัติ และมีการเชื่อมโยงสื่อสารแลกเปลี่ยน ข้อมูลถึงกันผ่านระบบอินทราเน็ตจะมีสมาชิกกลุ่มหลักๆ ร้อยละ 60-70 ที่คอยติดตามเข้ามาดูข้อมูล ความรู้ใหม่ๆ และกิจกรรมของชุมชนนักปฏิบัติ ซึ่งสมาชิกเหล่านี้เข้ามาใช้ประโยชน์จะเป็นการ สร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกหลักในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เป็นที่สนใจอยู่เสมอ

(4) พัฒนาชุมชนนักปฏิบัติทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งใน รูปแบบที่เป็นแบบเปิดเผยมีพิธีการ (Public) และในรูปแบบที่ส่วนตัว (Private) ชุมชนนักปฏิบัติที่มี พลวัตในการพัฒนาและเติบโตจะเกิดขึ้นจากการส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมให้สมาชิกชุมชน นักปฏิบัติมาพบปะกัน สังสรรค์กัน แลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างเป็นทางการหรือโทรศัพท์คุยกัน ในรูปแบบปกติที่คุ้นเคยแม้กระทั่งในเว็บไซต์ก็อาจจะกำหนดหัวข้อให้เป็นเรื่องเฉพาะภายในกลุ่ม ชุมชนนักปฏิบัติ ไม่ได้เปิดแบบสาธารณะให้ทุกคนเข้ามาดูได้

(5) มุ่งเน้นคุณค่าที่เกิดขึ้นในกลุ่มและองค์กร ในเบื้องต้นการก่อตั้งชุมชนนัก ปฏิบัติคุณค่าที่เด่นชัดจะยังไม่เกิดขึ้นทันที คุณค่าที่แท้จริงจะเกิดขึ้นเมื่อมีการนำข้อมูลและความรู้ ที่มีอยู่ในชุมชนนักปฏิบัตินั้น ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติและแก้ปัญหา ดังนั้นผู้บริหารสามารถ สร้างแรงจูงใจและบรรยากาศในการนำความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนนักปฏิบัติไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่ง อาจจะส่งเสริมโดยให้รางวัลกับองค์ความรู้ในชุมชนนักปฏิบัติที่มีการนำไปใช้ประโยชน์จาก สมาชิกในกลุ่ม เป็นต้น

(6) การสร้างความคุ้นเคยและความแตกต่างเร้าใจให้กับชุมชนนักปฏิบัติ คือ การ พัฒนาชุมชนนักปฏิบัติให้มีความรู้สึกผูกพันเหมือนชาวบ้านในสมัยก่อนที่เพื่อนบ้านแบ่งปันอาหาร

กันโดยไม่หวังผลตอบแทน ทั้งนี้ชุมชนนักปฏิบัติยังต้องการกิจกรรมที่ตื่นเต้นหลากหลายที่กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เหมือนมีการผจญภัยร่วมกันไปยังเป้าหมายที่ท้าทาย

(7) สร้างสีสัน และความหลากหลายให้กับชุมชนนักปฏิบัติ อาจจะจัดประชุมกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติในภาพใหญ่เพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในชุมชนนักปฏิบัติเอง หรือคุยกันในวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ คุยงานต่างหน่วยงาน ฯลฯ เพื่อสร้างให้ชุมชนนักปฏิบัติมีชีวิตชีวามากขึ้น

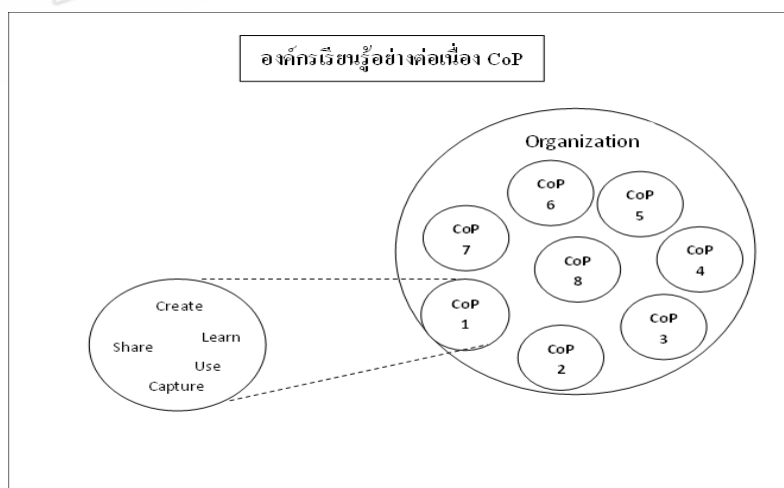
จากแนวทางทั้ง 7 ประการนี้ จะช่วยเกื้อกูล พุ่มพัก และสนับสนุน (Stewardship) ให้ชุมชนนักปฏิบัติมีอายุยืนยาว และสามารถสร้างประโยชน์ให้กับสมาชิก และองค์กร ได้ยาวนาน

3.7 ความสำคัญของชุมชนนักปฏิบัติ

บุรชัย ศิริมหาสาคร และ พัดชา กวางทอง (2552) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนนักปฏิบัติที่มีความสำคัญต่อองค์กร ในภาพรวม 3 เรื่อง ดังนี้

(1) ชุมชนนักปฏิบัติกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization)

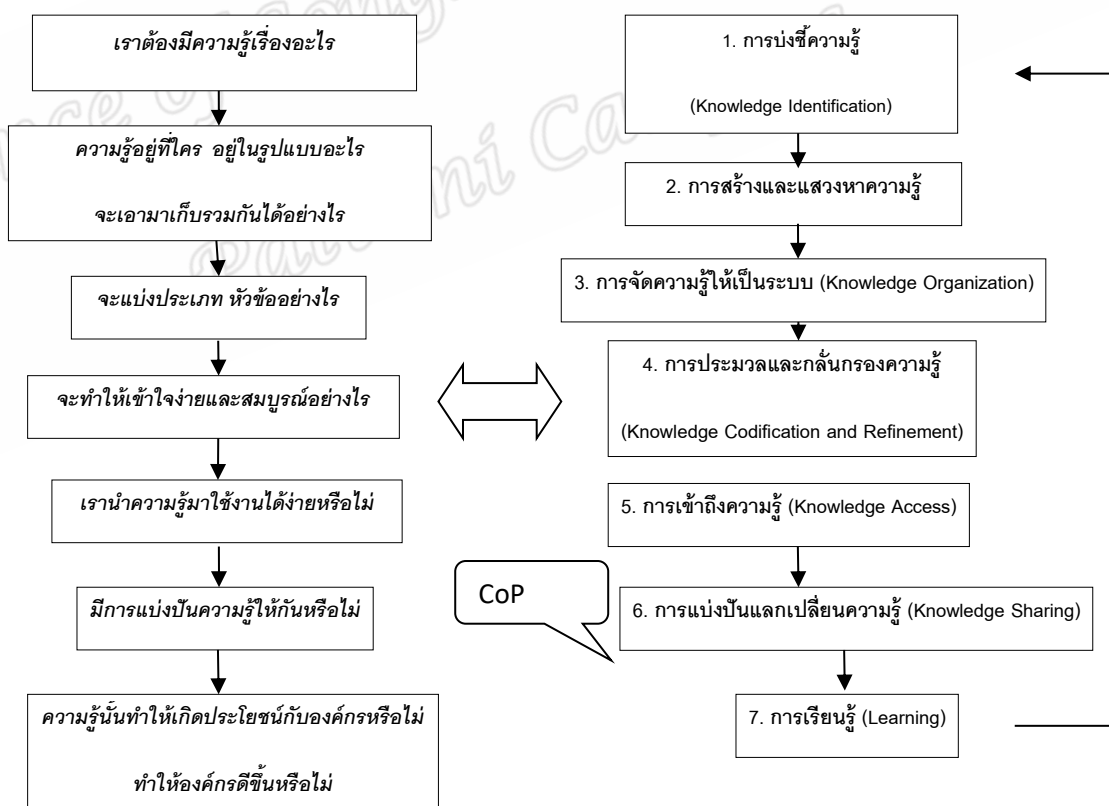
พูนลาภ อุทัยเลิศ (2547, อ้างถึงในบุรชัย ศิริมหาสาคร และพัดชา กวางทอง ,2552) กล่าวว่า การจัดการความรู้ผ่านชุมชนนักปฏิบัติจะทำให้เกิดการเรียนรู้ต่อยอดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้น มีความเป็นพลวัตสูงและยากที่จะล้าสมัย เพราะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเมื่อชุมชนเหล่านี้แผ่ขยายไปทั่วทั้งองค์กร องค์กรก็จะกลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในที่สุด ดังภาพที่ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยชุมชนนักปฏิบัติ (ที่มา : บุรชัย ศิริมหาสาคร และ พัดชา กวางทอง, 2552)

พลุลาก ยังกล่าวต่อไปอีกว่า ลักษณะพิเศษของชุมชนนักปฏิบัติที่ทำให้มันเป็นแนวคิดในการจัดการความรู้ที่น่าจับตามองก็คือ พลวัตในการจัดการความรู้ของชุมชนนักปฏิบัติได้รับการขับเคลื่อนด้วยแรงปรารถนา (Passion) ของสมาชิกในชุมชนเอง หากองค์กรสร้างพลวัตในการจัดการความรู้ด้วยการบังคับหรือใช้สิ่งล่อใจ แน่แน่นอนว่า พลวัตในลักษณะนี้ย่อมไม่ยั่งยืน เพราะทันทีที่เลิกบังคับหรือดึงเอาสิ่งล่อใจเหล่านั้นออกไป พลวัตดังกล่าวย่อมหยุดนิ่งลง แต่สำหรับชุมชนนักปฏิบัติแล้ว จะเป็น ไปในทางตรงกันข้าม โดยเมื่อค้นพบแรงปรารถนาเหล่านั้นแล้ว สิ่งเดียวที่คุณต้องทำก็คือ การดึงเอาอุปสรรคต่างๆ ที่คอยขวางกั้นแรงปรารถนาเหล่านั้นออกไปวงล้อมของการจัดการความรู้ย่อมสามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนี่เป็นวิธีที่ง่ายและประหยัดกว่ามาก

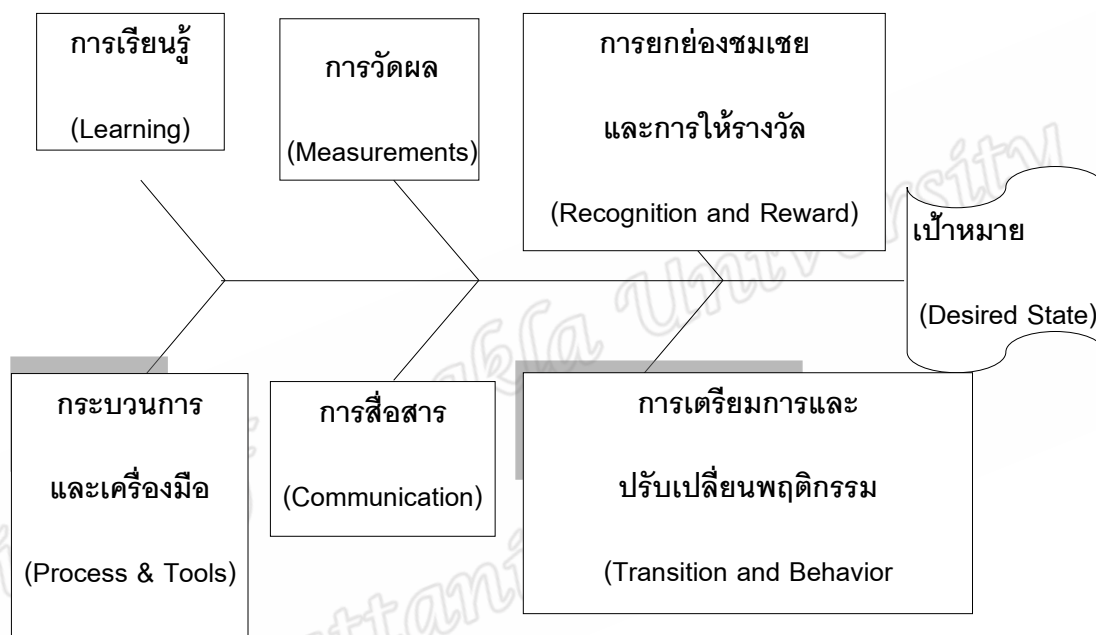
(2) ชุมชนนักปฏิบัติกับกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) จากภาพประกอบที่ 5 แสดงความเกี่ยวข้องของชุมชนนักปฏิบัติกับกระบวนการจัดการความรู้โดยองค์กรสามารถใช้ชุมชนนักปฏิบัติเป็นเครื่องมือ/กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ทั้ง 2 ประเภทคือ ความรู้แบบ Explicit knowledge และความรู้แบบ Tacit knowledge

ภาพประกอบ 6 แสดงชุมชนนักปฏิบัติ กับ กระบวนการจัดการความรู้ (ที่มา: สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพื่อผลิตแห่งชาติ, 2549)

(3) ชุมชนนักปฏิบัติกับกระบวนการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลง

(Change management process) จากภาพประกอบที่ 6 แสดงความเกี่ยวข้องของชุมชนนักปฏิบัติกับกระบวนการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลง โดยองค์กรต้องให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกเกี่ยวกับหลักการและวิธีการสร้างชุมชนนักปฏิบัติเพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ทั้ง 2 ประเภท คือ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) และความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit knowledge)

ภาพประกอบ 7 แสดง ชุมชนนักปฏิบัติกับกระบวนการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลง (ที่มา: สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2549)

จากภาพประกอบที่ 7 ทำให้มองเห็นว่าชุมชนนักปฏิบัติเป็นเครื่องมือหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ซึ่งช่วยทำให้องค์กรเกิดการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยทำให้คนในองค์กรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3.8 ประเภทของสมาชิกในชุมชนนักปฏิบัติ

บุรุษย์ ศิริมหาสาร และ พัดชา กวางทอง (2552) ได้แบ่งประเภทของ

สมาชิกและบทบาทหน้าที่ในชุมชนนักปฏิบัติ ดังนี้

(1) สมาชิกในชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย

(1.1) Sponsor

- 1) เป็นผู้บริหารระดับกลาง-สูง
- 2) ให้ทิศทาง แนวคิด
- 3) สนับสนุนทรัพยากร
- 4) สร้างการยอมรับ สื่อสาร
- 5) สร้างแรงจูงใจ

(1.2) Facilitator

- 1) เป็นสมาชิก
- 2) วางแผน และจัดการ
- 3) Facilitate การแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนนักปฏิบัติ
- 4) ช่วยเหลือด้านเทคนิค
- 5) ประสานกับคนนอกชุมชนนักปฏิบัติ และองค์กร
- 6) ประเมินผลและสื่อสารความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ

(1.3) Community historian หรือ Knowledge banker หรือ Secretary

- 1) เป็นสมาชิก
- 2) บันทึก รวบรวมข้อมูลของกลุ่ม
- 3) ทำฐานข้อมูล / ความรู้ที่ได้จากกลุ่ม

(1.4) Member

- 1) เป็นสมาชิก
- 2) ร่วมกำหนด คัดเลือกหัวข้อ
- 3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 4) ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น
- 5) สื่อสารภายในกลุ่ม
- 6) ประสานกับภายนอก

(2). การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติ

การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายวิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้ ซึ่งแต่ละคนจะมีบทบาทที่สำคัญต่างๆ ดังนี้

(2.1) คุณอำนวย สถาบันส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสังคม (สคส.) เรียก “คุณอำนวย” (Facilitator แปลว่า ผู้ช่วยให้สะดวกขึ้น) ซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ ส่วนโนนาคะ เรียกว่า knowledge activist แปลว่า “ผู้เสริมพลังความรู้” และ ศ.นพ. ประเวศ วะสี เรียกคุณอำนวยว่า “ช่างเชื่อม” ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้ คนพร้อมให้ และ คนใฝ่รู้ ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา และนำไปใช้ในการพัฒนางาน บทบาทหน้าที่ของคุณอำนวย มีดังนี้

- 1) เป็นประธานดำเนินการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เล่าเรื่องของตนเองอย่างทั่วถึง และเหมาะสมกับเวลา
- 2) เป็นตัว Catalyst ช่วยเร่งปฏิกิริยาของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน ชุมชนนักปฏิบัติให้ดำเนินไปอย่างกระตือรือร้น สนุกสนาน และมีชีวิตชีวา
- 3) เป็นผู้ตั้งคำถาม จุดประกายความคิดให้สมาชิกในกลุ่ม ได้ช่วยกันตั้งคำถามต่างๆ ถามผู้เล่าเรื่อง (คุณกิจ) เพื่อช่วยกันล้างความรู้หรือความลับ (Tacit knowledge) ที่ซ่อนเร้นในตัวคุณกิจ ให้มากที่สุด
- 4) เป็นผู้สร้างบรรยากาศ ให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม
- 5) เป็นผู้เสริมพลังความรู้
- 6) เป็นผู้บริหารเวลา ในการเล่าเรื่องของคุณกิจ จะต้องมีการกำหนดเวลาไม่ให้สั้นเกินไป หรือมากเกินไปจนยืดเยื้อ

(2.2) คุณลิขิต คุณลิขิต เป็นเลขานุการกลุ่ม มีหน้าที่จดความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการเล่าเรื่องของคุณกิจ บทบาทหน้าที่ของคุณลิขิตต้องจดบันทึก มีดังนี้

- 1) เรื่องเล่าเร้าพลัง (Story telling) หรือ สรุปประเด็นสำคัญของเรื่องเล่า
- 2) ชุมความรู้ (Knowledge assets) ที่สมาชิกช่วยกันสกัดมาจากเรื่องเล่าว่า ความรู้หรือปัจจัยอะไรบ้าง ที่ทำให้งานนั้น ประสบความสำเร็จ
- 3) แก่นความรู้ (Core competence) ที่สรุปได้จากชุมความรู้
- 4) กลยุทธ์ (Tactic) ที่ใช้ในการทำงาน
- 5) ทฤษฎี/แนวคิดทฤษฎี (Theory) ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในเรื่องนั้น
- 6) เรื่องอื่นตามที่สมาชิกชุมชนนักปฏิบัติได้ตกลงกัน

(2.3) คุณกิจ เป็นคำที่เรียกกันในภาษาไทย ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในวิชาการจัดการความรู้ มี 3 คำ คือ Knowledge practitioner เป็นผู้ประกอบอาชีพที่ใช้ความรู้และทักษะ

Knowledge worker เป็นผู้ปฏิบัติงานที่ทรงความรู้ และ Knowledge person เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คุณกิจ คือ ผู้ที่มีหน้าที่เล่าเรื่องประสบการณ์ความสำเร็จในการทำงานของตนเอง (Tacit knowledge) ให้สมาชิกในกลุ่มฟัง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และต้องช่วยกันตีความ หรือสกัดขุมความรู้จากประสบการณ์ในเรื่องเล่า เพื่อให้คุณลิขิตจดบันทึก

(2.4) คุณเสนอ คือ บุคคลที่ออกมาเล่าเรื่องที่ดีที่สุดของกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในที่ประชุมใหญ่ บทบาทหน้าที่ของคุณเสนอ มีดังนี้

1) เป็นผู้นำเสนอเรื่องเล่าเร้าพลัง คุณเสนอมีหน้าที่เล่าเรื่อง

Best practices ของกลุ่ม ในที่ประชุมใหญ่ เจ้าของเรื่องเล่าที่เป็น Best practices ของกลุ่ม มักจะได้รับเลือกให้เป็นคุณเสนอเพราะมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเรื่องนั้น จึงนำเสนอเรื่องเล่าและสามารถตอบข้อซักถามต่าง ๆ ของสมาชิกได้ดีกว่าผู้อื่น

2) ต้องมีทักษะการเล่าเรื่องให้ผู้ฟังสนใจ

3) มีทักษะการสร้างความสนใจของผู้ฟัง

(2.5) คุณประสาน คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานเครือข่ายจัดการความรู้ภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานให้คน ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันคุณประสานจึงเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน KM Day หรือ กิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติในกรณีวงการศึกษา คุณประสานอาจจะเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือศูนย์เครือข่ายสถานศึกษา เป็นต้น บทบาทหน้าที่ของคุณประสาน มีดังนี้

1) จัดให้มีการตกลงร่วมกันของการจัดการความรู้

2) จัดทำกำหนดการจัดกิจกรรมของเครือข่าย

3) อำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ ให้กับสมาชิก

(2.6) คุณวิศวกร คือ บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ สามารถออกแบบและจัดดำเนินการระบบไอทีที่เหมาะสมกับการจัดการความรู้ บทบาทหน้าที่ของคุณวิศวกร มีดังนี้

1) ช่วยออกแบบระบบไอที ให้เหมาะสมกับความต้องการของสมาชิก

ชุมชนนักปฏิบัติ

2) ช่วยถ่ายทอดความรู้การใช้ระบบไอที ให้กับสมาชิกใน CoP

โดยเฉพาะคุณลิขิตเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดูแลคลังความรู้ (Knowledge assets database) ให้ทันสมัยกับการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ภายในองค์กร

3) ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาระบบไอที ให้เหมาะสมกับการใช้งานอยู่

ตลอดเวลา

(2.7) วิทยากรประจำกลุ่ม เป็นพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจในบทบาทต่างๆ เช่น คุณกิจ นึกไม่ออกว่า จะเล่าเรื่องอะไร อย่างไร วิทยากรประจำกลุ่มต้องอธิบายให้คุณกิจเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของวิทยากรประจำกลุ่ม มีดังนี้

- 1) เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำ
- 2) เป็นผู้เชี่ยวชาญร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิก
- 3) เป็นผู้สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้
- 4) ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่สมาชิก
- 5) ตรวจสอบความถูกต้องขององค์ความรู้

(2.8) คุณเอื้อ มีชื่อเต็มว่า คุณเอื้อระบบ (Chief knowledge officer: CKO) เป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ซึ่งทำหน้าที่จัดการระบบของการจัดการความรู้ขององค์กร บทบาทหน้าที่ของคุณเอื้อ มีดังนี้

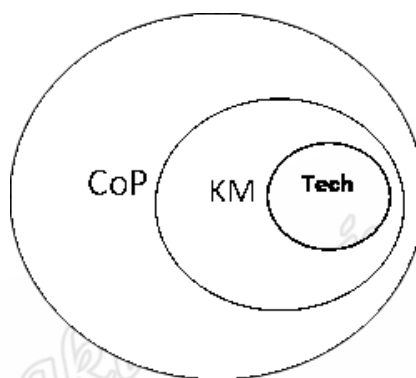
- 1) ประสานความร่วมมือกับคุณอำนวย
- 2) สนับสนุนการจัดการความรู้ในทุกส่วนขององค์กร

3.9 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนนักปฏิบัติ การจัดการความรู้ และเทคโนโลยี

บุรุษย์ ศิริมหาสาร และ พัดชา กวางทอง (2552) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของชุมชนนักปฏิบัติ กระบวนการจัดการความรู้ และเทคโนโลยี ดังนี้

ชุมชนนักปฏิบัติ เป็นโครงสร้างทางสังคมในการจัดการความรู้ ส่วนการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัตินำไปใช้ ซึ่งมีความหลากหลายแล้วแต่ทฤษฎี เช่น เกลียความรู้ของ Nonaka & Takuchi เป็นต้น ในมุมมองนี้การจัดการความรู้จะเป็นส่วนหนึ่ง หรือเป็นส่วนย่อยที่อยู่ในชุมชนนักปฏิบัติ แต่ถ้าเป็นอีกมุมมองหนึ่ง ซึ่งกลับกันชุมชนนักปฏิบัติจะเป็นส่วนย่อยของการจัดการความรู้เพราะชุมชนนักปฏิบัติเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้จัดการความรู้ (KM tool) และเทคโนโลยี เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้เริ่มจากการวิเคราะห์และค้นหาให้พบก่อนว่า โดเมนความรู้ใดที่สำคัญต่อทิศทางการดำเนินงานขององค์กรแล้วจึงพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติขึ้นครอบโดเมนความรู้เหล่านั้น จากนั้นจึงออกแบบและสอนให้ชุมชนนักปฏิบัติรู้ถึงวิธีการจัดการความรู้ในรูปแบบต่างๆ และท้ายสุดจึงค่อยค้นหาเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมกับแต่ละขั้นตอนของการจัดการความรู้ เช่น ในขั้นของการแลกเปลี่ยนความรู้ มีเทคโนโลยีหลายรูปแบบที่สามารถนำมาใช้เสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ได้ เช่น Chat, Forums เป็นต้น แต่สำหรับชุมชนผู้บริหารระดับสูงแล้ว การใช้เทคโนโลยี Chat อาจไม่เหมาะสมเท่ากับการใช้ Forums มีหลาย

องค์กรมองการจัดการความรู้เป็นเรื่องของเทคโนโลยี โดยองค์กรเหล่านี้จะ เริ่มต้นจากการเลือกซื้อ หรือสร้างเทคโนโลยีที่ล้ำเลิศ แล้วดำเนินการจัดการความรู้ตามฟังก์ชันและเครื่องมือที่มาพร้อมกับซอฟต์แวร์เหล่านั้น ซึ่งแน่นอนว่า ผลลัพธ์ที่ได้ย่อมไม่ดีเท่าที่ควร จนในที่สุดองค์กรเหล่านี้ก็จะหัน มาพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติตามกรอบการจัดการความรู้แบบเดิมที่ได้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของ เทคโนโลยีจึงไม่น่าแปลกใจที่ชุมชนนักปฏิบัติในองค์กรเหล่านี้จึงดูปราศจากชีวิต และไม่สามารถ บรรลุศักยภาพสูงสุดอย่างที่เราควรจะเป็น

ภาพประกอบ 8 แสดงความสัมพันธ์ของ CoP – KM – เทคโนโลยี
(ที่มา: พูลลาภ อุทัยเลิศอรุณ, 2547)

3.10. ประโยชน์ของชุมชนนักปฏิบัติ

บุรชัย ศิริมหาสาร และ พัดชา กวางทอง (2552) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุมชนนักปฏิบัติ มีทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังต่อไปนี้

- (1) ประโยชน์ของชุมชนนักปฏิบัติในระยะสั้น
 - (1.1) เป็นเวทีของการแก้ปัญหา ระดมสมอง
 - (1.2) ได้แนวคิดที่หลากหลายจากกลุ่ม
 - (1.3) ได้ข้อมูลมากขึ้นในการตัดสินใจ
 - (1.4) หาทางออกหรือคำตอบที่รวดเร็ว
 - (1.5) ลดระยะเวลา และการลงทุน
 - (1.6) เกิดความร่วมมือ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน
 - (1.7) เป็นช่องทางในการเข้าหาผู้เชี่ยวชาญ
 - (1.8) มีความมั่นใจในการเข้าถึง และแก้ปัญหา

- (1.9) มีความผูกพันในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
- (1.10) มีความสนุกที่ได้อยู่กับเพื่อนร่วมงาน
- (2) ประโยชน์ของชุมชนนักปฏิบัติในระยะยาว
 - (2.1) เสริมสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขององค์กร
 - (2.2) เกิดความสามารถที่ไม่คาดการณ์ไว้
 - (2.3) วิเคราะห์ความแตกต่าง และตั้งเป้าหมายการปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - (2.4) เป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ
 - (2.5) เกิดโอกาสพัฒนาองค์กรอย่างก้าวกระโดด
 - (2.6) เป็นเครือข่ายของกลุ่มวิชาชีพ
 - (2.7) ทำชื่อเสียงในวิชาชีพเพิ่มขึ้น
 - (2.8) ได้รับผลตอบแทนจากการจ้างงานสูงขึ้น
 - (2.9) ช่วยรักษาคณเฑาะว์ให้อยู่กับองค์กร

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

4.1. ความหมายของอินเทอร์เน็ต

กิดานันท์ มลิทอง (2548) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตว่า เป็นโครงสร้างพื้นฐานของเครือข่ายขนาดใหญ่ เรียกว่า เครือข่ายของเครือข่าย ที่รวมและเชื่อมต่อเครือข่ายทั่วโลกจำนวนมากมายวมหาศาลเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายให้คอมพิวเตอร์ทั่วโลกสามารถติดต่อกัน ได้ตราบเท่าที่คอมพิวเตอร์เหล่านั้นยังเชื่อมต่ออยู่บนอินเทอร์เน็ตเพื่อการใช้งานในลักษณะต่างๆ

กุลิศรา ไคร์ครวญ (2550) ได้กล่าวถึงอินเทอร์เน็ตว่า ระบบอินเทอร์เน็ตจะเรียก www (World Wide Web) ว่าเครือข่ายแมงมุม เป็นข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ ทำให้เกิดการสื่อสารส่งจดหมายเชื่อมโยงระหว่างผู้รับและผู้ส่งสารในระบบอินเทอร์เน็ตที่มีอยู่ทั่วโลกเหมือนกับใยแมงมุม

วิทยา เรื่องพรวิสุทธิ (2539) กล่าวถึงระบบอินเทอร์เน็ต เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web: www) เป็นระบบการสื่อสารด้านข้อมูลข่าวสารแบบใยแมงมุม (Web) โดยการเชื่อมโยงและโอนถ่ายข้อมูลเวิลด์ไวด์เว็บเซิร์ฟเวอร์ (WWW Server) ข้อมูลดังกล่าวเป็นได้ทั้งข้อมูลชนิด

ข้อความ รูปภาพ และเสียง

สรุป อินเทอร์เน็ต หมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมไปทั่วโลก มีการเชื่อมโยงข้อมูลกันระหว่างผู้รับและผู้ส่งสารทั้งข้อมูลชนิดข้อความ รูปภาพ และเสียง สามารถติดต่อกัน ได้ตราบเท่าที่คอมพิวเตอร์เหล่านั้นยังเชื่อมต่ออยู่บนอินเทอร์เน็ตเพื่อการใช้งานในลักษณะต่างๆ

4.2. ความสำคัญของอินเทอร์เน็ต

โลกปัจจุบันกำลังตื่นตัวและให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นอย่างมากเพื่อการจัดเก็บ ประมวล และสืบค้นสารสนเทศด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้ในไอซีที คือ คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์โทรคมนาคมการสื่อสารความเร็วสูง เช่น ดาวเทียม และเส้นใยนำแสง เพื่อการติดต่อในเครือข่ายที่ครอบคลุมทั่วไปให้สารสนเทศในชั่วพริบตา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในยุคไอซีที ทั้งนี้เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายที่ครอบคลุมเครือข่ายทั้งหมดทั่วโลกเข้าไปเป็นเครือข่ายเดียวกันภายในอินเทอร์เน็ตจะประกอบด้วยเครือข่ายย่อยจำนวนมากที่กระจายอยู่ทั่วโลกทั้งในทวีปอเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ยุโรป เอเชีย ออสเตรเลีย แอฟริกา และแอนตาร์กติกา โดยที่เครือข่ายย่อยเหล่านี้จะเชื่อมเข้าด้วยกันภายใต้เกณฑ์วิธีในการติดต่อที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

การใช้อินเทอร์เน็ตทำให้วิถีชีวิตเราทันสมัยและทันเหตุการณ์อยู่เสมอ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตจะมีการเสนอข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันที่เกิดขึ้นให้ผู้ใช้ทราบความเปลี่ยนแปลงทุกวัน สารสนเทศที่เสนอบนอินเทอร์เน็ตจะมีมากมายหลายรูปแบบเพื่อสนองความสนใจและความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่มทุกอาชีพ สามารถค้นหาข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลาทั้งข้อมูลในไทยและต่างประเทศไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปค้นคว้าในห้องสมุด

4.3 เวลาของการเรียนการสอนบนอินเทอร์เน็ต

การใช้อินเทอร์เน็ตสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งนี้เพราะการทำงานในอินเทอร์เน็ตแบ่งออกได้เป็นเวลาของการสื่อสาร 2 ลักษณะใหญ่ คือ

(1) การเรียนการสอนแบบประสานเวลา จะใช้การสื่อสารออนไลน์เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถติดต่อกันได้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน โดยแต่ละฝ่ายจะนั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์และสามารถสื่อสารกันได้ทันที ผู้สอนและผู้เรียนอาจนั่งอยู่ในห้องเดียวกันหรืออยู่ในสถานที่ต่างกันได้

(2) การเรียนการสอนแบบไม่ประสานเวลา จะสะดวกทั้งผู้สอนและผู้เรียนที่สามารถทำการสอนหรือเรียนต่างเวลากันได้เนื่องจากการรับส่งเนื้อหาบทเรียนที่ไม่จำเป็นต้องนั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์พร้อมกัน แต่ผู้สอนสามารถส่งบทเรียนและข่าวสารข้อมูลสารสนเทศไปเก็บไว้ในเครื่องบริการก่อนได้ เพื่อที่ผู้เรียนจะเรียนจากเว็บเพจ บทเรียน หรือเรียกดูข้อมูลต่างๆ ได้ภายหลัง

4.4 การใช้งานในอินเทอร์เน็ต

กิดานันท์ มลิทอง (2548) ได้กล่าวถึงการทำงานบนอินเทอร์เน็ตทั้งแบบบนเว็บและแบบธรรมดาในมีหลากหลายประเภท ดังนี้

(1) เวิลด์ไวด์เว็บ (World wide web: WWW) หรือเรียกสั้นๆ ว่า “เว็บ” เป็นการสืบค้นสารสนเทศที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตในระบบสื่อหลายมิติ โดยคลิกที่จุดเชื่อมโยงเพื่อเสนอเว็บเพจหรือข้อมูลสารสนเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน การเข้าสู่เวิลด์ไวด์เว็บจะต้องใช้โปรแกรมทำงาน เช่น Internet explorer และ Netscape navigator เป็นต้น

(2) ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic-mail: e-mail) หรือเรียกสั้นๆ ว่า “อีเมล” เป็นการรับส่งข้อความผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์

(3) การถ่ายโอนไฟล์ (File transfer protocol: ftp) เป็นการถ่ายโอนไฟล์ข้อมูลประเภทต่างๆ เช่น ไฟล์ข่าว ไฟล์ภาพ ไฟล์เสียง ฯลฯ จากคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นดาวน์โหลดไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของเรา

(4) กลุ่มอภิปรายหรือกลุ่มข่าว (Newsgroup) เป็นการรวมกลุ่มของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันเพื่อส่งข่าวหรืออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่สนใจ

(5) การสนทนาในเครือข่าย (Internet relay chat: IRC) เป็นการสนทนาสดที่ผู้ใช้ฝ่ายหนึ่งสนทนากับผู้ใช้อีกฝ่ายหนึ่งโดยมีการโต้ตอบกันทันทีแบบประสานเวลาโดยการพิมพ์ข้อความหรือใช้เสียง

(6) การประชุมบนอินเทอร์เน็ต (Internet conferencing) เป็นการสื่อสารแบบประสานเวลาเช่นเดียวกับการสนทนาสดแต่จะเป็นการประชุมทางไกลด้วยภาพและเสียงบนจอมนิเตอร์ของคอมพิวเตอร์ในรูปแบบที่เรียกว่า “Web conference” โดยอาจสื่อสารเฉพาะบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

(7) สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic publisher) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร ที่มีการบรรจุเนื้อหาและภาพที่ลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์เหล่านั้นลงในเว็บไซต์ของตนเพื่อให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้อ่านเรื่องราวต่างๆ เช่นเดียวกับการอ่านหนังสือพิมพ์

(8) รายชื่อส่งอีเมล (Mailing lists) เป็นการสื่อสารแบบต่างเวลาที่จะส่งอีเมลโดยอัตโนมัติไปยังบุคคลต่างๆ ที่สมัครรับข้อมูลข่าวสารและมีชื่ออยู่ในรายการ

(9) สมุดรายชื่อ เป็นการตรวจหาชื่อและที่อยู่ของผู้ที่เราต้องการจะติดต่อกับในอินเทอร์เน็ต โปรแกรมในการค้นหาที่นิยมให้กัน ได้แก่ Finger และ Whois

(10) การขอเข้าใช้ระบบจากระยะไกล เป็นโปรแกรมที่ใช้ในอินเทอร์เน็ตเพื่อขอเข้าใช้ระบบจากระยะไกล

(11) การค้นหาไฟล์ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นระบบขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมกว้างขวางทั่วโลก โดยมีไฟล์ข้อมูลต่างๆ มากมายหลายล้านบรรจุอยู่ในระบบเพื่อให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นใช้งาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีระบบหรือ โปรแกรมเพื่อช่วยในการค้นหาไฟล์ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว การค้นหาไฟล์และทรัพยากรบนเว็บในปัจจุบันที่นิยมกันมากเนื่องจากใช้งานได้ง่ายสะดวก คือ การค้นหาหัวข้อเรื่องจากแหล่งรวบรวมรายชื่อไฟล์บนเว็บ ซึ่งเป็นการรวบรวมเรื่องต่างๆ ไว้เป็นฐานข้อมูลบนเว็บไซต์เมื่อต้องการค้นหาเรื่องใดผู้ใช้เพียงแต่พิมพ์คำสำคัญเกี่ยวกับไฟล์ที่ต้องการค้นหาลงไปก็จะได้ไฟล์จำนวนมากมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ค้นหา

จะเห็นได้ว่าเราสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ในทุกที่ทุกเวลา และหลายลักษณะสามารถใช้เพื่อการร่วมกลุ่มอภิปรายที่มีความสนใจในความรู้เรื่องเดียวกัน การจัดเก็บความรู้ การเผยแพร่ความรู้ และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน เหล่านี้เป็นต้น

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาหร่ายผสมนาง

สาหร่ายผสมนางเป็นสาหร่ายทะเลสีแดง สกุลกรากซิลารีเย (Gracilaria spp.) ในอ่าวปัตตานี มีสองชนิด คือ สาหร่ายผสมนางเส้นใหญ่ และสาหร่ายผสมนางเส้นเล็ก ต้นมีลักษณะเป็นพุ่มสูง 15-20 เซนติเมตร แตกแขนงเป็นเส้นกิ่งก้านยาว มีสีน้ำตาลเข้ม มองดูคล้ายเส้นผม มีคุณค่าทางโภชนาการ โดยเป็นแหล่งของโปรตีน แร่ธาตุ และวิตามินต่างๆ และคุณสมบัติเด่น คือ มีปริมาณของสารเยื่อใยค่อนข้างสูง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้นานาประการ เช่น ใช้บริโภคสด เป็นอาหารเลี้ยงหอยเป่าสี้อ ปูม้า ปูทะเล เป็นวัตถุดิบในการผลิตวุ้น ใช้ทำปุ๋ย ทำผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง และยังใช้ในทางการแพทย์ เป็นต้น (อมมี เบญจมาและคณะ, 2549.)

5.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของสาหร่าย

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและการแพร่กระจายของสาหร่ายสกุล
กราซิลาเรีย มีหลายประการดังนี้

(1) อุณหภูมิ คือปัจจัยสำคัญในการสร้างเม็ดสีและไฟโคบิลิโปรตีน (Phycobiliprotein) เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นปริมาณเม็ดสีจะน้อยลง ในขณะที่อุณหภูมิต่ำลงปริมาณของไฟโคบิลิโปรตีนสูงขึ้น นอกจากนี้อุณหภูมียังมีผลต่อการเจริญเติบโต และการสร้างเซลล์สืบพันธุ์ของสาหร่ายกราซิลาเรีย เมื่อมีแสงมาก อุณหภูมิสูงขึ้นสาหร่ายจะเติบโตและสร้างเซลล์สืบพันธุ์มากขึ้น ดังนั้นเราจึงมักพบสาหร่ายชนิดนี้เจริญเติบโตได้ดี และสร้างเซลล์สืบพันธุ์ได้ในฤดูร้อน (Kim, D.H. 1970) อุณหภูมิระดับพอเหมาะสำหรับการเจริญของสาหร่ายนั้นอยู่ระหว่างช่วง 20-28 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการงอกของสปอร์มากที่สุด คือ 20 องศาเซลเซียส (ศักดิ์ เกียรในเมือง, 2527)

(2) ความเค็ม สาหร่ายทะเลสกุลกราซิลาเรียนสามารถเจริญเติบโตได้ดีในแหล่งน้ำกร่อยที่มีระดับความเค็ม 15-24 ppt แม้ในช่วงฤดูฝนและฤดูร้อน ในแหล่งน้ำที่มีระดับความเค็มต่ำและสูงมาก 8-35 ppt ยังพบอาศัยอยู่และเจริญงอกงามได้ดีใน pH 8.2-8.7 (บุญส่ง วิริกุล, 2531)

(3) ความเข้มแสง ความเข้มแสงที่เพิ่มขึ้นทำให้การเจริญเติบโตของสาหร่ายดีขึ้น โดยเห็นได้จากสาหร่ายที่อยู่ในบริเวณน้ำตื้นจะเจริญเติบโตดีกว่าในน้ำลึก และความเข้มแสงมีผลต่อการสร้างเซลล์สืบพันธุ์ ส่วนความขุ่นของน้ำเกิดจากมีสารแขวนลอยอยู่ในน้ำมาก พบว่าน้ำทะเลมีความขุ่นของน้ำในฤดูฝน และฤดูหนาวที่มีฝนตก ความขุ่นของน้ำจะทำให้ทะเลมีความโปร่งแสงน้อย สาหร่ายที่เจริญอยู่ในบริเวณน้ำขุ่น หรือบริเวณปากแม่น้ำอุ่นจะมีอัตราการเจริญต่ำกว่าสาหร่ายที่เจริญอยู่ในบริเวณที่น้ำทะเลมีความโปร่งแสงมาก (ศักดิ์ เกียรในเมือง, 2527)

(4) ช่วงการได้รับแสง ปริมาณผลผลิตของสาหร่ายขึ้นอยู่กับช่วงของการได้รับแสง ซึ่งสัมพันธ์กับฤดูกาล และปริมาณสารอาหารที่ละลายในน้ำ (อาภรณ์ เทพพานิช ,2545)

(5) สิ่งที่ยึดเกาะ ที่ยึดเกาะของสาหร่ายได้แก่ ก้อนกรวด เปลือกหอย และโคลน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายของสาหร่ายเป็นอย่างมาก บริเวณที่มีก้อนกรวดกระจายอยู่มากจะพบว่าสาหร่ายผสมนางสามารถแพร่กระจายได้เป็นอย่างดี (บุญส่ง วิริกุล และวิวรรณ์ สิงห์ทวีศักดิ์, 2531)

(6) คลื่นลม สาหร่ายผสมนางจะเจริญเติบโตได้ดีในบริเวณคลื่นลมสงบ น้ำไหลเวียนพอเหมาะ ไม่ชอบคลื่นลมแรง (อาภรณ์ เทพพานิช ,2545)

(7) ความลึกของน้ำ สาหร่ายจะเจริญเติบโตได้ดีในช่วงที่มีความลึกของน้ำ 0.5-1.0 เมตร ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเข้มของแสงที่สาหร่ายได้รับ (อาภรณ์ เทพพานิช, 2545)

(8) สารอาหาร สาหร่ายต้องดูดซึมสารอาหารต่างๆ ที่มีอยู่ในน้ำเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเจริญเติบโต ดังนั้น ในช่วงที่สาหร่ายเจริญเติบโตได้ดี เมื่อตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำจะพบสารประกอบไนโตรเจนและฟอสฟอรัสต่ำสุด เป็นต้น (อาภรณ์ เทพพานิช, 2545)

(9) ศัตรูของสาหร่ายมีทั้งพืชและสัตว์น้ำบางชนิด โดยเฉพาะสาหร่ายสีเขียว เมื่ออยู่ร่วมกันจะเกิดการแย่งสารอาหาร หรือบางชนิดอาจปล่อยสารยับยั้งการเจริญเติบโตเพื่อยับยั้งการสังเคราะห์แสง เช่น การสังเคราะห์แสงของ Gracilaria จะลดลงเมื่ออยู่ร่วมกับ Ulva, Enteromorpha, Chaetomorpha และ Polysiphonic (ระพีพร เรืองช่วย, 2552)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์

สาโรช เจริญทอง (2548) ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาสังคมของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาสังคมของเทศบาลตำบลนครชุมประกอบด้วย 1. กลยุทธ์ด้านการพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม มีรายละเอียดดังนี้

- 1) การส่งเสริมสนับสนุนอาชีพ การยกระดับฝีมือ และการสร้างผู้ประกอบการ 2) ให้การสนับสนุนคุ้มครองดูแลสวัสดิการแก่คนยากจน และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถเข้าถึงการบริการพื้นฐาน
- 3) การอนุรักษ์และเสริมสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยการพัฒนาศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีที่สืบทอดในท้องถิ่น 2. กลยุทธ์ด้านการปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดดังนี้ 1) การกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง
- 2) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม การทำงานเป็นทีม การจัดตั้งเครือข่ายในการทำงานในแต่ละด้าน
- 3) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สนับสนุนการพัฒนาอาชีพรายบุคคลส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 3. กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้
- 1) การส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 2) ให้ความรู้ประชาชน กระตุ้นสร้างจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญ รู้และเข้าใจพร้อมทั้งสามารถ

เผยแพร่ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สถานที่ที่สำคัญ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมาให้แก่นักท่องเที่ยวได้ 3) การพัฒนาชุมชนเมืองให้เป็นชุมชนน่าอยู่ โดยการให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน การสนับสนุนงบประมาณในการจัดการสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

ประสิทธิ์ พัฒนสิทธิชีวิต (2548) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอปาศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า กลยุทธ์การแก้ไขปัญหา โดยการประชุมชี้แจงราษฎรเพื่อชี้แจงและหาข้อยุติในที่ประชุม (ร้อยละ 66.67) เรียกคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาพบเพื่อเจรจาไกล่เกลี่ยแก้ไขปัญหา (ร้อยละ 54.17) รายงานให้นายอำเภอแก้ไขปัญหา (ร้อยละ 45.83) แนะนำให้ราษฎรร้องเรียนต่อหน่วยงานต้นสังกัด (ร้อยละ 37.50) การมอบบุคคลที่คู่กรณีเคารพนับถือไปช่วยไกล่เกลี่ย (ร้อยละ 20.83) และให้คู่กรณีไปพบกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อทำการรังวัดแนวเขต (ร้อยละ 66.67)

อนุทิน สายแวง (2550) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การจัดการป่าชุมชนป่าโกช่วย หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ภู อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์การจัดการป่าชุมชนป่าโกช่วย มี 4 ด้าน คือ

1. กลยุทธ์ด้านการดูแลป่าชุมชน ได้แก่ จัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่องในเรื่องการดูแลรักษาป่าอย่างถูกต้อง จัดตั้งกลุ่มผู้ตรวจตราป่าชุมชนเพื่อแบ่งพื้นที่ดูแลและรับผิดชอบ จัดโครงการฝึกอาชีพเพื่อเสริมรายได้ให้ราษฎรในชุมชนเพื่อป้องกันการบุกรุกป่า การออกกฎบังคับลงโทษผู้ที่บุกรุกป่า โดยกำหนดค่าปรับเพื่อใช้เป็นกองทุนในการบำรุงรักษาป่าชุมชน จัดตั้งกองทุนพิทักษ์ป่าโดยจัดกิจกรรมตามประเพณีนิยมเพื่อหารายได้และปรับปรุงกฎระเบียบของป่าชุมชนให้มีความเคร่งครัด จัดตั้งกลุ่มการป้องกันไฟป่าในเขตป่าชุมชนดำเนินการจัดทำแนวเขตป่าชุมชนให้ชัดเจน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน วัด โรงเรียน ร่วมมือกันดูแลอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ป่าชุมชน

2. กลยุทธ์ด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมประเพณีการบวชป่าเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนในชุมชน สร้างความร่วมมือระหว่างราษฎรในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อกำหนดกติกาในการใช้ป่าร่วมกัน ทำประชาคมเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการและกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน จัดทำโครงการเพาะกล้าไม้พื้น ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ เพื่อปลูกป่าทดแทน และการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก

3. กลยุทธ์ด้านการฟื้นฟูป่าชุมชน ได้แก่ คิดป้ายสำรวจรังค์ฟื้นฟูสภาพป่าชุมชน การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับชุมชน โดยผ่านหอกระจายข่าวในหมู่บ้านเพื่อสร้างจิตสำนึกการรัก

ป่าอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืนให้กับชุมชน ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นตัวอย่างในการสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชน สร้างกลุ่มแกนนำจากพระสงฆ์ และ โรงเรียนเพื่อเป็นผู้นำใกล้เคียงกรณีมีความขัดแย้งกัน ในชุมชน ทำการปลูกพืชคลุมดินและปลูกต้นไม้โตเร็วตามแนวร่องน้ำเพื่อรักษาความชุ่มชื้นและยึดผิวดิน ส่งเสริมการปลูกป่าทดแทน ปลูกหญ้าแฝก ตามไหล่เขาและแหล่งต้นน้ำ ทำการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นให้กับป่าชุมชน

4. กลยุทธ์ด้านการใช้ประโยชน์ป่าชุมชน ได้แก่ จัดทำโครงการพัฒนาเป็นแหล่งอาหารและพืชสมุนไพรของชุมชน โดยตั้งกลุ่มแม่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของป่าให้สวยงามเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนลดการบุกรุกเพื่อใช้ทำการเกษตร พัฒนาระเบียงข้อบังคับของป่าชุมชนเพื่อให้มีผลบังคับได้จริง ส่งเสริมการปลูกไม้ 3 อย่าง ได้ประโยชน์ 4 อย่าง ได้แก่ ไม้พื้น ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ ในป่าชุมชนและพื้นที่ว่าง และส่งเสริมการพัฒนาอาชีพเกษตรแบบผสมผสานในชุมชน

รสสุคนธ์ ทับพร (2556) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการความรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า กลยุทธ์การจัดการความรู้ในโรงเรียนฯ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นตามหลักธรรมาภิบาลที่รองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้ กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ที่สามารถอยู่ร่วมในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์ กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาส่งเสริมทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

จารุวรรณ รัตน โภคา (2551) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้หลักสูตรฐานสมรรถนะวิชาชีพหัตถกรรมโดยภูมิปัญญาไทย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้หลักสูตรฐานสมรรถนะวิชาชีพหัตถกรรมโดยภูมิปัญญาไทยได้พัฒนาขึ้น มี 6 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการจัดการความรู้วิชาชีพหัตถกรรม (2) รูปแบบปฏิสัมพันธ์การจัดการความรู้วิชาหัตถกรรม (3) รูปแบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพหัตถกรรม (4) รูปแบบการจัดการความรู้การสร้างชุดฝึกอบรมวิชาชีพหัตถกรรม (5) รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะวิชาชีพงานเครื่องถม (6) รูปแบบความสัมพันธ์การจัดการความรู้หลักสูตรฐานสมรรถนะ

ภคณัฐ ฌายีเนตร (2551) ได้ทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การพัฒนาระบบต้นแบบ การจัดการความรู้สำหรับฝ่ายงานบริหาร หน่วยงานจังหวัดลำปาง บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพ ขององค์กร ซึ่งวิธีการศึกษามี 6 ขั้นตอน (1) การวางแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้ขององค์กร (2) การศึกษากลุ่มเป้าหมาย (3) การรวบรวมเอกสารความรู้ต่างๆ (4) การออกแบบและพัฒนาระบบ (5) การนำไปใช้งานและแบ่งปันความรู้ (6) การประเมินผลเว็บไซต์ระบบต้นแบบการจัดการความรู้ เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เกี่ยวกับเว็บไซต์ระบบการจัดการความรู้ ผลการศึกษา ในภาพรวม พบว่า กลุ่มผู้มีความรู้และทักษะในการทำงานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และเต็มใจ ที่จะถ่ายทอดความรู้ของตนเองออกมาหากเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพของบริษัทและ จากการประเมินเว็บไซต์ของกลุ่มผู้มีความเห็นว่าอาจจะต้องปรับปรุงในส่วนประกอบที่ใช้ดึงดูด ผู้ใช้แต่กลุ่มผู้ยังไม่ถึงถึงโอกาสว่าเป็นระบบที่มีโอกาสประสบความสำเร็จ

สุธีรา ไชยดา (2555) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้แบบออนไลน์ ของข้าราชการกรมสนับสนุน กองพลทหารราบที่ 9 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ แบบออนไลน์สำหรับข้าราชการกรมสนับสนุนกองพลทหารราบที่ 9 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ (1) การแสวงหาความรู้ (2) การสร้างความรู้ (3) การจัดเก็บความรู้บนเว็บไซต์

Zheng (2005) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของวัฒนธรรม โครงสร้าง และ ยุทธศาสตร์ขององค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ โดยทำการศึกษาจากตัวแทน องค์กร 301 องค์กร ใน The Minneapolis-St Poul Twin Cities' พบว่า ตัววัฒนธรรมองค์กร มีผลกระทบทางบวกมากที่สุดของประสิทธิผลของการจัดการความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมของ องค์กรยุทธศาสตร์ และ โครงสร้างองค์กรเป็นประเด็นใหญ่ของการศึกษาในอนาคต ข้อเสนอแนะว่า ควรเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเพื่อตรวจสอบยืนยันต่อไป

Milne and Callahan (2006) ทำการศึกษาคุณค่าที่ได้จากการสนทนาการจัดการ ความรู้ผ่านออนไลน์ หรือ Act KM กับสมาชิกของประเทศออสเตรเลียพบว่า Act KM คือชุมชน นักปฏิบัติ และเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยในการเรียนรู้ของสมาชิก รวมถึงสนับสนุนให้เกิด การเรียนรู้ส่วนบุคคล และควรปฏิบัติเป็นประจำทุกเดือน

Khalifa et al. (2008) ศึกษาตัวสำคัญของความไม่แน่นอนที่มีผลต่อความสำเร็จ ของระบบการจัดการความรู้ โดยสำรวจองค์กรมากกว่า 100 องค์กร ในฮ่องกง พบว่า องค์กรที่ใช้ ระบบความรู้ต่างๆกัน มีความเข้มแข็ง และนวัตกรรมขององค์กรมีผลการปฏิบัติงาน ความเข้มแข็ง

ขององค์กรมีผลเกี่ยวข้องกับระบบการจัดการความรู้ มากกว่าวัฒนธรรมขององค์กร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการความรู้ จะเห็นว่า รูปแบบการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กร มีหลายองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป ซึ่งในรูปแบบดังกล่าวมักจะกล่าวถึง การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดเก็บความรู้ เป็นองค์ประกอบหลัก กระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวสามารถสร้างความเข้มแข็งและช่วยเหลือองค์กรได้ดี กลุ่มสมาชิกในองค์กรที่มีความรู้และทักษะมีความเต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ของตนออกมา เพื่อเป็นการช่วยเหลือองค์กร

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนักปฏิบัติ

สุกนิตา ปุสุรินทร์คำ (2549) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการแบ่งปันความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นชุมชนนักปฏิบัติของครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของกรุงเทพมหานคร ศึกษาความคิดเห็นของครูด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ปฏิบัติการสอน อยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 350 คน และทดลองใช้รูปแบบการแบ่งปันความรู้ จากกลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ปฏิบัติการสอน อยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 20 คน ผลการศึกษาพบว่า ครูที่เข้าฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไม่ได้นำความรู้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนครู นักเรียนไม่สนใจทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และครูต้องสนทนากับเพื่อนครูผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างไม่เป็นทางการ และกลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะความเป็นชุมชนนักปฏิบัติในระดับมาก ในภาพรวมของการประเมินตนเองเกี่ยวกับการแบ่งปันความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นชุมชนนักปฏิบัติ

เฉลิมศรี ขจรวงศ์วัฒนา (2553) ทำวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาวิธีการเสริมสร้างการจัดการความรู้เพื่อเป็นชุมชนนักปฏิบัติผู้คิดเชื้อเอคส์ในภาคตะวันออก : กรณีศึกษาแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่างผู้คิดเชื้อเอชไอวี ผู้ป่วยเอคส์ ญาติ และผู้ดูแลชมรมผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอคส์ ใน 3 จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง และจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า วิธีการเรียนรู้การดูแลตนเองของผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอคส์เป็นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ และมีปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้คือ (1) บริบทชุมชนของผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอคส์ (2) การสนับสนุนการเรียนรู้จากพี่เลี้ยงกลุ่มและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (3) การมีส่วนร่วมของครอบครัวผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอคส์การเสริมสร้างการเป็นชุมชนนักปฏิบัติของผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอคส์

ใช้กิจกรรมสุนทรียสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เน้นความเป็นองค์ร่วมในการดำเนินการชมรมผู้ติดเชื้อเอชไอวี

ศุภธิดา รักยุดิธรรมกุล (2553) ได้ศึกษาการนำชุมชนนักปฏิบัติไปใช้ในแผนกกายภาพบำบัด โรงพยาบาลกรุงเทพพระของ ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนนักปฏิบัติทำให้เกิดองค์ความรู้จริง ในการดำเนินกิจกรรมการจัดการองค์ความรู้ที่ประสบปัญหาอุปสรรคบ้าง แต่อาศัยการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ปรับแผนงานตามความเหมาะสมตามสถานการณ์ เช่น เพิ่มวาระการประชุมปรับเปลี่ยนการประชุมย่อย หรือฝึกปฏิบัติตัวต่อตัวหรือกลุ่มย่อย ซึ่งผลของการดำเนินกิจกรรมพบว่า เกิดองค์ความรู้จริงและมากกว่าที่คิดไว้ การนำองค์ความรู้ไปทดลองใช้กับผู้ป่วย พบว่า ร้อยละ 80 สามารถปฏิบัติให้การรักษาเกิดผลสำเร็จได้จริง และผู้ป่วยพอใจ

จินดา คุณสมบัติ (2555) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนนักปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนนักปฏิบัติ ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 14 ครั้ง (2) เอกสารที่รวบรวมจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 16 เรื่อง (3) คู่มือการดูแลแผลจำนวน 1 เล่ม (4) เรื่องเล่าเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติที่ดีและงานวิจัย จำนวน 15 เรื่อง (5) รายงานการประชุมของชุมชนนักปฏิบัติจำนวน 9 ครั้ง และ (6) มีการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย

Hauck (2005) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคคลและองค์กรในการใช้เทคโนโลยีการแบ่งปันความรู้ (Knowledge sharing technology) และผลที่ได้รับขององค์กรได้นำเสนอ 2 รูปแบบการแบ่งปันความรู้ คือ (1) การทำนายผลที่ได้จากการใช้เทคโนโลยีแบ่งปันความรู้ (2) การค้นหาปัจจัยบุคคลและองค์กรที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีการแบ่งปันความรู้

Loyarte and Rivera (2007) ได้ศึกษาชุมชนนักปฏิบัติแบบอย่างสำหรับการเพาะสร้างปัญญา โดยศึกษา 15 องค์กรที่มีประสบการณ์จริงกับ CoPs ในประเทศสเปน รวมถึงศึกษาแบบอย่าง CoPs พบว่า แบบอย่างสามารถเป็นแนวทางสำหรับการสร้างให้เกิดปัญญาในองค์กร และจากประสบการณ์ขององค์กรเหล่านี้ กระบวนการเพาะปัญญาจากเครื่องมือที่ทรงพลังมากกับผลสำเร็จที่ได้รับซึ่งแต่ละประเภทของแต่ละองค์กรเกิดแรงจูงใจขององค์กรต่าง ๆ กัน

Usoro (2007) ได้ทำการศึกษาเรื่องราวไว้ว่างใจหรือเชื่อใจของบุคคล โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เปิดใจเกี่ยวกับการดูแลลูกค้า เพื่อให้เกิดชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) ในองค์กรทั้งนี้ผู้วิจัยเน้นหลักการ 3 ประการ คือ ความสามารถในตนเอง การมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และการมีเมตตาธรรมพร้อมบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น

Klein (2008) ศึกษาทิศทางในการวิจัย โดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ความรู้ที่มีความรู้ฝังอยู่ในคน (Tacit knowledge) และความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) ซึ่งความรู้ที่ชัดเจนสามารถศึกษาได้จากเอกสารที่ปรากฏ แต่ความรู้ที่ฝังอยู่ในคนเป็นความรู้ที่ศึกษาได้ยากกว่า ในการศึกษาวิจัยนี้จะเน้นให้ดึงความรู้แบบ Tacit knowledge โดยให้เล่าเรื่องที่เป็นผลงานที่สำคัญในชีวิตผ่านนิทานประสบการณ์ (Storytelling) ซึ่งการวิจัยพบว่า การใช้วิธีดังกล่าวทำให้เกิดการสื่อสารในชุมชนมากขึ้น เป็นหนทางให้เกิดชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) สามารถดูแลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพของชุมชนได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนักปฏิบัติ จะเห็นว่า ชุมชนนักปฏิบัติเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อาจใช้การเล่าเรื่อง (Story telling) เพื่อที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จของคนออกมา ซึ่งประสบการณ์นั้นจะทำให้เกิดการเรียนรู้ของสมาชิก รวมถึงสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ส่วนบุคคล และเกิดการสื่อสารในชุมชนมากขึ้น และต้องอาศัยปัจจัยด้านต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยในการเรียนรู้ เช่น ด้านบริบทชุมชน การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของกลุ่มสมาชิก เป็นต้น

6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ศศิธร กนิษฐสวัสดิ์ (2553) ได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกอบรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่องการใช้งาน โปรแกรมคำนวณ 2007 สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดฝึกอบรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตสูงกว่าก่อนใช้ชุดฝึกอบรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยชุดฝึกอบรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 4) ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่เข้าสู่ชุดฝึกอบรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

บุญรอด วงษ์สว่าง (2550) ทำการศึกษาผลการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการจัดการเรียนรู้วิชาเคมี เรื่องสมบัติตามตารางธาตุ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพรมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรีพบว่า มีประสิทธิภาพ 78.00/79.67 กลุ่มทดลองมีผลการเรียนรู้สูงกว่า

กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และบทเรียนดังกล่าวน่าสนใจ เหมาะสม มีประโยชน์สำหรับการเรียนด้วยตนเอง

ชานาญพงษ์ เหล่าสะพาน (2555) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนมัน ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพเว็บไซต์แหล่งการเรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนมัน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$ และ $S.D.=0.62$) คุณภาพสื่อนำเสนอองค์ความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนมัน อยู่ในระดับมากที่สุด ($x = 4.96$ และ $S.D.=0.20$) และความพึงพอใจของผู้ใช้งานแหล่งการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนมันอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($x = 4.92$ และ $S.D.=0.27$)

LaRoe (1995) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเชิงปฏิบัติการโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษา ชั้นปีที่ 1-3 ของมหาวิทยาลัยมิสซูรี ผลการศึกษาพบว่า การนำอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Well & Daniel (1995) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเพิ่มทักษะเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา จากการออกแบบแนวความคิดของมหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย ภาคตะวันตก โดยมีการประเมินผล 7 ขั้นตอนด้วยกันสำหรับผู้ที่เข้าร่วมโครงการ โดยการทดสอบทัศนคติของนักศึกษาเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตหลังจากเข้าร่วมโครงการนี้เปรียบเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ ผลการวิจัยออกมาไม่ชัดเจนว่านักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันและการวิจัยในครั้งนี้อย่างพบว่าเพศหญิงสนใจที่จะเพิ่มทักษะ และความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ของตนเองมากขึ้น และอินเทอร์เน็ตยังส่งผลต่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Nada and Linda (2000) ได้ศึกษาถึงการออกแบบการพัฒนาการนำไปใช้และการประเมินผลระดับมัธยมศึกษาโดยการใช้การสอนผ่านบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดเตรียมคำแนะนำ หลักการของบทเรียนช่วยสอนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และบทบาทในการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ในการที่จะนำไปใช้ในการจัดการแหล่งทรัพยากรในระบบอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยพบว่ามีปัจจัยอยู่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการประเมินการทดลองใช้คือ ความสามารถของผู้เรียนในการบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และประสิทธิภาพของสื่อการสอนจะส่งผลต่อจุดมุ่งหมายของการเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะเห็นว่า เครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีบทบาทที่ช่วยเอื้อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดึงดูด และกระตุ้นความสนใจต่อผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาที่มีอินเทอร์เน็ต

6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาหร่ายผสมนาง

สุชาติ วิเชียรสรรค์ (2512) กล่าวถึงลักษณะรูปร่างของสาหร่ายผสมนาง คือมีรูปร่างเป็นเส้นยาวปลายเรียว เล็ก คล้ายกับเส้นผมของสตรี หรือแห้วของม้า สาหร่ายผสมนางขึ้นเป็นกอๆ มีกิ่งแขนงที่แตกแยกทั่วลำต้น สาหร่ายผสมนางยึดเกาะติดแน่นอยู่กับเปลือกหอย หรือไม้ก็ติดอยู่ตามก้อนหิน ขนาดของโคนลำต้นมีขนาดเล็กกว่ากิ่งแขนงที่เป็นสาขา แหล่งกำเนิดของสาหร่ายผสมนางเจริญงอกงามตามชายฝั่งทะเลที่มีสภาพที่ตื้นระดับน้ำลึกประมาณ 1-6 เมตร สภาพของน้ำมีความเค็มในระดับสูงตลอดปี ถ้าฝนตกหนักจะเริ่มลดน้อยลง

ศักดิ์ เถียรในเมือง (2527) กล่าวว่า อุณหภูมิระดับพอเหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของ *Gracilaria* spp. นั้นอยู่ระหว่าง 20-28 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการงอกของสปอร์มากที่สุด คือ 20 องศาเซลเซียส

สุรภีร์ วีรวานิช (2544) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าอาหารของสาหร่ายผสมนาง กราซิลารีเย ฟิชเชอไร (*Gracilaria fisheri*) บริเวณทะเลสาบสงขลาตอนนอก ผลการวิจัยพบว่า สภาพนิเวศวิทยา โดยวิเคราะห์น้ำทะเล ณ จุดเก็บสาหร่ายผสมนาง กราซิลารีเย ฟิชเชอไร ในช่วงฤดูฝนน้ำลึกเฉลี่ย 0.88 เมตร ฤดูร้อน เฉลี่ย 0.71 เมตร อุณหภูมิของน้ำในฤดูฝนเฉลี่ย 30.58 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนเฉลี่ย 31.37 องศาเซลเซียส ความเป็นกรด-ด่าง (pH) ของน้ำฤดูฝนเฉลี่ย 7.26 ฤดูร้อนเฉลี่ย 8.46 ความขุ่นใสของน้ำ (NTU) ฤดูฝนเฉลี่ย 66.50 NTU ฤดูร้อนเฉลี่ย 13.36 NTU ความโปร่งแสงของน้ำ ฤดูฝนเฉลี่ย 1.16 เมตร ฤดูร้อนเฉลี่ย 0.34 เมตร ความเค็มของน้ำ ฤดูฝนเฉลี่ย 17.53 ส่วนในพัน ฤดูร้อนเฉลี่ย 34.06 ส่วนในพัน ออกซิเจนละลายน้ำ ฤดูฝนเฉลี่ย 5.69 มิลลิกรัม ฤดูร้อน เฉลี่ย 4.21 มิลลิกรัม

Buschmann และคณะ (2000) ได้ทำการรวบรวมผลงานเกี่ยวกับฟาร์มการเลี้ยงสาหร่ายสีแดงในประเทศชิลี ซึ่งมีระบบการทำฟาร์มเลี้ยง *G. chilensis* เชิงพาณิชย์ จะใช้วิธีการเลี้ยงในทะเลชายฝั่ง ที่นิยมใช้ในฟาร์มของประเทศชิลี ซึ่งเป็นการเลี้ยงโดยใช้ต้นพันธุ์ มี 2 วิธีด้วยกัน วิธีการฝังทลัสใต้พื้นทราย และวิธีที่สอง เรือนกว่า การมัดทลัสของสาหร่ายเข้ากับหลอดพลาสติกที่มีอัตราอยู่ เพื่อช่วยถ่วงลงบนพื้นทรายใต้ทะเล แล้วนำมาเลี้ยงบริเวณน้ำขึ้น-น้ำลง

ในสภาพทั่วไป ซึ่งวิธีทั้งสองนี้เป็นวิธีดั้งเดิมแต่ยังมีการใช้กันอยู่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาหร่ายผสมนาง จะเห็นว่า ระบบนิเวศวิทยาของสาหร่ายผสมนาง เช่น ปัจจัยการเติบโตหรือการแพร่ขยายพันธุ์ของสาหร่ายผสมนาง ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆอย่าง ที่จะช่วยให้สาหร่ายผสมนางอยู่รอด เช่น ระดับความลึกของน้ำทะเล ฤดูกาล ความเค็มของน้ำ แสงแดด ออกซิเจน เป็นต้น

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง โดยการศึกษาชุมชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี ได้ศึกษาบริบทของชุมชนและความพร้อมของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนาง ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เข้าไปอยู่ในชุมชนและสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 บริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ระยะที่ 2 ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ระยะที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ระยะที่ 1 **บริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี**

ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จากเอกสารและสื่อต่างๆ ที่ค้นคว้า ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชุมชนบางปู ข้อมูลตำบลบางปู ประวัติความเป็นมาของตำบลบางปู บางปูสตอรี่จากเฟสบุ๊ก และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชนบางปู

ระยะที่ 2 **ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี**

ขั้นตอนการศึกษาความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ มีวิธีการดังนี้

1. สำรวจพื้นที่วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกพื้นที่พื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล บางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ดังนี้

1.1 หมู่บ้านโต๊ะโสม	อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1
1.2 หมู่บ้านบาลาคูวอ	อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 2
1.3 หมู่บ้านบางปู	อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 3

2. คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นชาวบ้าน ในเขตตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านโต๊ะโสม หมู่บ้าน บาลาคูวอ และหมู่บ้านบางปู จำนวน 24 คน โดยมีเกณฑ์พิจารณาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เป็นผู้ที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม เกี่ยวกับสาหร่ายผมนาง ผลการพิจารณามีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้นำชุมชน 2 คน ผู้นำทางศาสนา 1 คน ประธานกลุ่มสาหร่ายผมนาง 1 คน ผู้แทนกลุ่มเยาวชน 5 คน รวม 9 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2.2 ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผมนางและผู้ที่ใช้ประโยชน์จาก สาหร่ายผมนาง ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเครือข่ายก้อนหิมะ (snowball selection) จำนวน 15 คน

3. กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ยึดหลักสำคัญว่าใน กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด (เกจกนก เอื้อวงศ์, 2559) เนื่องจาก เป็น ผู้ที่มีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงในการเก็บข้อมูลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบ สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured in-depth interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการ ทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้อง และทฤษฎี จากนั้นจึงทำการประยุกต์และปรับแนวคำถามให้สอดคล้อง กับวิจัยที่ศึกษา แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในแบบสัมภาษณ์จะมี ประเด็นคำถามซึ่ง ประกอบด้วย ปัญหาของทรัพยากรสาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะ หริ่ง จังหวัดปัตตานี ความพร้อมของชุมชนด้านองค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านข้อความรู้ (Domain) องค์ประกอบด้านสมาชิกในชุมชน (Community) และ องค์ประกอบด้านแนวปฏิบัติ (Practice) และประเด็นคำถามสุดท้ายคือ ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อ ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู คือ ด้านผู้นำ ด้านการจัดการชุมชน ด้านวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมาย ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังนี้

- 4.1. นำหนังสือราชการจากสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล
- 4.2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทำวิจัย พร้อมแนะนำตนเอง ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย และนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการขอรับการสัมภาษณ์
- 4.3. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยสัมภาษณ์คนละ 30-45 นาที พร้อมทำการบันทึกข้อมูล
- 4.4. นำแบบบันทึกที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) มีรายละเอียดดังนี้

- ขั้นที่ 1 ถอดเทปบทสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลายคนได้พูดภาษามลายูท้องถิ่น ผู้วิจัยต้องแปลให้เป็นภาษาไทย โดยพยายามถอดคำพูดออกมาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุดและได้บันทึกบทสัมภาษณ์ไว้ในเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft word
- ขั้นที่ 2 นำบทสัมภาษณ์ที่เป็นเอกสารหรือไฟล์ข้อมูลเก็บบันทึกในแฟ้มเอกสารที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้เพื่อรอการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง
- ขั้นที่ 3 ตรวจสอบบทสัมภาษณ์อีกครั้ง เพื่อพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์
- ขั้นที่ 4 แยกแยะข้อมูลของแต่ละบุคคลและใส่หมายเลขของแต่ละบุคคลกำกับ
- ขั้นที่ 5 จัดข้อมูลที่แยกแยะแล้วเข้าในประเด็นหัวข้อต่างๆ ตามลักษณะของข้อมูล คือ ประเด็นด้านองค์ประกอบ และปัจจัยความสำเร็จ
- ขั้นที่ 6 วิเคราะห์บทสัมภาษณ์โดยการหาใจความหลักของข้อมูลในรายคนและนำใจความหลักนั้นหรือแก่นของเรื่อง ไปสร้างกรอบมโนทัศน์
- ขั้นที่ 7 ข้อมูลชุดหนึ่งอาจปรากฏได้หลายแห่ง ถ้าข้อความนั้นสัมพันธ์กับหัวข้ออื่นๆ
- ขั้นที่ 8 ยืนยันและสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ SWOT เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ต่อไป

6. การสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ผู้วิจัยสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากการศึกษาวิจัยตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ผู้วิจัยได้ใช้ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันและเป็นช่วงเวลาที่ครอบคลุมเหตุการณ์ดังกล่าว ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำคัญของชุมชน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใน 3 หมู่บ้านก่อนจะทำการสัมภาษณ์ และในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยรู้จักตนเองว่าเป็นคนไม่อคติกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำตัวเป็นกลาง เคารพให้เกียรติผู้อื่น เป็นนักฟังที่ดี และอดทน

6.2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสารต่างๆ เช่น แผนยุทธศาสตร์ของชุมชน ข้อมูลตำบลบางปู เป็นต้น

6.3 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลด้านผู้วิจัย โดยทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อนนักวิจัย เพื่อนที่อยู่ในพื้นที่วิจัย และคณาจารย์ ที่มีความชำนาญและเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด

ระยะที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ สหายผมนางของชุมชนบางปู

นำผลการสัมภาษณ์ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มาวิเคราะห์ SWOT (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2542) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายในชุมชนด้านความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน จะค้นหาจุดแข็ง (Strength) ของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่พิเศษหรือจุดเด่นของชุมชน และทราบจุดอ่อน (Weakness) ของชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนขาดความสามารถหรือขาดกำลังที่จะดำเนินงาน

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกชุมชนด้านความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู เพื่อต้องการที่จะดูว่ามีผลในทางทิศทางใด การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก จะช่วยให้ทราบปัจจัยที่เกี่ยวกับโอกาส (Opportunity) ของชุมชน ซึ่งเป็นผลกระทบเชิงบวก ช่วยให้ชุมชนได้ปรับปรุงกลยุทธ์ให้ดำเนินตามแนวทางที่ต้องการได้ นอกจากนี้ชุมชนยังได้ทราบ อุปสรรค (Threat) ของชุมชนซึ่งเป็นผลกระทบเชิงลบ เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถดำเนินตามกลยุทธ์ได้

3. วิเคราะห์ TOWS Matrix โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกมาทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์โดยใช้การจับคู่ และเขียนเป็นตาราง ดังนี้

3.1 จับคู่จุดแข็งภายใน (S) กับโอกาสภายนอก (O) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ SO เป็นการคิดหาแนวทางการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยใช้จุดแข็งที่มีอยู่เพื่อสร้างความได้เปรียบจากโอกาสที่เอื้ออำนวยให้

3.2 จับคู่จุดอ่อนภายใน (W) กับโอกาสภายนอก (O) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ WO เป็นการใช้ความพยายามเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนภายในองค์กรหรือหน่วยงานให้ดีขึ้น ด้วยการใช้อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากภายนอก

3.2 จับคู่จุดแข็งภายใน (S) กับอุปสรรคภายนอก (T) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ ST เป็นการใช้จุดแข็งขององค์กรหรือหน่วยงานเพื่อหาทางหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบจากอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอก

3.4 จับคู่จุดอ่อนภายใน (W) กับอุปสรรคภายนอก (T) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ WT เป็นวิธีป้องกันตัว (Defensive tactics) ขององค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดจุดอ่อนภายในให้เหลือน้อยที่สุดและเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคหรือภัยคุกคามที่เกิดขึ้นจากภายนอก

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์ SWOT matrix

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (S) Strengths	จุดอ่อน (W) Weaknesses
โอกาส (O) Opportunities	จุดแข็ง+โอกาส (SO) การใช้จุดแข็งเกาะกุมโอกาส	จุดอ่อน+โอกาส (WO) การใช้จุดแข็งเกาะกุมโอกาส
อุปสรรค (T) Threats	จุดแข็ง+อุปสรรค (ST) การใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค	จุดอ่อน+อุปสรรค (WT) การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค

4. นำข้อมูลกลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ TOWS Matrix มาเรียบเรียงใหม่ จัดเป็นกลยุทธ์ของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรับผิดชอบอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับแผนงานของชุมชนบางปู

5 ตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ความเหมาะสมของความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับแผนงานของชุมชนบางปู โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยดำเนินการ

ดังนี้

- (1) เตรียมเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม
- (2) คัดเลือกและติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนนักปฏิบัติ และการจัดการความรู้ จำนวน 3 คน ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 3 คน ด้านสาหร่ายผมนาง จำนวน 4 คน โดยมีหลักการพิจารณาที่ประสบการณ์ในการทำงานซึ่งไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก
- (3) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ และพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และนัดหมายวันและเวลา เพื่อชี้แจงรายละเอียด
- (4) ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดของข้อมูลกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
- (5) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน วิพากษ์ ให้ข้อเสนอแนะ
- (6) ในระหว่างสนทนากลุ่ม ให้ผู้ช่วยวิจัย 1 คน จดบันทึกประเด็นต่างๆ
- (7) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

บทที่ 4

บริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ในบทนี้เป็นการนำเสนอบริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของชุมชนบางปู ลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรมประเพณี และสภาพปัญหาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสำหรับนาง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บริบทชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนบางปู

หมู่บ้านบางปู เดิมใช้ชื่อว่า “บาญา” หรือ “ก้อลอ” จากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ถึงที่มาของชื่อ “บาญา” ซึ่งสืบเนื่องมาจากชุมชนแห่งนี้มีตลาดนัดขนาดใหญ่ ณ โรงเรียนบ้านบางปู (ปัจจุบัน) มีพ่อค้า แม่ค้ามาจากหลากหลายชุมชนมาทำการค้าขาย ณ ที่แห่งนี้ และชื่อ “บาญา” ก็มาจากการพูดคุยของผู้คนที่มาจับจ่ายซื้อของที่เป็นคนไทยพุทธว่า “ไปบาญามา” เมื่อมีคนถามว่าไปไหน ซึ่งก็หมายถึงไปใช้จ่ายของที่ตลาดมา นั่นก็คือที่มาของคำว่า “บาญา” และชื่อชุมชนที่เรียกขานสืบมาในปี.ศ.2484 ในสงครามมหาเอเชียบูรพา สงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในช่วงนั้นชุมชนบางปูเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ญี่ปุ่นวางแผนจะบุกมาเลเซีย ผ่านประเทศไทย ซึ่งในช่วงนั้นประเทศไทยโดยการนำของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ออก “คำวิงวอน” และประกาศกฎหมายหลายฉบับติดตามต่อมา เพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย “ตามแบบสากลนิยม และประเพณีนิยม” จากประกาศดังกล่าวของผู้นำประเทศทำให้ชาว “บาญา” ไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนและทำตามประกาศได้ในเรื่องการเปลี่ยนการแต่งกายได้ ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าออกจากบ้านเพราะกลัวความผิดที่ไม่สามารถทำตามคำประกาศ เมื่อชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ออกจากบ้านส่งผลให้การค้าขายในตลาดการค้าชบเซา จนสุดท้ายตลาดแห่งนี้ก็ต้องเลิกไปจวบจนปัจจุบัน และคำว่า “บาญา” ก็ได้หายไปด้วยตามกาลเวลา และปัจจุบันได้เรียกชื่อชุมชนแห่งนี้ว่า “ชุมชนบางปู” มีที่มาจากที่ชุมชนนี้ติดกับป่าชายเลน มีรูปปูเป็นจำนวนมากจึงถูกตั้งชื่อว่า “บางปู”

2. ลักษณะทางกายภาพ

ชุมชนบางปู ตั้งอยู่ในเขตตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่ประมาณ 4.90 ตารางกิโลเมตร โดยยกฐานะจากสุขาภิบาลบางปู เป็นเทศบาลตำบลบางปู เทศบาลตำบลบางปูตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 9 ก. ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 มีหมู่บ้านอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านโต๊ะโสม หมู่ที่ 2 บ้านบาลาคูว และหมู่ที่ 3 บ้านบางปู

ลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าชายเลน ติดกับทะเลอ่าวไทย มีป่าโกงกางอันเขียวชอุ่มและมีสัตว์น้ำและสัตว์ปีกนานาชนิด อาทิ เช่น กุ้ง, หอย, ปูดำ, ปลา, และ นกหลากหลายสายพันธุ์ ป่าชายเลนแห่งนี้ยังมีหิ้งห้อยอาศัยอยู่ สมัยก่อนที่บริเวณปากอ่าวป่าชายเลนจะมีต้นโกงกางเยอะมากซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของหิ้งห้อยในยามค่ำคืนหิ้งห้อยจะเกาะตามต้นโกงกางเห็นแสงระยิบระยับคล้ายกับต้นคริสต์มาสที่ประดับด้วยดวงไฟหลายหมื่นดวง นอกจากนี้ก็มีปลาตีนซึ่งต่างจากปลาตัวอื่นสามารถเคลื่อนที่บนบกได้และสามารถใช้ชีวิตบนบกได้เป็นเวลานาน บ้านบางปูเคยเป็นแหล่งที่มีปูดำมาก เวลาน้ำทะเลขึ้นชาวบ้านไม่ต้องใช้อุปกรณ์ดักปู เพียงแค่เอาไม้ไปวางในป่าหรือใต้ถุนบ้านแล้วรอจับใส่ปี๊บไว้กินเท่านั้น ไม่ได้นำไปขาย ต่อมาชาวบ้านได้เรียนรู้วิธีการดักปูโดยใช้บีโตะจากชาวบ้านละแวกใกล้เคียง คือ ชุมชนบ้านดี หรือบ้านกะดี ปัจจุบันระบบนิเวศป่าชายเลนของชุมชนบางปูกำลังถูกผลักดันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญตามนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ภายใต้สโลแกนการท่องเที่ยวคือ “สวรรค์สรรค์สร้าง โกงกางถ้ำลอด ส่องดูนก ป่าปก ปูดำ น้อมนำอนุรักษ์”

การประกอบอาชีพของชาวบ้านในชุมชนบางปู ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง และทำปลาแห้งเป็นอาชีพหลัก และสามารถรายได้ให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี แต่ก่อนชุมชนบางปูมีอาชีพเลี้ยงเป็ดเป็นอาชีพหลักนอกเหนือจากอาชีพประมง สืบเนื่องมาจากชาวจีนคนหนึ่งที่มีชื่อว่า ลิม ได้ทำการเลี้ยงเป็ดเป็นจำนวนมาก และสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดี ทำให้ชาวบ้านบางส่วนหันมาประกอบอาชีพเลี้ยงเป็ดอย่างแพร่หลายขึ้นเรื่อยๆ แต่ต่อมาอาชีพเลี้ยงเป็ดก็ได้หายไปจากชุมชน ซึ่งสาเหตุเกิดมลภาวะทางอากาศมีกลิ่นเหม็น ทั้งมีเสียงดังรบกวนชาวบ้านเพราะเป็ดที่เลี้ยงมีจำนวนมาก อาชีพการทำนาเกลือก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ชาวบ้านไม่ได้ทำกันแล้ว เนื่องจากระดับความเค็มของน้ำในคลองไม่เป็นไปตามฤดูกาล เพราะประตูน้ำตัดขาดน้ำจืดจากแผ่นดินด้านในเมื่อระบบนิเวศเปลี่ยนสัตว์และพืชทะเล ก็พลอยส่งผลกระทบไปด้วย โดยเฉพาะสาหร่ายผมนาง ปัจจุบันมีลดน้อยลง ทำให้ชาวบ้านหันไปประกอบอาชีพอื่นแทน นอกจากอาชีพทางเกษตรกรรมแล้ว ชาวบ้านยังประกอบอาชีพค้าขายเสื้อผ้ามือสองอีกด้วย

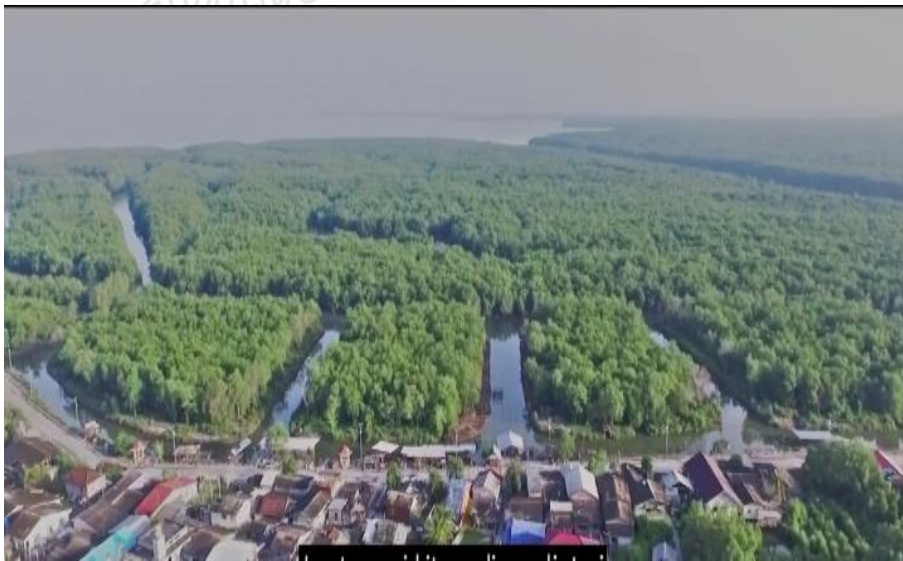
ภาพประกอบ 9 แสดงแผนที่อ่าวปัตตานี
(ที่มา: <http://wetland.onep.go.th/pattani.html>)

ภาพประกอบ 10 แสดงแผนที่ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
(ที่มา: www.googlemap.com)

ภาพประกอบ 11 แสดงพื้นที่หมู่บ้านบางปู หมู่ที่ 3 ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง
(ที่มา: ฟาเคล หะยีสื่อแม, 2559)

ภาพประกอบ 12 แสดงพื้นที่ป่าชายเลนในตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง
(ที่มา: ฟาเคล หะยีสื่อแม, 2559)

3. วัฒนธรรมประเพณี

ประชาชนในตำบลบางปูนับถือศาสนาอิสลาม 100 % ใช้ภาษามลายูถิ่น ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการ ชุมชนบางปูนในอดีตประชากร ส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในด้านการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาความรู้ในด้านศาสนาอิสลาม ทำให้ คนในชุมชนในอดีตดำเนินชีวิตตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษในอดีต ทำให้วิถีชีวิตที่ ดำเนินอยู่นั้นขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม เช่น คนในชุมชนมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เช่น การนำน้ำจากกุโบร์โตะนิมาทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ การบนบานสารกล่าวกับจอมปลวกเพียงเพื่อ ให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บ การทำข้าวเหนียวหลากสี (ปูโล๊ะกูย) ในพิธีกรรมต่างๆ เช่นงานแต่งงาน งานเข้าสู่ันต์ งานขอตัมกูรอ่าน (เรียนกูรอ่านจบเล่ม) ฯลฯ ในเวลาต่อมาชาวบางปูนได้มีโอกาสศึกษา ในด้านศาสนาเพิ่มมากขึ้น และได้เกิดนักปราชญ์ชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงความ เชื่อของคนในชุมชน โดยการเปิดโรงเรียนสอนตาดีกา ที่สุเหร่า (มัสยิดหลังเก่า) โดยการริเริ่มของ อุดตาซออิสมาแอล (แว) ได้เปิดการเรียนการสอนศาสนาตาดีกาให้กับลูกหลานในชุมชนมาเป็น ระยะเวลากว่า 70 ปี จวบจนปัจจุบัน ดังนั้นประเพณีดั้งเดิมจึง ได้ค่อยๆสูญหายไป ชาวบ้านจึงยึดวิถี ชีวิตดำเนินตามครรลองของอิสลามอย่างแท้จริง แต่ก็ยังมีบางหมู่บ้านและบางครอบครัวที่ยึด ประเพณีดั้งเดิมมีความเชื่อตามบรรพบุรุษที่ได้ทำไว้ จึงทำให้ชุมชนบางปูนมีความคิดเห็นทางด้าน ศาสนาที่แตกต่างกัน ไปบ้าง

ในชุมชนบางปูนมีมัสยิดหลายแห่งไว้ประกอบศาสนกิจและทำกิจกรรมอื่นๆ และมี มัสยิดขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลางของชุมชนตั้งอยู่ที่ หมู่ 3 ตำบลบางปูน อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มัสยิดแห่งนี้มีชื่อว่า “ตะอาวน” เนื่องมาจากการสร้างที่แห่งนี้สร้างเพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านบางปูน ได้เกิดความร่วมมือกัน ซึ่งคำว่า “ตะอาวน” มีรากศัพท์มาจากภาษาอาหรับ หมายถึง ความร่วมมือกัน มัสยิดอัดตะอาวน แรกเริ่มที่จะมีการก่อสร้างขึ้นใหม่นั้น ปัจจัยสำคัญคือ สุเหร่า (มัสยิดหลังเก่า) มีพื้นที่คับแคบและไม่เพียงพอกับจำนวนของผู้คนที่จะมาประกอบศาสนกิจ ทำให้มีความคิดที่จะ สร้างมัสยิดหลังใหม่ที่ใหญ่ เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนของผู้มาประกอบศาสนกิจ จึงได้มีการประชุมหารือกันระหว่างอิหม่ามและกรรมการมัสยิด (ในช่วงนั้น) และมีมติที่จะก่อสร้างมัสยิดหลังใหม่ขึ้น โดยหาที่ทำเลที่ตั้งที่มีความเหมาะสมกับจำนวนของประชากรในพื้นที่ที่ต้องกว้างและอยู่ใน ศูนย์กลางของชุมชน การเดินทางสะดวก จากนั้นใน พ.ศ.2527 ได้มีการจัดซื้อที่ดิน ที่ได้จากการ บริจาค และเริ่มก่อสร้างโดยลงเสาเข็มมัสยิดในปี พ.ศ.2532 จนถึงปัจจุบัน

4. สภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรสาหร่ายผมนาง

ในสมัยก่อนพื้นที่อ่าวบางปู จะมีทรัพยากรสาหร่ายผมนางที่เยอะมาก พอถึงฤดูกาลของสาหร่ายผมนาง นำทะเลใกล้ปากอ่าวจะเต็มไปด้วยสาหร่ายทั้งสีดำและสีม่วง ชาวบ้านจะใช้กะละมังหรือตะกร้าไปเก็บสาหร่าย โดยวางภาชนะบนเรือแล้วเดินจูงเรือเก็บสาหร่ายตามทางบางคนที่ไม่มีเรือก็อาศัยกะละมังวางไว้บนผิวน้ำแล้วเดินเก็บไปเรื่อยๆ ชาวบ้านจะประโยชน์จากสาหร่ายโดยการนำมาประกอบอาหาร เช่น ยำสาหร่ายผมนาง บางคนก็เก็บไปขายเพื่อนำไปเป็นอาหารของสัตว์ ในสมัยก่อนสาหร่ายผมนางมีราคาที่สูงมาก กิโลละ 10-25 บาท และราคาก็ขึ้นเรื่อยๆ จนปัจจุบัน ราคาขึ้นหลักร้อย กิโลกรัมละ 300-450 บาท เพราะทรัพยากรสาหร่ายผมนางเริ่มหายาก ปริมาณสาหร่ายผมนางลดน้อยลง ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายๆอย่าง เช่น เกิดจากสภาวะแวดล้อมจากธรรมชาติเอง เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น เกิดการรुक้าพื้นที่ป่าชายเลนจากเดิม มีการสร้างถนนกั้นน้ำทะเล มีการขุดลอกคลอง ทำให้บริเวณนั้นน้ำจะลึกกว่าเดิม นอกจากนี้เกิดจากสาเหตุการทิ้งน้ำเน่าเสียลงสู่แม่น้ำ ความเค็มของน้ำลดน้อยลง น้ำลึกจนสาหร่ายไม่มีที่เกาะ และการเก็บเกี่ยวสาหร่ายผิดวิธี โดยเก็บสาหร่ายแบบถอนรากถอนโคนไม่เหลือรากไว้ขยายพันธุ์ ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของมัทริยา แหะเหยียบ ระพีพร เรืองช่วย และอนงค์ จีรภัทร์ (2554) พบว่า การแพร่กระจายของสาหร่ายมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงปัจจัยสิ่งแวดล้อมปริมาณสาหร่ายสกุลกราซิลาเรีย ที่พบน้อยที่สุดจะอยู่ในบริเวณที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่มากที่สุดโดยมีการก่อสร้างท่าเทียบเรือ และมีการขุดลอกร่องน้ำ และสอดคล้องกับการวิจัยของ ลือชัย ครุณชู (2534) ได้ศึกษานิเวศน์วิทยาบางประการของแหล่งเกิดสาหร่ายทะเลตามธรรมชาติ พบว่า การเจริญเติบโตของสาหร่ายวันธรรมชาติในพื้นที่ชายฝั่งจังหวัดตราดลดลงจากอดีต สาเหตุมาจากการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวเพื่อนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นมากขึ้น เช่น การเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลแบบพัฒนา มีการระบายน้ำทิ้งลงสู่ทะเลโดยตรง มีการขยายตัวของชุมชนมากขึ้น และมีการสร้างท่าเทียบเรือ ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณสัตว์น้ำ รวมไปถึงสาหร่ายด้วย และระพีพร เรืองช่วย (2538) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงการเลี้ยงสาหร่ายผมนางของชุมชนตำบลบางปู ตำบลตันหยงลูไล๊ะ ตำบลแหลมมก และตำบลบราโหม พบว่า ปัญหาเรื่องปริมาณผลผลิตตามธรรมชาติของสาหร่ายผมนางมีปริมาณไม่แน่นอน บางปีสาหร่ายตายทำให้ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างสม่ำเสมอในบางปีไม่มีสาหร่ายให้เก็บอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

ความพร้อมในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ สหายรายของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สหายราย
ของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ผลการวิจัยประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่าย
อินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายรายของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยประเด็นที่ 2 ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตาราง 2 แสดงรายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ อายุ และหมู่บ้าน

ลำดับที่	นามแฝงผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	หมู่บ้าน
1	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1	หญิง	56	หมู่ที่ 3
2	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2	หญิง	45	หมู่ที่ 3
3	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3	ชาย	70	หมู่ที่ 2
4	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4	หญิง	68	หมู่ที่ 2
5	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5	หญิง	58	หมู่ที่ 3
6	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6	หญิง	38	หมู่ที่ 1
7	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7	ชาย	60	หมู่ที่ 3
8	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8	ชาย	83	หมู่ที่ 3
9	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9	หญิง	73	หมู่ที่ 2
10	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10	หญิง	42	หมู่ที่ 2
11	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11	หญิง	48	หมู่ที่ 1
12	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12	หญิง	70	หมู่ที่ 3
13	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13	หญิง	59	หมู่ที่ 3
14	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14	ชาย	59	หมู่ที่ 3

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	นามแฝงผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	หมู่บ้าน
15	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15	หญิง	67	หมู่ที่ 3
16	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16	ชาย	57	หมู่ที่ 2
17	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17	ชาย	48	หมู่ที่ 1
18	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18	ชาย	53	หมู่ที่ 3
19	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19	ชาย	60	หมู่ที่ 3
20	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20	ชาย	32	หมู่ที่ 3
21	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21	หญิง	29	หมู่ที่ 3
22	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22	ชาย	17	หมู่ที่ 3
23	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23	ชาย	18	หมู่ที่ 3
24	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24	ชาย	27	หมู่ที่ 3

ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (ผู้ให้ข้อมูล)

ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์เรื่องความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรับปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับแผนงานของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ออกเป็น 2 ประเด็น คือ องค์กรประกอบชุมชนนักรับปฏิบัติประกอบด้วย ข้อความรู้ สมาชิกในชุมชน แนวปฏิบัติ และปัจจัยความสำเร็จของสมาชิกชุมชนนักรับปฏิบัติ ประกอบด้วย ด้านผู้นำ ด้านการจัดการชุมชน ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ด้านสมาชิกในชุมชน ด้านวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีรายละเอียดของผลการวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 องค์กรประกอบของชุมชนนักรับปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนนักรับปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับแผนงานของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 3 องค์กรประกอบ คือ ข้อความรู้ (Domain) สมาชิกในชุมชน (Community) และแนวปฏิบัติ (Practice)

1. ข้อความรู้

ข้อความรู้ คือ การที่ชุมชนหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีความสนใจและความปรารถนา (Passion) ร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีข้อความรู้ ที่เข้าใจดีว่า อะไรเป็นประเด็นที่ต้องคุยกัน จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถแยกออกเป็น 4 ประเด็น คือ

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค คือ

จุดเด่น

1.1 มีแรงปรารถนาที่จะร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง ดังนี้

“เหตุผลที่อยากจะร่วมอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง เพราะว่าสาหร่ายเริ่มหายากขึ้นทุกวัน ถ้าชาวบางปูไม่ร่วมกันอนุรักษ์สาหร่ายอาจเป็นเพียงแค่ชื่อที่ไร้ตัวตน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“พวกเราอยากเรียนรู้วิธีเลี้ยงสาหร่ายผมนางในบ่อดินหรือในทะเลก็ได้ ถ้ารอให้มันเกิดเองตามธรรมชาติ ไม่รู้ว่าต้องรออีกนานแค่ไหน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“สาหร่ายเป็นอาหารชั้นเลิศของบ้านเราเลยนะ เอามาทำยำ มีประโยชน์มากและอร่อย กุ้ง หอย ปูปลา ก็กินสาหร่าย มันเป็นไปได้ไหมที่พอสาหร่ายมีน้อย พวกกุ้ง ปู ก็น้อยตาม เพราะเดี๋ยวนี้สัตว์น้ำก็หายากขึ้น เราอยากให้มีการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์สาหร่ายผมนาง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13

“สมาชิกในชุมชนของเราต้องร่วมมือกัน ร่วมแก้ปัญหา อย่าพึ่งพาเจ้าหน้าที่ฝ่ายเดียว แต่ปัญหา คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจเรื่องนี้คงไม่กระทบวิถีการดำเนินชีวิตของพวกเขา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“เมื่อชาวบ้านมีแรงปรารถนาร่วมมือกันที่จะสร้างทีมงาน ผมว่าเข้าทำดี เราทำได้ตอนนี้ชุมชนเราก็พยายามอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อนุรักษ์ทะเล เริ่มมีการนำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความรู้สึกของชาวบ้านถ้าได้เห็นอะไรสวยงามมันก็มีจิตสำนึกขึ้นบ้างที่จะอนุรักษ์อยู่แล้ว ผมว่าต้องรีบเร่งแก้ปัญหา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“เรามีความรู้เล็กๆน้อยๆเรื่องสาหร่าย แต่พวกเราเชื่อว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผมนางพวกเขาจะรู้ข้อมูลนี้ดี แต่เพียงยังไม่มีการอำนวยความสะดวกเชิงนี้ ถ้าเราร่วมมือกันตั้งทีมก็ดีนะค่ะ ใหนๆพื้นที่ป่าเรายังสมบูรณ์ก็เลยอยากอนุรักษ์สาหร่าย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21

1.2 องค์กรความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัยการเจริญเติบโตของสาหร่ายผมนาง ดังนี้

“ปกติสาหร่ายจะมีช่วงฤดูร้อน ประมาณ เมษายน พฤษภาคม นี้แหละ ยาวไปถึงก่อนฤดูฝนจะมา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“สาหร่ายมันจะเกาะตาม โคลน ตามเศษหิน เศษหอย บางที่มันก็ลอยอยู่เหนือน้ำ แสดงว่าโคนน้ำพัดหรือไม่ก็คลื่นน้ำแรงพัดมันจนรากลาก” “วิธีล้างสาหร่ายไม่ให้มีคราบหมิ่น โคลนต้องล้างน้ำเปล่าก่อนนำไปต้ม ทุบๆนะ ให้โคลนมันออก จากนั้นก็ใส่น้ำส้มสายชู

ดื่บกลืน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“บริเวณไหนที่น้ำลึกมาก ไม่ต้องงมหาหрок สาหร่ายไม่มี มันชอบบริเวณน้ำตื้นหน่อยประมาณช่วงเอวได้ รับก็ต้องรับแสงค้างจะได้เติบโตได้ดี” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ช่วงฤดูฝนน้ำคลองจะเยอะหน่อย ความเค็มก็ลด สาหร่ายไม่ค่อยมีแล้ว ในหมู่บ้านเราใครรู้วิธีปลูกเลี้ยงสาหร่ายบ้าง หายากทั้งสาหร่ายและผู้มีความรู้การเพาะเลี้ยงสาหร่าย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

“เหลือรากไว้เดี่ยวนั้นก็โตอีก และจะมีเยอะช่วงฤดูร้อน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10

“สาหร่ายจะมีเยอะในช่วงฤดูร้อนก่อนฤดูฝน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

“สาหร่ายผมนางสีจะออกม่วงๆ ถ้าสีม่วงเส้นจะเล็กหน่อย แต่ถ้าสาหร่ายสีดำเส้นจะหนา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14

“สาหร่ายเราจะเอามาทำยา เวลาทำเราต้องล้างเศษโคลนให้สะอาดล้างน้ำหลายๆครั้ง และดื่บกลืนด้วยน้ำส้มสายชู รสชาติดีเลย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17

“วิธีเก็บรักษาสาหร่าย พอเราเก็บมาจากทะเลสดๆ เราเอาไปล้างน้ำทะเลเลย แล้วก็นำมาตากให้แห้งจาก 1 กิโล พอแห้งจะเหลือไม่ถึงครึ่งกิโลด้วยซ้ำ จากนั้นก็นำมาใส่ในภาชนะ จะเก็บได้นานพยายามอย่าให้ความชื้นเข้า” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

“สาหร่ายแห้งๆ เมื่อจะนำมาประกอบอาหารเราต้องแช่น้ำก่อนให้มันพองเต็มที่หลังจากนั้นก็เอมาล้างหลายๆครั้งแล้วดื่บกลืนด้วยน้ำส้มสายชูที่เป็นอันเสร็จ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

จุดอ่อน

1.1 ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนาง ดังนี้

“เรายังขาดผู้เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนาง ที่จะมาช่วยเราแก้ปัญหานี้ อยากให้ช่วยสอนวิธีเพาะพันธุ์แบบ ไม่ต้องพึ่งการเกิดตามธรรมชาติ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24

“ช่วงฤดูฝนน้ำคลองจะเยอะหน่อย ความเค็มก็ลด สาหร่ายไม่ค่อยมีแล้ว ในหมู่บ้านเราใครรู้วิธีปลูกเลี้ยงสาหร่ายบ้าง หายากทั้งสาหร่ายและผู้มีความรู้การเพาะเลี้ยงสาหร่าย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

1.2 ขาดความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงสาหร่าย ดังนี้

“พวกเราอยากเรียนรู้วิธีเลี้ยงสาหร่ายผมนางในบ่อดินหรือในทะเลก็ได้ ถ้ารอให้มันเกิดเองตามธรรมชาติ ไม่รู้ว่าจะต้องรออีกนานแค่ไหน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ช่วงฤดูฝนน้ำคลองจะเยอะหน่อย ความเค็มก็ลด สาหร่ายไม่ค่อยมีแล้ว ในหมู่บ้านเราใครรู้วิธีปลูกเลี้ยงสาหร่ายบ้าง หายากทั้งสาหร่ายและผู้มีความรู้การเพาะเลี้ยงสาหร่าย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

โอกาส

1.1 มีป่าชายเลนที่สมบูรณ์และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

“บ้านเรามีป่าชายเลนที่สมบูรณ์มาก มีสารอาหารให้สัตว์น้ำพืชทะเล เจริญเติบโตได้ดี” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12

“เรามีความรู้เล็กๆน้อยๆเรื่องสาหร่าย แต่พวกเราเชื่อว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผสมนางพวกเขาจะรู้ข้อมูลนี้ดี แต่เพียงยังไม่มีการอำนวยความสะดวกความรู้เชิงนี้ ถ้าเราร่วมมือกันตั้งทีมก็ดีนะค่ะ ใหนๆพื้นที่ป่าเรายังสมบูรณ์ก็เลยอยากอนุรักษ์สาหร่าย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21

“เมื่อชาวบ้านมีแรงปรารถนาร่วมมือกันที่จะสร้างทีมงาน ผมว่าเข้าทำดี เราทำได้ตอนนี้ชุมชนเราก็พยายามอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อนุรักษ์ทะเล เริ่มมีการนำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความรู้สึกของชาวบ้านถ้าได้เห็นอะไรสวยงามมันก็มีจิตสำนึกขึ้นบ้างที่จะอนุรักษ์อยู่แล้ว ผมว่าต้องรีบเร่งแก้ปัญหา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

อุปสรรค

1.2 ชาวบ้านอื่นๆไม่ใส่ใจต่อปัญหาทรัพยากรสาหร่ายผสมนาง ดังนี้

“อยากให้ทุกคนในบางปูเห็นความสำคัญของสาหร่ายผสมนาง สาหร่ายมีประโยชน์แถมอร่อย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“สมาชิกในชุมชนของเราต้องร่วมมือกัน ร่วมแก้ปัญหา อย่าพึ่งพาเจ้าหน้าที่ฝ่ายเดียว แต่ปัญหา คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจเรื่องนี้คงไม่กระทบวิถีการดำเนินชีวิตของพวกเขา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

2. สมาชิกในชุมชน

สมาชิกในชุมชน คือ สมาชิกในชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่รวมตัวกัน มีความรู้ดีก็อยากมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อช่วยในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้นจากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถแยกออกเป็น 4 ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค คือ

จุดเด่น

1.1 มีทรัพยากรบุคคลที่มาจากหลายอาชีพและมีบทบาทที่หลากหลาย ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำมาเรียบเรียงและวางตำแหน่งในบทบาทหน้าที่โดยใช้แนวคิดของ บรูซ ซีริมหาสาคร และ พัดชา กวางทอง (2552) ในการแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติ บทบาทหน้าที่ของสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติ มีดังนี้

(1) คุณอำนวย (Facilitator) เป็นผู้ดำเนินการหลัก เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มตามช่องทางต่างๆ และทำหน้าที่เสริมแรงให้กับชุมชนในโอกาสต่างๆ คือ ประธานกลุ่มสำหรับบ้านบางปู กลุ่มเยาวชน

“ในตำบลของเราประชากรมีเยอะนะ เกือบหมื่นคน เรามีความพร้อมอยู่แล้ว ถ้าสมาชิกในชุมชนอยากจะให้ทำ ผู้นำน่าจะช่วยเหลือได้เพราะมีหลายโครงการที่ทำสำเร็จ โครงการนี้ก็ น่าจะ โอเค” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“องค์กรของเรามีสมาชิกที่เข้มแข็งนะ ดูตัวอย่างกลุ่มเยาวชนซาบ่าบที่ทำงานให้กับองค์กรของเรามานาน มีความกระตือรือร้น รับผิดชอบงาน นอกจากนี้ก็มีอีกหลายกลุ่ม เช่น สำนักบริหารกิจการมัสยิด สภานักวิชาการ ศูนย์กรออาดี ศูนย์คาดีกา ศูนย์เยาวชน ศูนย์เด็กกำพร้า กิจการสตรี ศูนย์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ศูนย์บริหารกิจการพาณิชย์ ศูนย์ ICT ศูนย์จัดหาทุนการศึกษาบ้านอัสซาก็ริน คณะกรรมการกำกับและติดตาม ชมรมต่างๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของท้องถิ่น เป็นต้น แต่ละกิจกรรมจะมีผู้ดูแลรับผิดชอบ บางคนมีบทบาทในหลายตำแหน่ง แต่ที่ร่วมมือรับผิดชอบงานดี” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“เรามีผู้นำมีผู้ประสานงานในชุมชนจัดทำโครงการแล้วให้พวกเราร่วมมือกันช่วยๆกันขับเคลื่อน พอไม่มีใครเริ่มก่อนเราก็ไม่รู้อะไรจะทำแบบไหนจะเริ่มยังไง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14

(2) คุณกิจ (Knowledge worker) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เล่าเรื่องประสบการณ์ความสำเร็จในการทำงานของตนเอง (Tacit knowledge) ให้สมาชิกในกลุ่มฟัง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และต้องช่วยกันตีความ หรือสกัดขุมความรู้จากประสบการณ์ในเรื่องเล่า เพื่อให้คุณลิขิตจดบันทึก คือ ผู้ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผมนาง และผู้เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนาง เช่น คณาจารย์ นักวิจัย เป็นต้น

“พวกเราคนที่มืออาชีพเก็บสาหร่ายร่วมมือกันได้ แต่ของงบประมาณขอคนมีการศึกษาเสนอแนวทางนำพาพวกเรา พวกเราไปไม่ถูก” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15

“เมื่อผู้ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผมนางพร้อมใจที่จะดำเนินการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางผมว่า เราต้องหาสมาชิกอื่นๆ เช่น หาผู้ดำเนินการ หาผู้ประสาน งบประมาณ

หากผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขมาช่วย จะช่วยขับเคลื่อนได้มาก” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

(3) คุณลิขิต (Note taker) เป็นผู้ที่บันทึกสิ่งสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน จับประเด็นและสรุปประเด็นต่างๆ เพื่อรวบรวมไว้เป็นคลังความรู้ของชุมชน คุณลิขิตเป็นผู้เปลี่ยน Tacit Knowledge จากการแลกเปลี่ยนให้เป็น Explicit knowledge คือ สมาชิกในกลุ่มที่มีทักษะด้านการอ่านการเขียน และการตีความ

“จุดแข็งของชุมชนบางปู คือ ประชากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีการศึกษา มีความศรัทธา มีจิตสาธารณะ ลองสังเกตดูนะทั้งนักศึกษาปริญญาตรี โท เอก ที่เข้าสัมภาษณ์สมัครเรียนต่อ พอถามอยู่ที่ไหน เด็กบางปูทั้งนั้น โรงเรียนหลายแห่งของรัฐและเอกชนก็เช่นกันเต็มไปหมด นี่แหละๆ โอกาสที่เราจะดึงกลุ่มนี้แหละให้มาร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาให้กับชุมชนของเราได้ ให้เข้าร่วมกับกลุ่มสาธารณสุขมนางเลย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“สมาชิกในหมู่บ้านเรามีคนเรียนเยอะ เรียนหลากหลายอาชีพ ทั้งครู พยาบาล ตำรวจ เจ้าหน้าที่เขต” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

(4) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญที่คอยตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อความที่ชุมชนสร้างขึ้นคือ คณาจารย์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข

“สมาชิกในหมู่บ้านเรามีคนเรียนเยอะ เรียนหลากหลายอาชีพ ทั้งครู พยาบาล ตำรวจ เจ้าหน้าที่เขต ขาดก็ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขที่เป็นทางการ ถ้าอาศัยชาวบ้านก็จัดทำแบบลองผิดลองถูก แต่จังหวัดเรามีมหาวิทยาลัยก็ต้องพึ่งพาอาจารย์มาให้ความรู้” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขมนางในชุมชนเราไม่ค่อยมีนะ ถ้ามีก็อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านที่เคยเก็บสาหร่ายไปขายเป็นสิบๆปี แต่ถ้าจะเจาะลึกให้มีคุณภาพกว่านี้คงต้องอาศัยความร่วมมือจากคนนอก อาจารย์มหาวิทยาลัยก็มี ชุมชนเราเคยร่วมมือกันกับมหาวิทยาลัยฟาฏอนี มอ.ปัตตานี (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี) เราทำโครงการขอความร่วมมือจากอาจารย์ได้ เหมือนที่คาโตะ กลุ่มอาชีพที่ทำข้าวเกรียบสาหร่ายมนาง อาจารย์มอ. เคยมีส่วนผลักดันให้โครงการเกิด” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

(5) คุณวิศาสตร์ (IT Wizard) บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ สามารถออกแบบและจัดดำเนินการระบบไอที ให้เหมาะสมกับการจัดการความรู้ และคอยปรับข้อมูลและความรู้ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา โดยข้อมูลความรู้นั้นจะได้อาจมาจากการสังเกต ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปขึ้นเว็บไซต์ คือ สมาชิกในกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์

“เราจะร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรสาหร่ายผมนาง ผมว่าคืนะ ปัจจุบัน สาหร่ายหายากมากถ้ามีโครงการนี้ละ โอเคเลย แต่ถ้าจะทำผ่านอินเทอร์เน็ตผมว่าน่าจะให้กลุ่มวัยรุ่นที่มีความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี พวกผมมีหน้าที่ดำเนินการและให้เด็กๆ ช่วยลง ข้อมูลลงเว็บไซต์ ที่มีสยิดของเราก็มีคอมพิวเตอร์มีกลุ่มเยาวชนที่ถนัดด้านเทคโนโลยีก็หลายคน พวกเราคนแก่คงไม่ถนัดเท่าไรถ้าเล่นไลน์พอได้” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“องค์กรของเรามีสมาชิกที่เข้มแข็งนะ ดูตัวอย่างกลุ่มเยาวชนชาบ๊าบที่ทำงานให้กับองค์กรของเรามากานาน มีความกระตือรือร้น รับผิดชอบงาน นอกจากนี้ก็มีอีกหลายกลุ่ม เช่น สำนักบริหารกิจการมัสยิด สถาบันวิชาการ ศูนย์กีรออาดี ศูนย์คาตีกา ศูนย์เยาวชน ศูนย์เด็ก กำฟ้า กิจการสตรี ศูนย์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ศูนย์บริหารกิจการพาณิชย์ ศูนย์ ICT ศูนย์จัดหาทุนการศึกษาบ้านอัสซากีร์น คณะกรรมการกำกับและติดตาม ชมรมต่างๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้น ตามนโยบายของท้องถิ่น เป็นต้น แต่ละกิจกรรมจะมีผู้ดูแลรับผิดชอบ บางคนมีบทบาทในหลายตำแหน่ง แต่ที่ร่วมมือรับผิดชอบงานดี” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ชุมชนของเรามีเยาวชนที่เก่งด้านไอทีก็เยอะอยู่นะ คนที่มีการศึกษาน่าจะมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์พื้นฐานเกือบทุกคนนั่นแหละที่โรงเรียนเค้าสอนอยู่แล้ว ยิ่งวัยรุ่นสมัยนี้ไม่มีใครไม่รู้จักอินเทอร์เน็ต ไวไฟ เฟสบุ๊ก ไลน์ หรือเก่งกว่าพวกเราอีก สอนพ่อแม่ให้เล่นไลน์ อีเมจดี มีอะไรก็คุยกันง่ายดี” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

(6) คุณเอื้อ (Sponsor) เป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ซึ่งทำหน้าที่จัดการระบบของการจัดการความรู้ขององค์กร ประสานความร่วมมือกับคุณอำนวย และสนับสนุนทรัพยากร คือ นายกเทศมนตรี กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

“เรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายในโครงการสาหร่าย ถ้าเราประสานกับกำนัน หรือนายกเทศมนตรี เค้าคงสรรหางบประมาณมาให้ ถ้าได้ไม่มากก็อาจจะติดต่อหาทุนวิจัยจากที่อื่นๆ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา สโลแกนผมตามในหลวง รัฐต้องเข้ามามีส่วนร่วม ต้องเข้าใจว่าปัญหาที่ชาวบ้านประสบคืออะไร จะเข้าถึงชาวบ้านอย่างไร และจะพัฒนาไปในทิศทางไหน ถ้าเราสามารถเจียดงบประมาณจากหน่วยงานเทศบาลหรือไม่ก็ขอแรงชาวบ้านสนับสนุนผมก็ว่าโครงการจะเดินได้” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

จุดอ่อน

1.1 มีผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่ภาระงานมาก ดังนี้

“ ในฐานะที่ผมเป็นหนึ่งในทีมงานผมว่าเราค่อยๆขับเคลื่อนนโยบายหรือโครงการ ไปทีละก้าว เรามีสมาชิกในหมู่บ้านเยอะเราต้องเกณฑ์กำลังเข้ามาช่วยเพราะตอนนี้งานล้นมือเหลือเกิน ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ถ้าหากเราต้องการความช่วยเหลือด้านความรู้ เรายังมีเครือข่ายจากภายนอกคอยสนับสนุน ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

“ ถ้าสมาชิกพร้อมใจกันงานก็เดิน ขอสมาชิกเพิ่มนะถ้าจะทำโครงการลักษณะนี้ เพราะงานเยอะกว่าเจ้าหน้าที่ของเราอีก ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

1.2 ชุมชนขาดนักวิจัยเกี่ยวกับสาหร่ายผมนาง ดังนี้

“สมาชิกในหมู่บ้านเรามีคนเรียนเยอะ เรียนหลากหลายอาชีพ ทั้งครู พยาบาล ตำรวจ เจ้าหน้าที่เขต ชาดก็ผู้เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนางที่เป็นทางการ ถ้าอาศัยชาวบ้านก็คงทำแบบลองผิดลองถูก แต่จังหวัดเรามีมหาวิทยาลัยก็ต้องพึ่งพาอาจารย์มาให้ความรู้ ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ผู้เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนางในชุมชนเราไม่ค่อยมีนะ ถ้ามีก็อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านที่เคยเก็บสาหร่ายไปขายเป็นลิบๆปี แต่ถ้าจะเจาะลึกให้มีคุณภาพกว่านี้คงต้องอาศัยความร่วมมือจากคนนอก อาจารย์มหาวิทยาลัยก็มี ชุมชนเราเคยร่วมมือกันกับมหาวิทยาลัยฟาฏอนี มอ.ปัตตานี (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี) เราทำโครงการขอความร่วมมือจากอาจารย์ได้ เหมือนที่คา โตะะ กลุ่มอาชีพที่ทำข้าวเกรียบสาหร่ายผมนาง อาจารย์มอ. เคยมีส่วนผลักดันให้โครงการเกิด ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

โอกาส

1.1 ความร่วมมือจากสมาชิกภายนอกชุมชน ดังนี้

“ผู้เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนางในชุมชนเราไม่ค่อยมีนะ ถ้ามีก็อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านที่เคยเก็บสาหร่ายไปขายเป็นลิบๆปี แต่ถ้าจะเจาะลึกให้มีคุณภาพกว่านี้คงต้องอาศัยความร่วมมือจากคนนอก อาจารย์มหาวิทยาลัยก็มี ชุมชนเราเคยร่วมมือกันกับมหาวิทยาลัยฟาฏอนี มอ.ปัตตานี (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี) เราทำโครงการขอความร่วมมือจากอาจารย์ได้ เหมือนที่คา โตะะ กลุ่มอาชีพที่ทำข้าวเกรียบสาหร่ายผมนาง อาจารย์มอ. เคยมีส่วนผลักดันให้โครงการเกิด ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“ ในฐานะที่ผมเป็นหนึ่งในทีมงานผมว่าเราค่อยๆขับเคลื่อนนโยบายหรือโครงการ ไปทีละก้าว เรามีสมาชิกในหมู่บ้านเยอะเราต้องเกณฑ์กำลังเข้ามาช่วยเพราะตอนนี้งานล้นมือเหลือเกิน ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ถ้าหากเราต้องการความช่วยเหลือด้านความรู้ เรายังมีเครือข่ายจากภายนอกคอยสนับสนุน ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

อุปสรรค

1.1 ความคิดเห็นด้านศาสนาที่ต่างกันทำให้ขาดความร่วมมือกัน ดังนี้

“ชุมชนในหมู่ที่ 3 ผมยอมรับว่าเข้มแข็ง ทุกคนมีความร่วมมือกัน มีน้ำใจต่อกันเป็นโมเดลให้กับชุมชนอื่นๆ ได้ดี แต่ปัญหาคือ เราอยากให้อีกสองหมู่บ้าน หมู่ 1 และ 2 เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและตำบลบางปูของเราให้เข้มแข็ง ถึงจะมีทัศนคติด้านศาสนาบ้างแต่ก็อยากให้เปิดใจ อยากเห็นความร่วมมือของทั้งสามหมู่บ้านถ้าร่วมมือกันได้นะ ความยิ่งใหญ่ ความเจริญจะเข้ามาสู่ตำบลเรา ร่วมกันด้านภัยก่อการร้าย ภัยยาเสพติดที่มอมเมาชุมชนของเรา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ก็ไม่รู้จะว่าทุกคนจะใช้ความร่วมมือหรือเปล่า อาชีพเราใครจะไปเห็นค่า รายได้ก็ไม่มากจะมีหรือไม่มีสาหร่ายทุกคนเดือดร้อนในใจ มีก็กิน ไม่มีก็กินอย่างอื่น” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“วัยรุ่นสมัยนี้ไม่รู้จะรู้จักไหมสาหร่ายผมนาง ไม่อยากให้ปัญหาด้านทรัพยากรสาหร่ายผมนางเป็นเรื่องที่ไกลตัว อยากให้พวกเขาได้เห็นคุณค่าได้รู้จัก มีจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10

“ผมว่าอยากถ้าจะให้ทุกคนมีส่วนร่วม มันเป็นเรื่องจำเป็นที่นอกเหนือความจำเป็น บางส่วนเดือดร้อน แต่อีกหลายส่วนไม่มาเดือดร้อนด้วย มีก็ไม่มีก็เฉย แต่คนที่เดือดร้อนคือคนทำมาหากินหาเช้ากินค่ำกับการสาหร่ายผมนางดังนั้นเราต้องร่วมมือกันก่อนในบรรดาคนที่ประกอบอาชีพนี้และขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องคนอื่นๆ เข้ามาช่วยเป็นแรงเสริมแต่คนเหล่านี้เขาจะดำเนินการเองไม่ได้ถ้าไม่มีผู้ขับเคลื่อน งบประมาณจะหาจากส่วนไหน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17

3. ความพร้อมด้านแนวปฏิบัติของชุมชน (Practice)

แนวปฏิบัติ คือ แนวทางในการปฏิบัติงานของสมาชิกในชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนางานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถแยกออกเป็น 4 ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค คือ

จุดแข็ง

1.1 มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

“ลักษณะแนวการทำงานของชุมชนที่ใหญ่ที่สุดชาวบ้านให้ความร่วมมือ

มากที่สุดคือองค์กรที่มีมัลติเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำทีมใหญ่โดยผู้นำศาสนา และ
แตกออกเป็นหลายๆกลุ่มในแต่ละกลุ่มจะมีผู้รับผิดชอบหลัก และหากมีกิจกรรมใหญ่ๆทุกกลุ่มก็จะ
มามีส่วนร่วม แนวการทำงานก็จะทำเป็นขั้นเป็นตอนมีกระบวนการที่ชัดเจน แต่ก็ยังมีจุดอ่อน
ในบางด้าน เช่น การจัดเก็บข้อมูลที่ยังไม่เป็นระบบ ข้อมูลยังกระจายไปในแต่ละส่วนๆ”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“ผมมีความตั้งใจที่จะให้แนวปฏิบัติของเราสามารถเป็น โมเดลหรือเป็น
แบบอย่างที่ดี ให้ชุมชนอื่นๆสามารถนำไปปฏิบัติตาม โมเดลของเราได้ พยายามดำเนินงานให้เป็น
ขั้นเป็นตอน แต่นับว่าโชคดีที่สมาชิกของเรามีผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้คำแนะนำหรือทำงานเป็น
ตัวอย่างให้อีกหลายๆฝ่ายดำเนินตามจนเชื่อกันได้ว่า “ไว้ได้”” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

“ประสบการณ์การทำงานของการเป็นครูสามารถนำมาปรับใช้กับการทำงาน
ที่นี่ได้ดี รู้จักวางแผน ดำเนินงาน และสรุปผลการทำงานที่มีระบบมากขึ้น” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

“การปฏิบัติงานหลายๆอย่างถือว่าประสบผลสำเร็จ เราไม่เพียงแต่ขอ
ความร่วมมือจากคนภายในชุมชนเท่านั้นแต่เรายังสามารถสร้างเครือข่ายภายนอก พยายามเพิ่ม
บทบาทให้คนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานกับเรา เราพยายามขอทุนสนับสนุนงานวิจัยของชุมชน
ให้สำเร็จถือเป็นโอกาสที่ดีที่เรามีปัจจัยด้านนี้” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

1.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลา

“ทุกคนที่ทราบคืออยู่แล้วว่ามีมัลติคือศูนย์รวมของเรามีเทคโนโลยีพร้อมที่ช่วย
ในการทำงานให้สะดวกและรวดเร็วขึ้น เช่น วิทยุชุมชน ลำโพงประชาสัมพันธ์ ทีวีชุมชน ห้อง
เสวนา ห้องอัครายการ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดการความรู้ให้
เป็นระบบ เป็นชุมชนที่ง่ายต่อการเข้ามามีส่วนร่วมเพราะเราเป็นชุมชนที่มีบ้านเรือนที่ไม่ไกลจาก
ศูนย์การทำงานของเราและมีศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมือนกันแตกต่างกันบ้างก็แค่เรื่องแนวคิด
คือก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งสำหรับคนที่มีความคิดสุดโต่งไม่เปิดกว้าง ยังมีเหตุการณ์ความไม่สงบ
ก็ลำบากเหมือนกันที่จะทำงานจะออกไปตามสถานที่ต่างๆ ในยามวิกาลก็กลัวถูกจับตามองจาก
เจ้าหน้าที่ทหาร ก็ต้องอาศัยการประสานทำความเข้าใจกันและกัน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24

“ผมเป็นวัยรุ่นที่ก้าวมาเป็นสมาชิกในชุมชน ผมไม่เคยคาดคิดเลยว่าตัวเอง
จะมาเป็นส่วนหนึ่งของที่นี่ พวกเราจะได้รับคำแนะนำจากพี่ๆในการทำงาน พยายามอยู่ให้มีคุณค่า
สามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้ ก่อนจะเริ่มปฏิบัติงานใดงานหนึ่งพวกเราจะต้องร่วม
ปรึกษาหารือหาแนวทางเพื่อให้งานออกมาดีที่สุด” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23

จุดอ่อน

1.1 ขาดระบบการจัดการที่ดีด้านทรัพยากรสาหร่ายผสมนาง ดังนี้

“ในฐานะที่เป็นตัวแทนของกลุ่มสาหร่ายผสมนาง คือในกลุ่มเราจะมีการรวมตัวกันบ้างแต่ไม่บ่อยนัก ถ้ามีสาหร่ายเราก็อรวมตัวกันเพื่อที่จะทำผลิตภัณฑ์ และก็ได้อุบัติถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับสาหร่ายผสมนางในบางจังหวัดที่มีโอกาสที่จะได้พูด แต่เรายังไม่มีระบบการทำงานที่จริงจังที่จะแก้วิกฤตสาหร่ายผสมนาง ก็อยากให้นักวิจัยของรัฐบาลเข้ามาจับตาดูในตรงนี้บอกเราให้ดำเนินการยังไงแล้วเราจะปฏิบัติตาม” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“ทุกหน่วยงานจะให้ความร่วมมือกัน เช่น โรงเรียน สถานีนอนามัย ซึ่งคนในหน่วยงานนั้นก็จะเป็นหนึ่งในสมาชิกของชุมชนผู้ที่ออกกำลังกายและแรงใจให้กับชุมชนพวกเขาสามารถเป็นแกนนำหลักในการทำงานรู้วิธีการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ถ้ามองระบบการจัดการชุมชนเฉพาะในหมู่ที่ 3 คิดว่าเราทำได้ดีนะ แต่เราอยากให้หมู่บ้านอื่นได้มีส่วนร่วมด้วย อยากให้ช่วยเหลือกันและกันเราช่วยเขาเขาช่วยเราเรามีการจัดการทรัพยากรสาหร่าย คือยังไม่มีจัดการที่ดียัง ไม่มีหน่วยงานที่จะคอยสนับสนุนด้านนี้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21

โอกาส

1.1 มีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนทางด้านงบประมาณและเทคโนโลยีสารสนเทศ

“ถ้าพูดถึงหลักการบริหารงานและการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ต้องเป็นไปตามแผนที่วางไว้ และจะมีการทำงานอย่างเป็นระบบแล้วแต่ว่าแนวปฏิบัติหรือวิธีไหนที่เป็นวิธีการที่ดีก็ขอให้งานนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้คือพูดง่ายๆ สไตลโครส สไตล์มัน และข้อคืออย่างหนึ่งคือชุมชนเราได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรภายนอก เช่น รัฐบาลสนับสนุน โครงการ ICT เทคโนโลยีชุมชน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17

“การปฏิบัติงานหลายๆอย่างถือว่าประสบความสำเร็จ เราไม่เพียงแต่ขอความร่วมมือจากคนภายในชุมชนเท่านั้นแต่เรายังสามารถสร้างเครือข่ายภายนอก พยายามเพิ่มบทบาทให้คนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานกับเรา เราพยายามขอทุนสนับสนุนงานวิจัยของชุมชนให้สำเร็จถือเป็นโอกาสที่ดีที่เรามีปัจจัยด้านนี้ ส่วนอีกประเด็นที่อยากจะพูดถึงคือเราน่าจะมีกิจกรรมหนึ่งที่สามารถรวมชุมชนของเราทั้งสามหมู่บ้านให้มาร่วมกันทำงานก็จะเป็นการดีมากยังมีสัมพันธ์ภาพยั่งยืนเราก็จะเข้าใจกันอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

อุปสรรค

1.1 ขาดความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนต่างหมู่บ้าน ดังนี้

“ทุกหน่วยงานจะให้ความร่วมมือกัน เช่น โรงเรียน สถานีอนามัย ซึ่งคนในหน่วยงานนั้นก็เป็นหนึ่งในสมาชิกของชุมชนผู้ที่อุทิศทั้งร่างกายและแรงใจให้กับชุมชนพวกเขาสามารถเป็นแกนนำหลักในการทำงานรู้วิธีการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ถ้ามองระบบการจัดการชุมชนเฉพาะในหมู่ที่ 3 คิดว่าเราทำได้ดีนะ แต่เราอยากให้หมู่บ้านอื่นได้มีส่วนร่วมด้วย อยากให้ช่วยเหลือกันและกันเราช่วยเขาเขาช่วยเราร่วมมือจัดการทรัพยากรสำหรับ คือยังไม่มีการจัดการที่ดี ยังไม่มีหน่วยงานที่จะคอยสนับสนุนด้านนี้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21

“การปฏิบัติงานหลายๆอย่างถือว่าประสบความสำเร็จ เราไม่เพียงแต่ขอความร่วมมือจากคนภายในชุมชนเท่านั้นแต่เรายังสามารถสร้างเครือข่ายภายนอก พยายามเพิ่มบทบาทให้คนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานกับเรา เราพยายามขอทุนสนับสนุนงานวิจัยของชุมชนให้สำเร็จถือเป็นโอกาสที่ดีที่เราได้มีปัจจัยด้านนี้ ส่วนอีกประเด็นที่อยากจะพูดถึงคือเราน่าจะมีกิจกรรมหนึ่งที่สามารถรวมชุมชนของเราทั้งสามหมู่บ้านให้มาร่วมกันทำงานก็จะเป็นการดีมาก ยังมีสัมพันธภาพที่ยั่งยืนเราก็จะเข้าใจกันอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

สรุปว่าแนวการปฏิบัติการดำเนินงานของชุมชนถือว่าการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ถ้าสังเกตจากการทำงานในหลายๆกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ ถือเป็นโอกาสที่ดีที่จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับแนวการปฏิบัติของกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนาง และผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนของการจัดการความรู้(Knowledge management) เป็นแนวปฏิบัติในการอนุรักษ์สำหรับผมนางของชุมชนบางปู การจัดการความรู้เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันสูงสุด (สำนักงาน ก.พ.ร, 2548) มีดังนี้

(1) การเตรียมการ เป็นกระบวนการเริ่มต้นของกิจกรรมจัดการความรู้ของชุมชน นักปฏิบัติ ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ รับสมัครสมาชิก ปฐมนิเทศ พัฒนาเว็บไซต์ ชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนาง จัดอบรมเตรียมความพร้อมให้สมาชิกสามารถใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

(2) การบ่งชี้ความรู้ เป็นกระบวนการพิจารณาของผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้เพื่อระบุว่าความรู้อะไรบ้างที่บุคลากรในองค์กรจำเป็นต้องรู้ และความรู้เหล่านี้อยู่ในรูปแบบใด อยู่กับใครบ้าง ความรู้เหล่านี้จะช่วยทำให้บุคลากรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ได้อย่างถูกต้อง สำหรับประเภทของความรู้สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit knowledge) ได้แก่ ประสบการณ์ ความชำนาญในการ

ทำงานต่างๆ มีลักษณะเฉพาะในแต่ละบุคคล 2) ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) ได้แก่ ความรู้ที่สามารถแสดงให้เห็นได้ เช่น เอกสาร ตำรา เว็บไซต์ ฐานข้อมูล คลังความรู้ เป็นต้น ซึ่งมีวิธีการในการบ่งชี้ความรู้ดังนี้

1) จัดตั้งคณะทำงาน การจัดตั้งคณะทำงาน หมายถึง การกำหนดบุคลากรในองค์กรมาเป็นทีมงานดำเนินการจัดการความรู้ซึ่งมาจากหลายฝ่าย ซึ่งคณะทำงานจะเป็นสมาชิกในชุมชนหรือนอกชุมชนที่มีความรู้ความเหมาะสมในแต่ละตำแหน่ง

2) สำรวจ ตรวจสอบ และรวบรวมความรู้ที่องค์กรจำเป็นต้องมีการสำรวจตรวจสอบ และรวบรวมความรู้ที่องค์กรจำเป็นต้องมี เป็นการเลือกประเด็นความรู้ขององค์กรว่ามีความรู้อะไรที่จำเป็นในการดำเนินงาน เมื่อทราบแล้วว่ามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด และอยู่กับใครบ้าง แล้วจึงดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของความรู้เหล่านี้แล้วมาจัดลำดับความสำคัญ

3) กำหนดแหล่งความรู้ และฐานข้อมูลที่จำเป็นต้องมีและที่มีอยู่ การกำหนดแหล่งความรู้ และฐานข้อมูลที่จำเป็นต้องมีและที่มีอยู่ คือ แหล่งความรู้ที่องค์กรในชุมชนจำเป็นต้องมีและที่มีอยู่นั้นมาจากที่ใดบ้าง เช่น จากผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและภายนอกชุมชน ฐานข้อมูล คลังความรู้ ห้องสมุด งานวิจัย เอกสาร เป็นต้น

2.4) ประชุมคณะทำงานและผู้ที่เกี่ยวข้องการประชุมคณะทำงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการรวมกันของทีมงานที่รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้องในการระบุนวัตกรรมที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรในชุมชน ทีมงานดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าสิ่งนั้นจะช่วยผลักดันให้ทีมบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้หรือไม่

2.5) สรรหาผู้เชี่ยวชาญและจัดทำทำเนียบผู้เชี่ยวชาญในองค์กรของชุมชน การสรรหาผู้เชี่ยวชาญและจัดทำทำเนียบผู้เชี่ยวชาญในองค์กรชุมชน เป็นการระบุผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรชุมชนในขับเคลื่อนได้ว่ามีใครบ้าง ซึ่งอาจจะมาทั้งภายในและภายนอกชุมชน ให้ระบุชื่อ เบอร์โทรศัพท์ เพื่อความสะดวกในการติดต่อ

(3) การแสวงหาความรู้เป็นการค้นหาความรู้ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของผู้แสวงหาความรู้โดยสามารถนำมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งสามารถค้นหาความรู้ได้จากความรู้ 2 ประเภท คือ

1) ความรู้ที่ฝังลึก หรือความรู้แบบซ่อนเร้น (Tacit knowledge) เป็นความรู้เฉพาะ หรือความรู้ทั่วไป หรือความรู้ทางสังคม หรือความรู้ขององค์กร หรือความรู้ส่วนบุคคลที่มีลักษณะเป็นความรู้ที่อยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ หรือพรสวรรค์ต่างๆ และสามารถเข้าใจและรับรู้ได้เพียงบุคคลนั้นหรือแต่ละบุคคล

2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) เป็นความรู้เฉพาะ หรือความรู้ทั่วไป หรือความรู้ทางสังคม หรือความรู้ขององค์การที่มีลักษณะเป็นความรู้เป็นเหตุเป็นผลสามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาอย่างเห็นได้ชัดในรูปแบบต่างๆ ได้ เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสาร รายงาน และวิจัยต่างๆ ซึ่งทำให้คนอย่างสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีวิธีการแสวงหาความรู้ดังนี้

2.1) ศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาด้วยตนเอง เป็นการค้นหาข้อมูลโดยอาศัยตัวเองเป็นหลักตามความถนัดและลักษณะการทำงาน จากแหล่งความรู้จากที่ต่างๆ

2.2) ศึกษาจากเอกสารและสื่อต่างๆ การศึกษาจากเอกสารและสื่อต่างๆ เป็นการค้นหาข้อมูลจากเอกสารตำราที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ห้องสมุด วารสาร หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ สื่อต่างๆ เป็นต้น

2.3) ค้นหาความรู้เพิ่มเติมจากภายนอกชุมชนการค้นหาความรู้เพิ่มเติมจากภายนอกชุมชน เป็นการค้นหาความรู้จากภายนอกชุมชน เช่น การศึกษาดูงาน การค้นหาข้อมูลเอกสาร ตำรา วิจัย หรือสื่อต่างๆจากห้องสมุดของหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น

2.4) สอบถาม และสัมภาษณ์ผู้รู้ การสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้รู้เป็นการค้นหาความรู้จากผู้มีประสบการณ์จริง เช่น เพื่อน รุ่นพี่ เพื่อนบ้าน เป็นต้น

2.5) จัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการค้นหาความรู้จากการฝึกอบรม การบรรยาย การประชุมหรือ เป็นต้น

(4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ผู้แสวงหาความรู้ (คุณอำนวย) และผู้รู้ (คุณกิจ) ร่วมกันนำเสนอข้อมูลและความรู้ที่เป็นประโยชน์ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีวิธีการดังนี้

1) จัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สามารถทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อตนเอง และการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

.2) การเรียนรู้แบบเผชิญหน้า การเรียนรู้แบบเผชิญหน้า เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถเห็นหน้ากัน และสามารถซักถามกันได้อย่างทันทีทันใด เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเวทีชาวบ้าน การประชุม การจัดสภากาแฟสัญจร เป็นต้น

3) การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการเรียนรู้ผ่านคอมพิวเตอร์หรือเครื่องมือสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีการใช้เทคโนโลยีเว็บในการนำเสนอความรู้ มีการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารด้วยตนเองทั้งแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลาผ่านทางสารสนเทศ ซึ่งมีดังนี้

3.1) การสนทนาออนไลน์ (Online Chat) เป็นการสนทนาสดที่ผู้ใช้ฝ่ายหนึ่งสนทนากับผู้ใช้อีกฝ่ายหนึ่งโดยมีการโต้ตอบกันทันทีแบบประสานเวลาโดยการพิมพ์ข้อความ ใช้เสียง และเห็นภาพผู้ร่วมสนทนาด้วย หรือการสนทนาผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social network) เช่น การสนทนาผ่านเฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) โดยที่ผู้สนทนาสามารถโหลดแอปพลิเคชันติดตั้งในโทรศัพท์มือถือได้ ซึ่งทำให้สะดวกสบายในการพบปะและพูดคุยได้ตลอดเวลาหากมีสัญญาณอินเทอร์เน็ต

3.2) ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic-mail : E-mail) หรือ อีเมล เป็นการรับส่งข้อความผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์โดยสามารถใช้ทั้งแบบบนเว็บหรือไม่ก็ได้ผู้ใช้สามารถส่งข้อความจากเครือข่ายที่ตน ใช้อยู่ไปยังผู้รับอื่นๆในเครือข่ายเดียวกันหรือข้ามเครือข่ายอื่นในอินเทอร์เน็ตได้ทั่วโลกในทันที

3.3) กระดานข่าวอิเล็กทรอนิกส์ เช่น

- เว็บบล็อก (Weblog) หรือ บล็อก (Blog) เป็นการสื่อสารทางเดียวแบบไม่ประสานเวลา เสมือนการเขียนบันทึกความรู้ลงในพื้นที่อิเล็กทรอนิกส์ที่มีการจัดเตรียมไว้ โดยผู้ส่งสารต้องมี Weblog ของตนเอง และเขียนเรื่องราวใดๆก็ได้โดยมุ่งหมายให้ความรู้แก่ผู้ที่เข้ามาอ่าน วิธีการเขียนจะเขียนแบบไม่เป็นทางการหรือเป็นทางการ

- เว็บบอร์ด (Web board) เป็นการสื่อสารทางเดียวแบบไม่ประสานเวลา ซึ่งคล้ายกับ Weblog แต่มีความเป็นทางการน้อยกว่า มีจุดประสงค์เพื่อกระจายข่าวสารมากกว่าจะลงบทความ โดยผู้อ่านสามารถเข้ามาเขียนแสดงความคิดเห็นได้เช่นกัน โดยจะมีผู้ดูแลกระดานเสวนาเพียงผู้เดียวที่สามารถลบข้อความได้ ต่างจาก Weblog ที่ข่าวของสามารถพิจารณาลบข้อความได้เอง

3.4) เว็บไซต์ (Website) หมายถึง หน้าเว็บเพจหลายหน้าซึ่งเชื่อมโยงกันผ่านทางไฮเปอร์ลิงก์ ส่วนใหญ่จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์จัดเก็บไว้ในเว็ลด์ไวด์เว็บ หน้าแรกของเว็บไซต์ที่เก็บไว้ที่ชื่อหลักจะเรียกว่า โฮมเพจ เว็บไซต์หน่วยงานทั่วไปจะให้บริการบุคลากรและผู้สนใจฟรี ในเว็บไซต์มีการเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการข้อมูลหน่วยงานหรือข้อมูลสื่อต่างๆจากการแสวงหาความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้แสวงหาความรู้และผู้รู้จะได้มาซึ่งข้อมูล ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงต่างๆ โดยเป็นข้อมูลดิบหรือตัวเลขต่างๆที่ยังไม่ได้ผ่านการแปลความ ผ่านการจดบันทึกของคุณลิจิต เพื่อนำมาเป็นข้อมูลไปสู่ในขั้นตอนของการประมวล และกลั่นกรองความรู้ที่ได้รับ โดยผู้เชี่ยวชาญ

(5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ เป็นกระบวนการกลั่นกรองตรวจสอบความรู้ที่ฝังลึก (Tacit knowledge) สัจเคราะห์ความรู้

ขึ้นมาใหม่ และจัดระเบียบความรู้ ให้เป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1) จัดตั้งคณะทำงานเพื่อรับผิดชอบ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อรับผิดชอบในการกลั่นกรองความรู้ คือ การกำหนดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เช่น ด้านสาขาวิชา ผมนาง ด้านชุมชน เป็นต้น ซึ่งอาจมาจากภายในหรือภายนอกชุมชนมาเป็นทีมงานดำเนินงานประมวลและกลั่นกรองความรู้จากหลายฝ่าย

2) ประชุมคณะทำงาน ผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่วมกันประมวลและกลั่นกรองความรู้เพื่อปรับปรุงความรู้ต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานการประชุมคณะทำงาน ผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่วมกันประมวลและกลั่นกรองข้อมูล (Data) ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นการระดมความคิดเพื่อกลั่นกรองความรู้ของผู้เชี่ยวชาญให้เป็นความรู้ที่มีความถูกต้องตามหลักทฤษฎี วิชาการ ภาษาที่ใช้ และจัดรูปแบบข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนไม่ขาดประเด็นสำคัญ ซึ่งจะอยู่ในรูปของสารสนเทศ (Information)

3) การวางระบบข้อมูลให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน การวางระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เป็นการวางแผนข้อมูลของหน่วยงานให้มีรูปแบบที่สามารถสืบค้นและง่ายต่อการใช้งาน

(6) การจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้เป็นกระบวนการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge management system: KMS) ไปจัดเก็บในคลังความรู้ (Knowledge bank) แล้วนำมาเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบของ Website Web board Weblog Facebook Line E-mail และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง โดยคุณวิศาสตร์ มีวิธีการดังนี้

1) กำหนดโครงสร้างความรู้ที่เหมาะสม การกำหนดโครงสร้างความรู้ที่เหมาะสม เป็นวิธีการระบุความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน โดยส่วนใหญ่นิยมใช้ในรูปแบบของฐานข้อมูล เพื่อเป็นการบันทึกข้อมูลลงในฐานข้อมูลของระบบคอมพิวเตอร์ได้ทันที และง่ายต่อการนำมาใช้

2) รวบรวมและจัดเก็บความรู้ให้อยู่ในคลังความรู้ การรวบรวมและจัดเก็บความรู้ให้อยู่ในระบบฐานข้อมูล คลังความรู้ คือ การมีศูนย์กลางเพื่อรวบรวมและควบคุมทั้งข้อมูลและโปรแกรมที่เข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นระบบ โดยมีผู้ควบคุมบริหารฐานข้อมูล และคลังความรู้

3) เผยแพร่ข้อมูลที่อยู่ในคลังความรู้ การเผยแพร่ข้อมูลที่อยู่ในระบบคลังความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการแพร่ข้อมูลให้ผู้รับสารสามารถศึกษา และนำความรู้ไปใช้

ประเด็นที่ 2. ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย ด้านผู้นำ ด้านการจัดการชุมชน ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ด้านวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านผู้นำ

จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถแยกออกเป็น 4 ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค คือ

จุดแข็ง

1.1 ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ มีบารมี มีคุณธรรมจริยธรรมสร้างแรงจูงใจ ให้สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดี เกิดความไว้วางใจ และเป็นที่พักของชุมชนได้ ดังนี้

“ผู้นำของเรามีวิสัยทัศน์ มีความคิดที่จะพัฒนาอยู่เรื่อยๆ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“นายกเทศมนตรีคนปัจจุบันดำรงตำแหน่งหลายสมัยแล้วก็แสดงว่าประชาชนยังรักยังเอ็นดูและชื่นชมในผลงาน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ผู้นำของเรามีสองแบบ คือ ผู้นำทางการเมือง และผู้นำทางศาสนา ผมว่าผู้นำทางการเมืองเขาก็ทำหน้าที่ตามนโยบายของรัฐบรรเทาความเดือดร้อนของคนในชุมชน เช่น นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บุคคลเหล่านี้ล้วนมีความสามารถและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของชาวบ้าน นำเกรงขาม มีความเป็นผู้นำ ลูกบ้านจะเกรงกลัว หากเรามีปัญหาอะไรสามารถปรึกษาของความช่วยเหลือได้ นายกเทศมนตรีคือเก่งเป็นนายกหลายวาระแล้ว แสดงว่าชาวบ้านให้ความไว้วางใจ สร้างความเจริญให้กับหมู่บ้านของเรา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“คิดเห็นว่า บางปูของเราเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นสิ่งเหล่านี้เกิดจากผู้นำที่มีวิสัยทัศน์พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงให้ทันกับสังคม คือ เขาคิด เขาสร้าง เขาสรรหาแนวทางให้สังคมอยู่รอด ผู้นำของเราเก่งมากๆ โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนาของหมู่ที่ 3 เราคิดว่าผู้นำทางศาสนา ยังไงก็อยู่ตามมัสยิด คอยอบรมสั่งสอนลูกบ้าน จับคัมภีร์ ไม่ยุ่งกับทางโลก แต่คนๆนี้สวนกระแส ได้ทั้งทางโลกและทางธรรม คิดฉันสามารถพูดได้เลยว่า เขาคือผู้นำคนแรกของตำบลเลย ที่สร้างความก้าวหน้าของชุมชนได้ เขานำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน เช่น วิทยุชุมชน ห้องอัดรายการ ห้องอัดเสียง รายการทีวีผ่านอินเทอร์เน็ต ติดตั้งลำโพงประชาสัมพันธ์ ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“ สำหรับผมนะ ทักษะสำคัญของความเป็นผู้นำ คือ ใส่ใจในการบริหารชุมชน ใส่ใจแลกเปลี่ยน ผมเปิดโอกาสให้ทุกคนมีภาวะความเป็นผู้นำ มีโอกาสตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ เราทำงานแบบพี่แบบน้อง มีปัญหาที่ช่วยเหลือกันและกัน จนบัดนี้ทีมงานของเรา

มีหลายกลุ่มมาก สิบกว่ากลุ่มที่รับผิดชอบก็ว่าได้ ทุกคนในหมู่บ้านจะร่วมมือกันและกัน มีหลายกลุ่มอายุตั้งแต่เด็กๆ วัยรุ่น จนถึงคนแก่ ก็มีส่วนร่วมในการทำงาน ผู้ชาย สตรี ก็มีบทบาทเท่ากัน ในชุมชนเราต้องสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเราก่อนจากนั้นผมหวังว่าจะขยายความสำเร็จนี้ให้หมู่บ้านพี่น้องของเราเข้าร่วมมา มีบทบาทในการสร้างสรรค์ชุมชน ตอนนี้ผมเปิดโอกาสอยู่แล้ว ใครจะมาเข้าร่วมทำงานกับเราเรายินดีต้อนรับเสมอไม่ว่าท่านคือใคร” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14

จุดอ่อน

1.1 ไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่เด็ดขาดในบางเรื่อง ดังนี้

“ผู้นำของเราเก่งในหลายๆด้าน แต่ผมเข้าใจว่า ทำไมผู้นำเราไม่เด็ดขาด เรื่องการจัดการการเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยปละละเลยของชาวบ้าน เลี้ยงแพะให้หากินเอง ตามถนนเต็มไปหมด ใครสัญจรไปมาเกิดอุบัติเหตุชนข้าง บาดเจ็บไม่รู้กี่ราย จริงที่หมู่บ้านเราไม่ค่อยมีพื้นที่เอื้อต่อการเลี้ยงสัตว์ แต่ก็ต้องมีกฎในการเลี้ยง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอ โครงการและพร้อมที่จะสนับสนุนงบประมาณให้กับ โครงการต่างๆที่เอื้อประโยชน์ให้กับชุมชนได้ หลายๆโครงการเราทำได้เราอยากให้อำนาจควบคุมด้านอื่นๆบ้าง เช่น การจัดการควบคุมขยะ แพะ และอยากให้เห็นคุณค่าของสาหร่ายที่อยู่คู่บางปูมานาน สงสารคนที่ประกอบอาชีพนี้” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

โอกาส

1.1 นโยบายของรัฐด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

“นอกจากผู้นำที่แท้จริงแล้ว คนในหมู่บ้านเราก็มีความเป็นผู้นำหลายคน ทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพกล้ารับผิดชอบหากงานผิดพลาด พวกเขาก็เลยมาเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกที่จะร่วมทำงานกับผู้อื่น สำหรับโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรสาหร่ายผมนางในชุมชนบางปู คือเราคงต้องร่วมมือกัน ดีที่นโยบายของรัฐได้คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติคงไม่มีใครกล้ารุกล้ำป่าชายเลน และทรัพยากรสาหร่ายก็จะไม่สูญพันธุ์ไป ดังนั้นเราต้องดำเนินการก่อนที่มันจะสูญหาย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

อุปสรรค

1.1 ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

“ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาอย่างหนึ่งของชุมชน ความหวาดระแวงของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าหน้าที่ก็มีบ้าง เพราะเคยมีประชาชนผู้บริสุทธิ์ถูกเจ้าหน้าที่โดนหมายจับในฐานะผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคง

ตอนนี้ถูกปล่อยตัวแล้วเพราะ ได้แสดงหลักฐานความบริสุทธิ์ได้ เรามั่นใจว่าชุมชนเราปลอดภัย
 ความคิดแบ่งแยกดินแดน เราไม่เคยปลุกฝังความบ้าคลั่งเหล่านี้ นับตั้งแต่เรียนมาไม่เคยได้ยิน โตะครู
 คนไหนสอนให้เรายึดดินแดนคืนจากสยามเลยเราก็ไม่รู้วัตถุประสงค์ที่แท้จริง ศาสนาอิสลาม
 ที่แท้จริงนี้แหละที่จะปลุกฝังให้เรามีความคิดที่ดี มีจริยธรรมคุณธรรมที่ดีงาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น”
 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23

2. ด้านการจัดการชุมชน

จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถแยกออกเป็น 4
 ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค คือ

จุดแข็ง

1.1 มีกลุ่มทีมงานที่เข้มแข็ง ดังนี้

“ก็มีระบบระเบียบศิขรบ้านก็เริ่มมีการศึกษาที่ดีขึ้นและเพิ่มจำนวน
 เรื่อยๆ ทำให้เข้าใจนโยบายต่างๆ ของชุมชนได้ดี คนเหล่านี้จะช่วยเป็นแรงประชาสัมพันธ์
 ให้คนในครอบครัวเวลามีกิจกรรมอะไรต่างๆ ทำให้ง่ายต่อการจัดการบริหารชุมชนได้ในระดับ
 หนึ่ง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“ชุมชนบางปูมีระบบการจัดการที่ดีนะ จากเดิมที่คนต่างถิ่นจะรู้จักบางปูเรื่อง
 เหม็นจี้เป็ด ขายผักกระสอบ สำเนียงภาษาถิ่นที่แปลกกว่าที่อื่นๆ แล้วจะลือกัน มาจากไหน มาจาก
 บางปูหรือ โอ๊ยสมัยก่อนป่าผ่านบางปูที่ไรเหม็นจี้เป็ดทุกที่ เหม็นมาก ตอนนี้อยู่ที่ใหม่
 ไม่มานานแล้ว แต่ปัจจุบันคนจะรู้จักบางปูว่าเป็นชุมชนที่มีคนเรียนเยอะ เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง
 สามารถนำมาเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ ได้ บ้านไหนยากจนถ้าอยู่บางปูรับรองเขาไม่ทอดทิ้ง
 หรอก ช่วยๆ กันดูแล ให้ทุนสร้างบ้านก็มี ให้ทุนการศึกษาสำหรับบุตรหลานที่เรียนดีแต่ยากจน
 โดยใช้ทุนของชาวบ้านในชุมชนบางปูเอง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

“ระบบการจัดการชุมชนในตำบลบางปู มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ถือเป็น
 จุดเด่นที่ว่าได้ มีสมาชิกที่หลากหลายและพร้อมที่จะทุ่มเทการทำงานให้กับสังคม เขามีเครือข่าย
 จากองค์กรภายนอกที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงาน ของชุมชน พูดย่อยๆ คือทำงานอย่างเป็น
 ระบบมีผู้นำที่ดี และผู้ตามที่มีความสามารถหลากหลาย ประกอบกับเรานำหลักคำสอนของอิสลาม
 มาใช้อย่างคุ้มค่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สามารถรร โลงใจมนุษย์ได้ และทุกศาสนาก็สอนให้มนุษย์เป็นคนดี
 และในทุกศาสนาก็มีคนไม่ดี เราจะให้ทุกคนมาเข้าใจเราหมดก็ไม่ได้ก็ต้องปล่อยวางบ้าง”
 ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

จุดอ่อน

1.1 ขาดระบบการจัดการที่ดีในบางเรื่อง เช่น การจัดการขยะ การจัดการการเลี้ยงสัตว์ และการจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง ดังนี้

“หมู่บ้านบางปูมีประชากรเยอะบางที่ก็เหมือนชุมชนแออัดด้วยพื้นที่ที่จำกัด แต่ประชากรเยอะ ขณะแถมยังสามารถเดินบนหลังคาไปมาๆ ได้เลย คังนั้นหมู่บ้านเราจึงไม่ค่อยมีพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์สักเท่าไร บางคนก็ปล่อยให้สัตว์ออกหากินเองกลับบ้านเอง เต็มถนนไปหมด วิธีการจัดการยังไม่มี ไม่มีกฎของหมู่บ้านออกมา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

“ถ้าแบ่งกระบวนการจัดการของชุมชนออกเป็น 2 กรณี กรณีที่หนึ่ง คือ การจัดการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การปกครองของหมู่บ้าน สถานีอนามัย โรงเรียน และกรณีที่ สองคือ การจัดการของชุมชนเอง โดยอาศัยการรวมตัวของสมาชิกเพื่อประกอบกิจกรรมเพื่อ สรรสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนบางปู มีโต๊ะอีหม่ามเป็นผู้นำในการดำเนินงานต่างๆ ดิฉันจะบอก ว่า การบริหารงานหลายอย่างของเจ้าหน้าที่ทำได้ดี เช่น ระบบไฟฟ้าของชุมชน การประปา ถนน หนทางแต่ก็มีอีกหลายอย่างที่เจ้าหน้าที่บกพร่อง ไม่เห็นความสำคัญ ก็เรื่อง การปล่อยสัตว์เลี้ยงนี้ แหะละการจัดการกับทรัพยากรสาหร่ายผมนางก็ปล่อยปละละเลย การจัดการขยะก็ดีถึงแม้จะมี เทศบาลเข้ามาเก็บขยะแต่ก็ยังสกปรกเพราะจิตสำนึกของคนในชุมชน อยากให้ณรงค์ให้ดีกว่านี้ ส่วนการจัดการของชุมชนเอง ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนจัดกิจกรรมที่ ก่อเกิดประโยชน์ให้กับชุมชนเยอะมาก ครอบคลุมในหลายๆด้าน เช่น การสนับสนุนกองทุนเด็ก กำฟ้าการปลูกฝังเยาวชนบางปูให้ประพฤติดี และอีกหลายอย่าง ถือว่า มีระบบการจัดการที่ดีมาก อาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ดิฉันนับถือเลยกับการทุ่มเทของคนในชุมชน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“ระบบการจัดการชุมชนในตำบลบางปู มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ถือเป็น จุดเด่นก็ว่าได้ มีสมาชิกที่หลากหลายและพร้อมที่จะทุ่มเทการทำงานให้กับสังคม เขามีเครือข่าย จากองค์กรภายนอกที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงาน ของชุมชน พุดง่ายๆคือทำงานอย่างเป็น ระบบมีผู้นำที่ดี และผู้ตามที่มีความสามารถหลากหลาย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

โอกาส

1.1 การนำหลักและคำสอนของอิสลามมาใช้ในการดำเนินชีวิตโดยผ่านการ บรรยายธรรมดังนี้

“ระบบการจัดการชุมชนในตำบลบางปู มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ถือเป็น จุดเด่นก็ว่าได้ มีสมาชิกที่หลากหลายและพร้อมที่จะทุ่มเทการทำงานให้กับสังคม เขามีเครือข่าย

จากองค์กรภายนอกที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงาน ของชุมชน พวงต่างๆคือทำงานอย่างเป็นระบบมีผู้นำที่ดี และผู้ตามที่มีความสามารถหลากหลาย ประกอบกับเรานำหลักคำสอนของอิสลามมาใช้อย่างคุ้มค่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สามารถจร โลงใจมนุษย์ได้ และทุกศาสนาก็สอนให้มนุษย์เป็นคนดี และในทุกศาสนาก็มีคนไม่ดี เราจะให้ทุกคนมาเข้าใจเราหมดก็ไม่ได้ก็ต้องปล่อยวางบ้าง”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

“ระบบการทำงานมีขั้นมีตอน จัดสรรทั้งคนและงบประมาณ ได้อย่างลงตัว อีกอย่างคือสิ่งที่สามารถสร้างจิตสำนึกรักในการทำงานเพื่อชุมชนมาจากการที่ชาวบ้านเรียนรู้อิสลามนำคำสอนของอิสลามมาใช้ในการดำเนินชีวิตรู้สึกดีชอบ ถ้าใครทำดีก็ได้ดีชั่วก็ได้ชั่ว”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24

อุปสรรค

1.1 ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

“ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาอย่างหนึ่งในการบริหารจัดการชุมชน ความหวาดระแวงของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าหน้าที่ก็มีบ้าง เพราะเคยมีประชาชนผู้บริสุทธิ์ถูกเจ้าหน้าที่โดนหมายจับ ในฐานะผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคง ตอนนี้ถูกปล่อยตัวแล้วเพราะ ได้แสดงหลักฐานความบริสุทธิ์ได้ เรามั่นใจว่าชุมชนเราปลอดความคิดแบ่งแยกดินแดน เราไม่เคยปลูกฝังความบ้าคลั่งเหล่านี้ นับตั้งแต่เรียนมาไม่เคยได้ยิน โต๊ะครูคนไหนสอนให้เรียดินแดนคืนจากสยามเลยเราก็ไม่รู้วัตถุประสงค์ที่แท้จริง ศาสนาอิสลามที่แท้จริงนี้แหละที่จะปลูกฝังให้เรามีความคิดที่ดี มีจริยธรรมคุณธรรมที่ดีงาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23

3. ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถแยกออกเป็น 4 ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค คือ

จุดแข็ง

1.1 มีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน ดังนี้

“ชุมชนบางปูจะมีนโยบายและแผนที่ชัดเจน ทั้งจากองค์กรของรัฐ เช่น เทศบาล และองค์กรภายในชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมา เขาก็มีทีมงานที่มีคุณภาพที่ช่วยกันวางแผน ยุทธศาสตร์ชุมชนขึ้นมาโดยมีอาจารย์มหาวิทยาลัยระดับปริญญาเอกเป็นผู้นำในการวางแผนฯ ในแผนก็จะมีการระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะจัดทำโครงการอะไร ทีมงานพร้อมใหม่ และจะจัดหางบประมาณจากแหล่งใด หากจะเสริม โครงการอนุรักษ์สำหรับนางเข้าไป

ในแผน ผมว่าทีมงานมีความพร้อมแต่ต้องขอแรงจากผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านนี้” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“ในชุมชนของเรามีหลายบทบาทหลายตำแหน่งตามกิจกรรมแต่ทุกๆกิจกรรม จะมีการวางแผนงานไว้ตลอด” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24

จุดอ่อน

1.1 ผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่ภาระงานมากทำให้ปฏิบัติงานในบางเรื่องที่วางเป้าหมายไว้ไม่ทัน ดังนี้

“วัตถุประสงค์และ โครงการของเรามีเยอะนะอยากทำโน่นทำนี่ แต่เราขาด ทีมงานอีกเยอะ อยากให้ชาวบ้านมาร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของทีมเรา จะได้กระจายบทบาทหน้าที่กัน เงินก็หายาก พืชเศรษฐกิจข้าวยากหมากแพง ราคาแพงถูก ขายอะไรก็ไม่ค่อยได้คนขายเยอะแต่คนซื้อ น้อยส่งผลให้กำลังบริจาคมของคนในหมู่บ้านก็ลดไปตามๆกัน แต่ถือเป็นความ โชคดีของเราก็ที่มี องค์กรจากภายนอกคอยช่วยเหลือบ้าง คอยสนับสนุนด้านงบประมาณ เช่น องค์กรบริหาร ส่วนจังหวัด หน่วยงาน สสส. กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT กองทุนบทบาทสตรี และองค์กรจากต่างประเทศ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“วางเป้าหมายให้ชัดเจน และดำเนินตามนั้นนี่คือส่วนหนึ่งของระบบการ ทำงานของเรา จะทำให้ระบบงานไม่ซับซ้อนและสำเร็จไปด้วยดีเพราะสมาชิกของเรามีมาก แต่ไม่เพียงพอกับงานที่มี ดังนั้นต้องอาศัยการวางแผนให้รอบคอบ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21

โอกาส

1.1 มีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ ดังนี้

“วัตถุประสงค์และ โครงการของเรามีเยอะนะอยากทำโน่นทำนี่ แต่เราขาด ทีมงานอีกเยอะ อยากให้ชาวบ้านมาร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของทีมเรา จะได้กระจายบทบาทหน้าที่กัน เงินก็หายาก พืชเศรษฐกิจข้าวยากหมากแพง ราคาแพงถูก ขายอะไรก็ไม่ค่อยได้คนขายเยอะแต่คนซื้อ น้อยส่งผลให้กำลังบริจาคมของคนในหมู่บ้านก็ลดไปตามๆกัน แต่ถือเป็นความ โชคดีของเราก็ที่มี องค์กรจากภายนอกคอยช่วยเหลือบ้าง คอยสนับสนุนด้านงบประมาณ เช่น องค์กรบริหาร ส่วนจังหวัด หน่วยงาน สสส. กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT กองทุนบทบาทสตรี และองค์กรจากต่างประเทศ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“หากจะมีการเสริม โครงการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางเข้ามา ต้องได้รับความ คิดเห็นจากหลายๆฝ่าย ต้องดูความพร้อมของสมาชิกและความร่วมมือจากองค์กรภายนอกด้วย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

อุปสรรค

1.1 ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ค่าครองชีพสูง ทำให้ปริมาณค่าใช้จ่ายสูง ดังนี้

“วัตถุประสงค์และ โครงการของเรามีเยอะนะอยากทำโน่นทำนี่ แต่เราขาดทีมงานอีกเยอะ อยากให้ชาวบ้านมาร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของทีมเรา จะได้กระจายบทบาทหน้าที่กัน เงินก็หายาก พืชเศรษฐกิจข้าวยากหมากแพง ราคาแพงถูก ขายอะไรก็ไม่ค่อยได้คนขายเยอะแต่คนซื้อน้อยส่งผลให้กำลังบริจาคของคนในหมู่บ้านก็ลดไปตามๆกัน แต่ถือเป็นความโชคดียุคของเราที่มีองค์กรจากภายนอกคอยช่วยเหลือบ้าง คอยสนับสนุนด้านงบประมาณ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงาน สสส. กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT กองทุนบทบาทสตรี และองค์กรจากต่างประเทศ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“ถ้าจะให้ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพิ่มขึ้นมาคือเราต้องวางแผนต้องตั้งเป้าหมายว่าจะทำอะไรให้สำเร็จ สิ่งที่จะส่งเสริมความสำเร็จอีกอย่างคืองบประมาณ ยิ่งปัจจุบันเศรษฐกิจบ้านเราไม่ค่อยดี ก็ส่งผลถึงรายรับของชาวบ้านด้วย เมื่อชาวบ้านไม่มีรายรับสิ่งที่กระทบคือแรงบริจาคที่เพิ่มขึ้น” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

4. ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถแยกออกเป็น 4 ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค คือ

จุดแข็ง

1.1 มีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนี้

“เราจะมีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นเกือบบ่อยครั้ง และเกือบทุกงานที่มีเราก็จะจัดการประชุมเสมอ และทุกฝ่ายของชุมชนบางครั้งก็ประชุมเอง เช่น ประชุมผ่าน ไลน์ เซสบุ๊ก หากต้องคุยอย่างเป็นทางการก็จะนัดเจอกัน ประชุมที่มีสภียัดโต๊ะอาวุน บางครั้งก็เคยประชุมเกือบทั้งหมู่บ้านมาร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมทำงานหากเป็นงานใหญ่ เช่น งานมอบทุนและจัดหาทุนให้เด็กกำพร้า” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นปกติของเราที่จะมีการพูดคุยกันอยู่เสมอ หลังละหมาดวันศุกร์หากมีเวลาเราก็จะล้อมวงคุยเกี่ยวกับทุกปัญหา บางคนก็นำปัญหาเสนอให้ช่วย” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17

“เราเคยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้จากมหาวิทยาลัยช่วยแนะนำวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เราจะได้ทำงานอย่างเป็นระบบและรู้จักวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างถูกต้อง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

“มัสยิดตะอาวนเป็นสถานที่ที่อำนวยความสะดวกหลายๆอย่างในการจัดกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวอาคารที่ใหญ่มีสองชั้นครึ่ง ชั้นล่างก็เป็นสถานที่ประชุม เก็บของ ชั้นสองและสามก็ใช้ละหมาด เวลาชาวบ้านมาคุยกันก็จะใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสาร คนในชุมชนนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 100 ก็เลยง่ายหากจะมีการจัดกิจกรรมอะไรต่างๆ เพราะเรามีวัฒนธรรมเดียวกัน แต่บางคนคิดมากไป ไม่ยอมเหยียบมัสยิดนี้บอกว่าเป็นมัสยิดของกลุ่มใหม่นี้ก็เป็นปัญหาหนึ่ง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

“เรามีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง ทุกๆมัสยิดในหมู่บ้านก็จะเอื้อให้ทุกคนไม่ว่าใครสามารถใช้พื้นที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถกปัญหาได้ตลอด แต่เรายังไม่ค่อยได้แลกเปลี่ยนความรู้กับคนต่างหมู่บ้านที่ไม่ค่อยจะมีส่วนร่วมหรือเราไม่เข้าไปมีส่วนร่วมกันแน่ๆนี่ต้องคิด ไม่ใช่เราไม่คุยไม่อะไรนะ เพียงแค่บางมุมมอง แต่อีกหลายกิจกรรมชุมชนเราก็อ่วมมือกัน เช่น การแก้ปัญหา ยาเสพติด ผู้นำหมู่บ้านจะร่วมมือกัน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24

จุดอ่อน

1.1 ไม่เห็นความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรสำหรับวางแผน จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้ ดังนี้

“พอพวกเราว่างจากการทำงาน เช่น ช่วงเย็น พวกเราจะนั่งจับเข่าคุยกันถึงปัญหาที่เราเจอ เช่น ปัญหาของสาหร่าย แต่ละคนก็จะมาบรรยาย คนที่ขยันหา ก็ออกเรือลงหา ถิ่นอื่นๆดู ถ้ามีเยอะก็จะบอกให้พวกเราไปเก็บ ไม่รู้จะแก้ปัญหาอย่างไรบางครั้งเราควบคุมธรรมชาติไม่ได้ ไม่รู้จะบรรยายให้ใครฟังแล้วถ้าพูดไปแล้วจะช่วยได้ไหม” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

“การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ หากเราสามารถจัดตั้งเวทีเสวนา แล้วนำชาวบ้านมาช่วยแลกเปลี่ยนในข้อมูลที่เราต้องการหรือมีปัญหา ก็จะช่วยให้ดีมากแต่ก็น่าเสียดายที่ไม่มีกรหาหรือด้านสาหร่ายบ้างนะ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23

โอกาส

1.1 มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนี้

“เราเคยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้จากมหาวิทยาลัยช่วยแนะนำวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เราจะได้ทำงานอย่างเป็นระบบและรู้จักวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างถูกต้อง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

“พวกเรามีหน้าที่ดูแลประชาชน ดูแลความทุกข์สุขของชาวบ้านการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นเสนอแนวทางต่างๆเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ เราต้องขอความช่วยเหลือจากหลายๆหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมปรึกษาหารือ เช่น กรณีจะจับกุม

พวกเด็กวัยรุ่นนิตินา การสอดส่องดูแลเด็กหนีเที่ยวกลางค้ำกลางคืน ฯลฯ เราจะช่วยกันหาวิธีที่ดีและได้ผลในการปราบปรามเป็นทางการบ้าง ไม่เป็นทางการบ้าง ขอความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกบ้างแล้วแต่กรณี” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

อุปสรรค

1.1 ความคิดเห็นด้านศาสนาที่ต่างกันทำให้ขาดความร่วมมือกัน ดังนี้

“มัสยิดตะอานเป็นสถานที่ที่อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวอาคารที่ใหญ่มีสองชั้นครึ่ง ชั้นล่างก็เป็นสถานที่ประชุม เก็บของ ชั้นสองและสามก็ใช้ละหมาด เวลาชาวบ้านมาคุยกันก็จะใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสาร คนในชุมชนนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 100 ก็เลยง่ายหากจะมีการจัดกิจกรรมอะไรต่างๆ เพราะเรามีวัฒนธรรมเดียวกัน แต่บางคนคิดมากไป ไม่ยอมเหยียบมัสยิดนี้บอกว่าเป็นมัสยิดของกลุ่มใหม่นี้ก็เป็นปัญหาหนึ่ง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

“เรามีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง ทุกๆมัสยิดในหมู่บ้านก็จะเอื้อให้ทุกคนไม่ว่าใครสามารถใช้พื้นที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถกปัญหาได้ตลอด แต่เรายังไม่ค่อยได้แลกเปลี่ยนความรู้กับคนต่างหมู่บ้านที่ไม่ค่อยจะมีส่วนร่วมหรือเราไม่เข้าไปมีส่วนร่วมกันแน่ๆนี่ต้องคิด ไม่ใช่เราไม่คุยไม่อะไรนะ เพียงแค่บางมุมมอง แต่อีกหลายกิจกรรมชุมชนเราก็ร่วมมือกัน เช่น การแก้ปัญหาหาเสพติด ผู้นำหมู่บ้านจะร่วมมือกัน” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24

5 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถแยกออกเป็น 4 ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค คือ

จุดแข็ง

1.1 มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้

“ชุมชนของเรามีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น วิทยุชุมชน ลำโพงประชาสัมพันธ์ทั่วถึงทุกบ้าน ที่วิทยุชุมชน ศูนย์คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ในพื้นที่รอบบริเวณ โรงเรียน ห้องอำนวยการวิทยุ ที่วีไอออนไลน์ เทคโนโลยีอื่นๆ เช่น กล้อง โดรน กล้องถ่ายรูป เทคโนโลยีเหล่านี้จัดตั้งที่มัสยิดอัสซอลาน และเรามีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT เทคโนโลยีเราพร้อมแต่เรายังขาดผู้ดูแลระบบอย่างต่อเนื่อง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“พวกเราจะรับฟังข่าวต่างๆที่เกิดในหมู่บ้าน เช่น ประกาศว่าใครเสียชีวิต

ประกาศกิจกรรมที่จะจัดขึ้นในชุมชน เป็นต้น เป็นสิ่งที่ดีมากเราได้รับรู้เรื่องราวต่างๆผ่านการประชาสัมพันธ์ของชุมชน ถ้าบ้านที่อยู่ริมถนนจะได้ยินเสียงประชาสัมพันธ์ชัดเจนถ้าบ้านอยู่ลึกลงไปอาจจะเสียงเบาบ้างแต่ก็พอได้ยินถือเป็นอุปสรรคธรรมดาๆ แต่ชาวบ้านรู้จักคิดรู้จักที่จะสร้างให้มันเป็นประโยชน์ให้กับพวกเราชาวบางปู ” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17

“ชุมชนบางปูมีวิทยุชุมชน FM.100.50 มีเสาวิทยุบริเวณมัสยิด เช้าๆ ผู้นำทางศาสนาหรือ โต๊ะอิหม่ามและผู้รู้ทางศาสนาจะพบปะคุยกับประชาชนในเรื่องราวต่างๆ ผ่านวิทยุชุมชน ใครมีปัญหาอะไรจะสอบถามก็โทรหาผ่านรายการได้ และจะมีการบรรยายธรรมจากผู้รนอกชุมชน เช่น จากกรุงเทพฯ คืออัดเสียงผ่านรายการ ได้ความรู้เป็นอย่างมากเวลาขับรถไปไหนก็สามารถเปิดคลื่นวิทยุฟังไปขับไป คนปัตตานีสามารถรับฟังได้อย่างชัดเจนและจังหวัดใกล้เคียงก็สามารถรับฟังได้ด้วย เวลาจัดงานที่ไหนก็จะนำเสนอข้อมูลผ่านคลื่นวิทยุเช่นกัน บางครั้งเราไม่สามารถไปร่วมรับฟังสดๆ ไม่ได้ก็ฟังผ่านวิทยุที่บ้าน เทคโนโลยีก็เป็นอย่างนี้แหละ อยู่ที่เรารู้ว่าจะใช้มันในทิศทางใด หากใช้ไม่ถูกที่ก็จะกลายเป็นภัยแต่หากใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์แก่สังคม สังคมก็จะเจริญขึ้น” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

“ชุมชนเรามีเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีทีวีออนไลน์แพร่ภาพทางอินเทอร์เน็ต มีห้องจัดรายการซึ่งกลุ่มเยาวชนจะเป็นผู้จัดนำเสนอรายการใหม่ๆ แลกเปลี่ยนความรู้กันผ่านทีวีออนไลน์ พอถึงงานกิจกรรมต่างๆก็ใช้กล้อง โดรนถ่ายภาพจากมุมสูงเห็นวิวดสวยงามมาก เราเองยังไม่เคยเห็นสภาพแวดล้อมชุมชนของเราเลยตั้งแต่มีกล้อง โดรนทำให้เห็นถึงความสวยงามของทรัพยากรป่าชายเลน พระเจ้าสร้างสรรค์มาอย่างสวยงามเป็นแนวบรรทัดอย่างเป็นระเบียบเหมือนมนุษย์ปลูกเองทั้งๆที่มันเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ เราอยากให้เห็นถึงความสวยงามเหล่านี้ตั้งถึงรุ่นลูกหลานให้ได้เห็นของจริงไม่ใช่เป็นเพียงภาพในอคิด ความหวงแหนธรรมชาติจะมาเลยถ้าใครได้เห็นได้ท่องเที่ยวได้เจอของจริง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23

“ชื่นชมในความเป็นบางปูจริงๆนะ ก้าวทันเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลง รู้จักใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์แก่สังคมได้ดีทีเดียว การเผยแพร่ศาสนาสมัยก่อนจะเดินเท้าเดินตามบ้านเรือนและแนะนำศาสนาให้ชาวบ้าน แต่ตอนนี้ใช้เทคโนโลยีเผยแพร่ความรู้ทางศาสนาคนเพียงทางเดียวคนทั่วโลกสามารถรับฟังข้อมูลได้ นี่คือความมหัศจรรย์ของเทคโนโลยีอยู่ที่เราจะใช้หากใช้เป็นที่เกิดประโยชน์แต่หากใช้ในทางที่ไม่ดีก็เกิดโทษเล็กๆในกลุ่มเยาวชนมีทีมหนึ่งที่ใช้กล้องทำเป็นหนังสือ นำเสนอความเป็นบางปู ประวัติศาสตร์บางปู ไปสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนและนำเสนอเรื่องราวผ่านเฟสบุ๊ค พวกนี้อาจตกใจอีกไม่นานหมู่บ้านเราก็จะกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีเลย อีกอย่างคือ หากกลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชนของหมู่บ้านฝึกไต่ไปในทางที่ดี สังคมเราก็จะมีคนดีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นอยากให้ชุมชนบางปูของเราจัดกิจกรรมดีๆที่ตอบสนองความต้องการ

ของกลุ่มเหล่านี้ คิดดี จิตสำนึกดี โตะไปจะได้ไม่เป็นภาระของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ในอนาคตข้างหน้า” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24

จุดอ่อน

1.1 อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ดังนี้

“แต่ก่อนป่าจะใช้โทรศัพท์ไว้โทรและรับสาย แต่เดี๋ยวนี้โลกมันเปลี่ยนแปลง ทีมงานหลักส่วนใหญ่เป็นเยาวชน วัยรุ่น ที่หันต่อเทคโนโลยี เวลาร่วมงานกับคนกลุ่มนี้พวกเขาจะใช้ไลน์ เฟสบุ๊ก อีเมล ในการติดต่อสื่อสารถ้าป่าไม่มีไลน์ก็ลำบากที่จะติดต่อสื่อสาร ข้อมูลไม่อัปเดต ถูกๆหลานๆก็เลยสมัครไลน์ให้ ส่วนเฟสบุ๊กยังไม่เป็นเอาไลน์ให้รอดก่อน พอเรามีไลน์และได้เข้ากลุ่มในฝ่าย มันสะดวกมากมีอะไรติดต่อทางไลน์แลกเปลี่ยนความรู้กันในไลน์ แต่ถ้าเป็นเรื่องสำคัญ ละเอียดอ่อน และทางการ พวกเราจะนัดกันประชุมที่มัสยิด มีอะไรก็จะส่งข้อมูลกันในไลน์ อินเทอร์เน็ตก็สมัครเอาทางโทรศัพท์แต่ถูกสมัครให้เสียเงินสมัคร ไม่มีแบบฟรีบ้างจะได้ติดต่องานแบบคุ้มค่า” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“สำหรับผมบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนบางครั้งก็พึ่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตฟรีจากโรงเรียนในการสืบหาข้อมูล ติดต่อสื่อสารกัน แต่สงสารพื้นที่ที่อยู่ห่างจากโรงเรียน ไม่มีอินเทอร์เน็ตฟรีให้ใช้ แต่ถ้าจะใช้ก็สมัครเสียเงินเอา ถึงแม้ว่าชุมชนจะได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี แต่ไม่มี WIFI มีคอมพิวเตอร์ ประมาณนี้ แต่เราภูมิใจที่หมู่บ้านเรามีเทคโนโลยีดีๆและทันสมัยสามารถเผยแพร่ข้อมูลต่างๆได้โดยที่เราไม่จำเป็นต้องไปถึงที่ จะอยู่ที่ไหนก็ตามแค่เปิดอินเทอร์เน็ตก็สามารถรับฟังได้ แต่ถ้าอยู่บ้านก็เปิดวิทยุชุมชนฟังบรรยายธรรมศาสนา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

โอกาส

1.1 มีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ ดังนี้

“ชุมชนของเรามีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น วิทยุชุมชน ลำโพงประชาสัมพันธ์ทั่วถึงทุกบ้าน ที่วิทยุชุมชน ศูนย์คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ในพื้นที่รอบบริเวณ โรงเรียน ห้องอำนวยการวิทยุ ที่วีออนไลน์ เทคโนโลยีอื่นๆ เช่น กล้อง โครน กล้องถ่ายรูป เทคโนโลยีเหล่านี้จัดตั้งที่มัสยิดอัสต๊ะอาวน และเรามีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT เทคโนโลยีเราพร้อมแต่เรายังขาดผู้ดูแลระบบอย่างต่อเนื่อง” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“สำหรับผมบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนบางครั้งก็พึ่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตฟรี

จากโรงเรียนในการสืบหาข้อมูล ติดต่อสื่อสารกัน แต่สงสารพื้นที่ที่อยู่ห่างจากโรงเรียน ไม่มี อินเทอร์เน็ตฟรีให้ใช้ แต่ถ้าจะใช้ก็สมัครเสียเงินเอา ถึงแม้ว่าชุมชนจะได้รับการสนับสนุนด้าน เทคโนโลยี แต่ไม่มี WIFI มีคอมพิวเตอร์ ประมาณนี้ แต่เราภูมิใจที่หมู่บ้านเรามีเทคโนโลยีดีๆ และ ทันสมัยสามารถเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ได้โดยที่เราไม่จำเป็นต้องไปถึงที่ จะอยู่ที่ไหนก็ตามแค่เปิด อินเทอร์เน็ตก็สามารถรับฟังได้ แต่ถ้าอยู่บ้านก็เปิดวิทยุชุมชนฟังบรรยายธรรมศาสนา” ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 20

อุปสรรค

1.1 สมาชิกชุมชนจำนวนไม่น้อยที่มีประสบการณ์การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ดังนี้

“คนสมัยนี้ใช้เทคโนโลยีเป็นกันแล้ว อย่างน้อยก็ใช้โทรศัพท์เล่นอินเทอร์เน็ต เล่นไลน์ ทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ คนแก่ก็เป็นนะ เด็กๆสอนให้ เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารส่งรูป ส่งข่าวให้ดู แต่เฉพาะคนแก่บางคนเท่านั้นอีกหลายคนไม่เป็นหรอก” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

“ยายที่บ้านใช้เทคโนโลยีไม่เป็น โทรศัพท์ก็อาศัยลูกหลานช่วยกดโทรเอา สายตาไม่ค่อยดีด้วยมองอะไรที่เล็กๆ ไม่ชัด ถ้ามีข่าวอะไรลูกๆจะเป็นคนบอกเขาจะอ่านจาก โทรศัพท์ให้ยายฟัง โลกเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปเร็วมากคนแก่บางคนยอมปรับตัวเพื่อให้ก้าวทัน โลกที่เปลี่ยนไป เพียงไม่ยอมให้เป็นภาระของลูกๆหลานๆอยากก้าวทัน โลกอยากติดต่อสื่อสาร อย่างเร็วทันใจเพื่อนที่หายหน้าหายตามานานไม่เคยพบพอเล่นเฟสได้ก็เริ่มหาเพื่อนเจอทีละคน สองคน นี่แหละความสำคัญของเทคโนโลยี ถ้ามีโอกาสก็อยากจะสอนยายให้รู้จักใช้เทคโนโลยีบ้าง จะได้ไม่เหงา” ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21

บทที่ 6

กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับ ผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์
สำหรับผมนางของชุมชนบางปู แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กลยุทธ์องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
เพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ประเด็นที่ 2 กลยุทธ์ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ

ประเด็นที่ 1 กลยุทธ์องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการ
อนุรักษ์สำหรับผมนาง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

กลยุทธ์องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการ
อนุรักษ์สำหรับผมนาง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้าน
องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติ
ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัด
ปัตตานี มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อความรู้ (Domain) เรื่องการอนุรักษ์สำหรับผมนางเป็นหัวข้อความรู้หรือ
ปัญหาที่สมาชิกในชุมชนมีแรงปรารถนาร่วมกัน องค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์สำหรับผมนางของ
ชุมชนบางปู

ตาราง 3 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านข้อความรู้เรื่องการ
อนุรักษ์สำหรับรายผสมนางของผู้ประกอบอาชีพเก็บสำหรับรายผสมนาง

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strengths = S) 1. ผู้ประกอบอาชีพเก็บ สำหรับรายผสมนางมีแรง ปรารถนาที่จะร่วมมือร่วมใจ กันอนุรักษ์สำหรับรายผสมนาง 2. มีองค์ความรู้หรือภูมิ ปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัย การเจริญเติบโตขอสำหรับ ผสมนาง	จุดอ่อน (Weaknesses =W) 1. ผู้ประกอบอาชีพเก็บสำหรับ ผสมนางไม่มีความรู้เรื่องการ เพาะเลี้ยงสำหรับรายผสมนางด้วยวิธี อื่นๆ เช่น การเพาะเลี้ยงในบ่อดิน 2. ขาดงานวิจัยและการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้
<p>โอกาส (Opportunities =O)</p> <p>1. มีผู้ชำนาญด้านสำหรับ ผสมนางจากมหาวิทยาลัย ใกล้เคียง</p> <p>2. แหล่งความรู้จาก อินเทอร์เน็ต</p> <p>3. แหล่งความรู้จากเอกสาร</p> <p>4. ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์</p>	<p>SO Strategies</p> <p>1.เชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และ ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ผ่านสื่อออนไลน์และ เช่น Line</p>	<p>WO Strategies</p> <p>1. จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง เช่น การ เพาะเลี้ยงสำหรับรายผสมนางในแหล่ง น้ำธรรมชาติและในบ่อดิน ทั้ง แบบเผชิญหน้าและผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต เช่น Blog Facebook Website เป็นต้น</p> <p>2. ส่งเสริมการแสวงหาความรู้จาก อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยจาก มหาวิทยาลัย</p>
<p>อุปสรรค (Threats =T)</p> <p>1. ชาวบ้านไม่ใส่ใจต่อ ทรัพยากรสำหรับรายผสมนาง</p> <p>2. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับ สำหรับรายผสมนางมิให้เห็น อย่างเป็นรูปธรรมน้อย</p> <p>3. การเปลี่ยนแปลงของ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม</p>	<p>ST Strategies</p> <p>1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์ สำหรับรายผสมนาง</p>	<p>WT Strategies</p> <p>1. การให้ทุนสนับสนุน</p> <p>2. สร้างความตระหนักให้ชุมชน เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ สำหรับรายผสมนาง</p>

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก TOWS Matrix ในด้านข้อความรู้เรื่องการอนุรักษ์สำหรับรมนาง มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์

1) เชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านสื่อออนไลน์และ เช่น Line

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 4 ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)
1. ผู้ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายรมนางมีแรงปรารถนาที่จะร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์สาหร่ายรมนาง 2. มุ่งมั่นความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัยการเจริญเติบโตของสาหร่ายรมนาง	1. มีผู้ชำนาญด้านสาหร่ายรมนางจากมหาวิทยาลัยใกล้เคียง 2. มีแหล่งความรู้จากอินเทอร์เน็ต 3. มีแหล่งความรู้จากเอกสารและงานวิจัย 4. ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้
 กลยุทธ์

1) จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเช่นการเพาะเลี้ยงสาหร่ายรมนางในแหล่งน้ำธรรมชาติและในบ่อดิน ทั้งแบบเผชิญหน้าและผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Blog Facebook Website เป็นต้น

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 5 ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)
1. ผู้ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายรมนางไม่มีความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงสาหร่ายรมนางด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การเพาะเลี้ยงในบ่อดิน 2. ขาดงานวิจัยและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดชุมชน	1. มีผู้ชำนาญด้านสาหร่ายรมนางจากมหาวิทยาลัยใกล้เคียง 2. แหล่งความรู้จากอินเทอร์เน็ต 3. แหล่งความรู้จากเอกสารและงานวิจัย 4. ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือลดล้างอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์สำหรับผมนาง

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 6 ข้อความรู้อของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผมนางมีแรงปรารถนาที่จะร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง 2. มีองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัยการเจริญเติบโตขอสาหร่ายผมนาง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชาวบ้านไม่ใส่ใจต่อทรัพยากรสาหร่ายผมนาง 2. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสาหร่ายผมนางมิให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมน้อย 3. การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสิ่งแวดล้อม

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) การให้ทุนสนับสนุนโครงการอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 7 ข้อความรู้อของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผมนางไม่มีความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงสาหร่ายผมนางด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การเพาะเลี้ยงในบ่อดิน 2. ขาดงานวิจัยและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชาวบ้านไม่ใส่ใจต่อทรัพยากรสาหร่ายผมนาง 2. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสาหร่ายผมนางมิให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมน้อย 3. การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสิ่งแวดล้อม

ตาราง 8 การวิเคราะห์ ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้านสมาชิกในชุมชน

<p>ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths = S)</p> <p>1. มีทรัพยากรบุคคลที่มีประสบการณ์มาจากหลากหลายอาชีพ</p> <p>2. มีสมาชิกในองค์กรของชุมชนที่เข้มแข็ง</p>	<p>จุดอ่อน (Weaknesses =W)</p> <p>1. ผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่ภาระงานมาก</p> <p>2. ขาดนักวิจัยเรื่องสาธารณสุขของชุมชน</p> <p>3. ด้านเวลาที่ว่างไม่ตรงกันในการปฏิบัติหน้าที่บางเรื่อง</p>
<p>โอกาส (Opportunities =O)</p> <p>1. ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายนอกชุมชน เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย</p>	<p>SO Strategies</p> <p>1. จัดตั้งทีมชุมชนนักปฏิบัติ ร่วมวางแผนบริหารจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์สาธารณสุขในชุมชนให้เหมาะสมในแต่ละบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย คุณอำนวย (Facilitator) คุณกิจ (Knowledge worker) คุณลิขิต (Note taker) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) คุณวิศาสตร์ (IT wizard) และคุณเอื้อ (Sponsor)</p>	<p>WO Strategies</p> <p>1. สร้างพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติ</p>
<p>อุปสรรค (Threats =T)</p> <p>1. ความคิดที่เห็นต่างของคนต่างหมู่บ้าน และคนภายนอกชุมชนในบางพื้นที่ทำให้ขาดความร่วมมือกัน</p>	<p>ST Strategies</p> <p>1. ทำประชาคมจัดตั้งคณะกรรมการและกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน</p> <p>2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร</p>	<p>WT Strategies</p> <p>1. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Line Facebook และ E-mail ในการติดต่อสื่อสาร</p>

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก TOWS Matrix ในด้านสมาชิกของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์

1) จัดตั้งทีมชุมชนนักปฏิบัติร่วมวางแผนบริหารจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์สำหรับแผนงานในชุมชนให้เหมาะสมในแต่ละบทบาทหน้าที่ที่ประกอบด้วย คุณอำนวย (Facilitator) คุณกิจ (Knowledge worker) คุณลิขิต (Note taker) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) คุณวิศาสตร์ (IT wizard) และคุณเอื้อ (Sponsor)

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 9 สมาชิกในชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)
1. มีทรัพยากรบุคคลที่มีประสบการณ์มาจากหลากหลายอาชีพ 2. มีสมาชิกในองค์กรของชุมชนที่เข้มแข็ง	1. ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายนอกชุมชน เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้
กลยุทธ์

1) สร้างพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 10 สมาชิกในชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)
1. ผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่ภาระงานมาก 2. ขาดนักวิจัยเรื่องสำหรับแผนงานของชุมชน	1. ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายนอกชุมชน เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือลดล้างอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

1) ทำประชาคมจัดตั้งคณะกรรมการ และกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 11 สมาชิกในชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)
1. มีทรัพยากรบุคคลที่มีประสบการณ์มาจากหลากหลายอาชีพ 2. มีสมาชิกในองค์กรของชุมชนที่เข้มแข็ง	1. ความคิดที่เห็นต่างของคนต่างหมู่บ้าน และคนภายนอกชุมชนในบางพื้นที่

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

1) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Line Facebook E-mail และเว็บไซต์ มาใช้ประโยชน์ในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์การถ่ายทอด การเผยแพร่ และการเข้าถึงข้อมูล

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 12 สมาชิกในชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)
3. ด้านเวลาที่ว่างไม่ตรงกันในการปฏิบัติหน้าที่บางเรื่อง	1. ความคิดที่เห็นต่างของคนต่างหมู่บ้าน และคนภายนอกชุมชนในบางพื้นที่

ตาราง 13 การวิเคราะห์ ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ด้าน แนวปฏิบัติของชุมชน โดยใช้ขั้นตอนการจัดการความรู้

<p>ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths = S)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น มัสยิด โรงเรียน 2. มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 4. พื้นที่อยู่อาศัยของสมาชิกแต่ละบ้านไม่ห่างกัน และไม่ไกลจากศูนย์รวม 5. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลาในเรื่องต่างๆ 	<p>จุดอ่อน (Weaknesses =W)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดระบบการจัดการที่ดีในบางเรื่อง เช่น การจัดการทรัพยากรสาหร่ายพม nang 2. ขาดกลไกดูแลและแบ่งปันผลประโยชน์ 3. ไม่เห็นความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรสาหร่ายพม nang จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้ 4. ระบบการจับเก็บความรู้ยังน้อยและไม่สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้
<p>โอกาส (Opportunities =O)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ 2. มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร 4. มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 5. องค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ และเทคโนโลยีสารสนเทศ 	<p>SO Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีโดยอาศัยระบบการจัดการความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสาหร่ายพม nang มี 6 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ และการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 	<p>WO Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ท่องเที่ยวเพื่อปลูกจิตสำนึกการรักป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งต้นกำเนิดของสาหร่ายพม nang และเผยแพร่ข้อมูลหรือกิจกรรมผ่านเว็บไซต์ 2. จัดตั้งทีมคณะกรรมการอนุรักษ์สาหร่ายพม nang ร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรภายนอก
<p>อุปสรรค (Threats =T)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนต่างหมู่บ้าน 2. ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 	<p>ST Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและมีทัศนคติที่ดีต่อกัน 	<p>WT Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยและส่งเสริมความเชื่อมั่นสู่ชุมชน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก TOWS Matrix แนวปฏิบัติของชุมชนโดยใช้ขั้นตอนจัดการความรู้ มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์

1) พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีโดยอาศัยระบบการจัดการความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสำหรับแผนงาน มี 6 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ และการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส ดังนี้

ตาราง 14 แนวปฏิบัติของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)
1. มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น มัสยิด โรงเรียน 2. มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลาในเรื่องต่างๆ	1. มีทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ 2. มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4. มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 5. องค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ และเทคโนโลยี

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ท่องเที่ยวป่าชายเลนเพื่อปลูกจิตสำนึกการรักษาป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งต้นกำเนิดของสาหร่ายแพลงก์ตอนและเผยแพร่ข้อมูลหรือกิจกรรมผ่านเว็บ

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส ดังนี้

ตาราง 15 แนวปฏิบัติของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)
1. ขาดระบบการจัดการที่ดีในบางเรื่อง เช่น การจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง 2. ขาดกลไกดูแลและแบ่งปันผลประโยชน์ 3. ไม่เห็นความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้ 4. ระบบการจัดเก็บความรู้ยังน้อยและไม่สามารรถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้	1. มีทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ 2. มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 4. องค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณและเทคโนโลยี

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือลดล้างอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้
กลยุทธ์

- 1) จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและมีทัศนคติที่ดีต่อกัน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 16 แนวปฏิบัติของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)
1. มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น มัสยิด โรงเรียน 2. มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 3. พื้นที่อยู่อาศัยของสมาชิกแต่ละบ้านไม่ห่างกัน และไม่ไกลจากศูนย์รวม 4. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลาในเรื่องต่างๆ	1. ขาดความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนต่างหมู่บ้าน 2. ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) สร้างมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยและส่งเสริมความเชื่อมั่นสู่ชุมชน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 17 แนวปฏิบัติของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)
1. ขาดกลไกดูแลและแบ่งปันผลประโยชน์ 2. ไม่เห็นความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากร สาหร่ายพมวง จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในเรื่องนี้	1. ขาดความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนต่าง หมู่บ้าน 2. ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 2 กลยุทธ์องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายพมวงของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และ SWOT Matrix มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ กลยุทธ์ข้อความรู้ กลยุทธ์สมาชิกในชุมชน และกลยุทธ์แนวปฏิบัติของชุมชน ดังนี้

1. กลยุทธ์ข้อความรู้ เรื่องสาหร่ายพมวง มีกลยุทธ์ ดังนี้

1.1 เชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านสื่อออนไลน์และ เช่น Line

1.2 จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง เช่น การเพาะเลี้ยงสาหร่ายพมวงในแหล่งน้ำธรรมชาติและในบ่อดิน ทั้งแบบเผชิญหน้าและผ่านสื่อออนไลน์

1.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์สาหร่ายพมวง

1.4 การให้ทุนสนับสนุนโครงการ

2. กลยุทธ์สมาชิกในชุมชน มีกลยุทธ์ดังนี้

2.1 จัดตั้งทีมชุมชนนักปฏิบัติร่วมวางแผนบริหารจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายพมวงในชุมชนให้เหมาะสมในแต่ละบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย คุณอำนวย (Facilitator) คุณกิจ (Knowledge worker) คุณลิขิต (Note taker) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) คุณวิศาสตร์ (IT wizard) และคุณเอื้อ (Sponsor)

2.2 สร้างพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติ

2.3 ทำประชาคมจัดตั้งคณะกรรมการและกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่เพื่อ
สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2.4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการดึงเอาความรู้จากบุคลากร ผู้รู้ หรือ
ผู้ปฏิบัติงานออกมาต่อ ยอดสร้างเป็นความรู้ใหม่

3. กลยุทธ์ด้านแนวปฏิบัติของชุมชน โดยใช้ขั้นตอนการจัดการความรู้
มีกลยุทธ์ดังนี้

3.1 พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีโดยอาศัยระบบการจัดการความรู้ในการบริหาร
จัดการทรัพยากรสำหรับรายผมนาง มี 6 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหา
ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ และการจัด เก็บและเผยแพร่
ความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ท่องเที่ยวชายเลนเพื่อปลูกจิตสำนึกการรักษ์
ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งต้นกำเนิดของสาหร่ายผมนางและเผยแพร่ข้อมูลหรือกิจกรรมผ่านเว็บ

3.3 จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและมีทัศนคติที่ดีต่อกัน

3.4 สร้างมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยและส่งเสริมความเชื่อมั่นสู่ชุมชน

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์องค์ประกอบของ
ชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู
อำเภอชะอำ จังหวัดปัตตานี มีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์ข้อความรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ลงความเห็น ว่า กลยุทธ์
ดังกล่าวมีความเหมาะสมสามารถนำไปเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่าย
อินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู แต่ต้องระวังในการใช้เทคโนโลยี
สารสนเทศเพราะเป็นสิ่งที่ทำลายในการนำมาใช้กับชุมชนที่จะใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียน สิ่งที่เป็น
จุดเด่นของกลยุทธ์นี้คือการที่ชาวบ้านมีแรงปรารถนาที่จะร่วมมือกันนับเป็นจุดเริ่มต้นของการ
พัฒนา ถ้าปัญหาสาหร่ายผมนางเกิดจากสาเหตุตามธรรมชาติไม่ได้มาจากน้ำมือของมนุษย์อย่างเดียว
เราจะมีวิธีในการแก้ปัญหาอย่างไรเพื่อให้สาหร่ายยังคงอยู่

กลยุทธ์สมาชิกในชุมชน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ลงความเห็นว่ากลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสม สามารถนำไปเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักรับปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับรายผสมนางของชุมชนบางปูและผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า กลยุทธ์สมาชิกในชุมชนอาจมีอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การที่ผู้นำสามารถรวมตัวกันของสมาชิกเพื่อพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วนับเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากต้องใช้เวลาและต้องใช้กลเม็ดแรงโน้มน้าวเพื่อจูงใจในสมาชิกในทุกบทบาทได้มีส่วนร่วม และที่ต้องระวังถ้าหากสมาชิกในชุมชนที่ไม่ได้รับผลกระทบกับการสูญหายของสาหร่ายผสมนางหรือไม่สนใจว่าสาหร่ายจะมีหรือไม่มีชุมชนจะมีกลยุทธ์อะไรที่จะจูงใจคนเหล่านี้

กลยุทธ์แนวปฏิบัติของชุมชน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ลงความเห็นว่ากลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสม สามารถนำไปเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักรับปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับรายผสมนางของชุมชนบางปู และผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การจะเกิดแนวปฏิบัติที่ดีของชุมชนได้ต้องอาศัยความชำนาญในทุกขั้นตอน และต้องมีผู้ที่คอยช่วยเหลืออยู่เสมอ ต้องนำโอกาสที่ชุมชนมีเครือข่ายภายนอกมาเป็นแรงเสริมในการอนุรักษ์

ประเด็นที่ 2 กลยุทธ์ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักรับปฏิบัติ

กลยุทธ์ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักรับปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ตอน
มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก และ TOWS matrix ของปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักรับปฏิบัติเพื่อหาแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ชุมชนนักรับปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับรายผสมนางของชุมชนบางปู อำเภอชะอำ จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย ผู้นำ การจัดการชุมชน วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย สมาชิกในชุมชน วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ตาราง 18 แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สหายรายหมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

<p>ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths = S)</p> <p>1. ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดี เกิดความไว้วางใจ และเป็นที่พักของชุมชนได้</p>	<p>จุดอ่อน (Weaknesses =W)</p> <p>1. ไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่เด็ดขาดในบางเรื่อง เช่น เรื่องการเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังของชุมชน</p>
<p>โอกาส (Opportunities =O)</p> <p>1. มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการ</p> <p>2 นโยบายของรัฐด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>SO Strategies</p> <p>1. มีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>WO Strategies</p> <p>1. นำนโยบายของรัฐด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชน</p>
<p>อุปสรรค (Threats =T)</p> <p>4. - ขาดความเชื่อมั่นจากชุมชนต่างหมู่บ้านที่คิดต่างด้านทัศนคติทางด้านศาสนา</p> <p>- นโยบายของรัฐด้านการป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ชาวบ้านบางคนไม่เชื่อมั่นและหวาดระแวงผู้นำทางการเมืองของชุมชน</p>	<p>ST Strategies</p> <p>1. สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีการโน้มน้าวชักจูง และผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน</p>	<p>WT Strategies</p> <p>1. ส่งเสริมภาวะผู้นำก้าวทันการเปลี่ยนแปลง</p>

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก TOWS Matrix ในด้านผู้นำ มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) มีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 19 ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)
1. ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดี เกิดความไว้วางใจ และเป็นที่พักของชุมชนได้	1. มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการ 2. นโยบายของรัฐด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) นำนโยบายของรัฐด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 20 ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)
1. ไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่เด็ดขาดในบางเรื่อง เช่น เรื่องการเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยซึ่งเป็น ปัญหาเรื้อรังของชุมชน	1. มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการ 2. นโยบายของรัฐด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือหลบเลี่ยงอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

1) 1.สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีการ โน้มน้าวชักจูง และผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 21 ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)
1. ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดี เกิดความไว้วางใจ และเป็นที่พักของชุมชนได้	- ขาดความเชื่อมั่นจากชุมชนต่างหมู่บ้านที่คิดต่างด้านทัศนคติทางศาสนา - นโยบายของรัฐด้านการป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ชาวบ้านบางคนไม่เชื่อมั่นและหวาดระแวงผู้นำทางการเมืองของชุมชน

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

1) ส่งเสริมภาวะผู้นำก้าวทันการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 22 ปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)
3. ไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่เด็ดขาดในบางเรื่อง เช่น เรื่องการเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยซึ่งเป็น ปัญหาเรื้อรังของชุมชน	- ขาดความเชื่อมั่นจากชุมชนต่างหมู่บ้านที่คิดต่างด้านทัศนคติทางศาสนา - นโยบายของรัฐด้านการป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ชาวบ้านบางคนไม่เชื่อมั่นและหวาดระแวงผู้นำทางการเมืองของชุมชน

ตาราง 23 แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับรายหมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

<p>ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths = S)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 2. การมีส่วนร่วมของชุมชนระหว่าง ผู้นำ สมาชิกในชุมชน โรงเรียน และสถานพยาบาล 3. มีกลุ่มทีมงานที่เข้มแข็ง 	<p>จุดอ่อน (Weaknesses =W)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดระบบการจัดการที่ดีในบางเรื่อง เช่น การจัดการขยะ การจัดการการเลี้ยงสัตว์ และการจัดการทรัพยากรสำหรับรายหมนาง
<p>โอกาส (Opportunities =O)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ 2. มีระบบสุขภาพ เช่น ระบบประปา 3. การนำหลักและคำสอนของอิสลามมาใช้ในการดำเนินชีวิตโดยผ่านการบริหารขยายธรรม 	<p>SO Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ตรวจสอบและประเมินผลการทำงานในทุกๆครั้ง 	<p>WO Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วางแผนและปรับระบบการทำงานปัจจุบันให้รับกับการดำเนินงานสู่จุดที่ต้องการในอนาคต
<p>อุปสรรค (Threats =T)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 	<p>ST Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมการเสริมแรงทางบวกหรือให้รางวัลในการทำงาน 	<p>WT Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. องค์กรภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก TOWS Matrix ในด้านการจัดการชุมชน มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) ตรวจสอบและประเมินผลการทำงานในทุกๆ ครั้ง

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 24 ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 2. การมีส่วนร่วมของชุมชนระหว่าง ผู้นำ สมาชิกในชุมชน โรงเรียน และสถานพยาบาล 3. มีกลุ่มทีมงานที่เข้มแข็ง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ 2. การนำหลักและคำสอนของอิสลามมาใช้ในการดำเนินชีวิตผ่านการบรรยายธรรม

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้
กลยุทธ์

- 1) 1. วางแผนและปรับระบบการทำงานปัจจุบันให้รับกับการดำเนินงานสู่จุดที่ต้องการในอนาคต

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 25 ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดระบบการจัดการที่ดีในบางเรื่อง เช่น การจัดการขยะ การจัดการการเลี้ยงสัตว์ และการจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ 2. มีระบบสุขภาพีบาล เช่น ระบบประปา 3. การนำหลักและคำสอนของอิสลามมาใช้ในการดำเนินชีวิตผ่านการบรรยายธรรม

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือหลบเลี่ยงอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) ส่งเสริมการเสริมแรงทางบวกหรือให้รางวัลในการทำงาน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 26 ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 2. การมีส่วนร่วมของชุมชนระหว่าง ผู้นำ สมาชิกในชุมชน โรงเรียน และสถานพยาบาล 3. มีกลุ่มทีมงานที่เข้มแข็ง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) องค์กรภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 27 ปัจจัยความสำเร็จด้านการจัดการชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดระบบการจัดการที่ดีในบางเรื่อง เช่น การจัดการขยะ การจัดการการเลี้ยงสัตว์ และการจัดการทรัพยากรสำหรับรายผมนาง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตาราง 28 แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการพัฒนา
ชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สหายพมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง
จังหวัดปัตตานี

<p>ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths = S)</p> <p>1. มีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น แผนยุทธศาสตร์ชุมชน</p>	<p>จุดอ่อน (Weaknesses =W)</p> <p>1. ผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่ภาระงานมากทำให้ปฏิบัติงานในบางเรื่องที่วางเป้าหมายไว้ไม่ทัน</p> <p>2. ยังไม่มีเป้าหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรสหายพมนาง</p>
<p>โอกาส (Opportunities =O)</p> <p>1. มีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดหน่วยงาน สสส. กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT กองทุนบทบาทสตรี และองค์กรจากต่างประเทศ</p>	<p>SO Strategies</p> <p>1. ส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมจากนักวิจัย</p>	<p>WO Strategies</p> <p>1. เพิ่มเป้าหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรสหายพมนางในแผนยุทธศาสตร์ชุมชน</p>
<p>อุปสรรค (Threats =T)</p> <p>1. ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ค่าครองชีพสูง ทำให้ปริมาณค่าใช้จ่ายสูง</p>	<p>ST Strategies</p> <p>1. จัดงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก</p>	<p>WT Strategies</p> <p>1. เพิ่มบทบาทให้องค์กรในสถานศึกษาของชุมชน เช่น ครูนักเรียน ร่วมมือกันอนุรักษ์สหายพมนาง</p>

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก TOWS Matrix ในด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์

1) เผยแพร่ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สำหรับผ่านรายการวิทยุหรือทีวีชุมชน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส ดังนี้

ตาราง 29 ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)
1. มีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น แผนยุทธศาสตร์ชุมชน	1. มีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงาน สสส. กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT กองทุนบทบาทสตรี และองค์กรจากต่างประเทศ

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้
กลยุทธ์

1) เพิ่มเป้าหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรสำหรับแผนงานในแผนยุทธศาสตร์ชุมชน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส ดังนี้

ตาราง 30 ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)
1. ผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่ภาระงานมากทำให้ปฏิบัติงานในบางเรื่องที่วางเป้าหมายไว้ไม่ทัน 2. ยังไม่มีเป้าหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรสำหรับแผนงาน	1. มีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงาน สสส. กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT กองทุนบทบาทสตรี และองค์กรจากต่างประเทศ

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือลดล้างอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) จัดของงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 31 ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)
1. มีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น แผนยุทธศาสตร์ชุมชน	1. ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ค่าครองชีพสูง ทำให้ปริมาณค่าใช้จ่ายสูง

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) เพิ่มบทบาทให้องค์กรในสถานศึกษาของชุมชน เช่น ครู นักเรียน ร่วมมือกันอนุรักษ์สำหรับรายนาง

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 32 ปัจจัยความสำเร็จด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)
1. ผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่ภาระงานมากทำให้ปฏิบัติงานในบางเรื่องที่วางเป้าหมายไว้ไม่ทัน 2. ยังไม่มีเป้าหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรสำหรับรายนาง	1. ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ค่าครองชีพสูง ทำให้ปริมาณค่าใช้จ่ายสูง

ตาราง 33 แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับ
พมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

<p>ปัจจัยภายใน</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths = S)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีมโนทัศน์เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. พื้นที่อยู่อาศัยของสมาชิกแต่ละบ้านไม่ห่างกัน 3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลา 4. เป็นชุมชนที่มีการนับถือศาสนาเดียวกัน 100% 5. มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 	<p>จุดอ่อน (Weaknesses =W)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เห็นความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรสำหรับพมนาง จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้
<p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>โอกาส (Opportunities =O)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 	<p>WO Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการและอนุรักษ์สำหรับพมนาง
<p>อุปสรรค (Threats =T)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความคิดที่เห็นต่างด้านมุมมองเรื่องศาสนาของคนต่างหมู่บ้าน และคนภายนอกชุมชนในบางพื้นที่ 	<p>ST Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดกิจกรรมสันตนาการหรือทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้กลับมาพัฒนาชุมชน 	<p>WT Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ความสำคัญกับปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านสำหรับพมนางหรือด้านต่างๆ เพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลัง

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก TOWS Matrix ในด้านด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) จัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 34 ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลา 3. มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้
กลยุทธ์

- 1) ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการและอนุรักษ์สำหรับรายผสมนาง

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 35 ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เห็นความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรสำหรับรายผสมนาง จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือลดล้างอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

1) จัดกิจกรรมสันตนาการหรือทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้กลับมาพัฒนาชุมชน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 36 ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)
1. มีมัตยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. พื้นที่อยู่อาศัยของสมาชิกแต่ละบ้านไม่ห่างกัน 3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลา 4. มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	1. ความคิดที่เห็นต่างด้านมุมมองเรื่องศาสนาของคนต่างหมู่บ้าน และคนภายนอกชุมชนในบางพื้นที่

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

1) .ให้ความสำคัญกับปราชญ์ชาวบ้าน ระบุภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านสาหร่ายพมนางหรือด้านต่างๆเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลัง

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 37 ปัจจัยความสำเร็จด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)
1. ไม่เห็นความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรสาหร่ายพมนาง จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้	1. ความคิดที่เห็นต่างด้านมุมมองเรื่องศาสนาของคนต่างหมู่บ้าน และคนภายนอกชุมชนในบางพื้นที่

ตาราง 38 แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาชุมชน
นักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับหน่วยงานของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

<p>ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths = S)</p> <p>1.ชุมชนความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ลำโพง ประชาสัมพันธ์ทั่วถึงทุกบ้าน ที่วิชุมชน วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ในพื้นที่รอบบริเวณโรงเรียน ห้องอัตรายการวิทยุและโทรทัศน์ และเทคโนโลยีอื่นๆ เช่น กล้อง โดรน กล้องถ่ายภาพ</p>	<p>จุดอ่อน (Weaknesses =W)</p> <p>1. ไม่มีห้องสมุดชุมชน 2. อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ 3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคโนโลยีฯไม่เพียงพอ</p>
<p>โอกาส (Opportunities =O)</p> <p>1. องค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงาน สสส.กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT กองทุนบทบาทสตรี และองค์กรต่างประเทศ</p>	<p>SO Strategies</p> <p>1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารแลกเปลี่ยน และเผยแพร่ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สำหรับผ่านรายการวิทยุหรือที่วิชุมชนออนไลน์ เป็นต้น</p>	<p>WO Strategies</p> <p>1. พัฒนาระบบฐานข้อมูล และการจัดเก็บความรู้เพื่อให้ง่ายในการจัดการและการเข้าถึง</p>
<p>อุปสรรค (Threats =T)</p> <p>1. สมาชิกชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะผู้สูงอายุ</p>	<p>ST Strategies</p> <p>1. จัดอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี แก่ชุมชน</p>	<p>WT Strategies</p> <p>1. ส่งเสริมการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น มือถือคอมพิวเตอร์โดยผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น Line เป็นต้น</p>

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก TOWS Matrix ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์

1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร แลกเปลี่ยน และเผยแพร่ ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สำหรับผ่านรายการวิทยุหรือทีวีชุมชนออนไลน์ ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 39 ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและ โอกาส

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)
1.ชุมชนความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ลำโพงประชาสัมพันธ์ ทั่วถึงทุกบ้าน ทีวีชุมชน วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ในพื้นที่รอบบริเวณ โรงเรียน ห้องอัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ และ เทคโนโลยีอื่นๆ เช่น กล้องโดรน กล้องถ่ายภาพ	1. องค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงาน สสส.กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT กองทุนบทบาทสตรี และองค์กร ต่างประเทศ

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้
กลยุทธ์

1) พัฒนาระบบฐานข้อมูล และการจัดเก็บความรู้เพื่อให้ง่ายในการจัดการและการเข้าถึง ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส ดังนี้

ตาราง 40 ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและ โอกาส

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)
1. ไม่มีห้องสมุดชุมชน 2. อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ 3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคโนโลยีฯไม่เพียงพอ	1. องค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงาน สสส.กองทุนจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้าน ICT กองทุนบทบาทสตรี และองค์กร ต่างประเทศ

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือลดล้างอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) จัดอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี แก่ชุมชน

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 41 ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)
1. ชุมชนความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ลำโพงประชาสัมพันธ์ ทั่วถึงทุกบ้าน ทีวีชุมชน วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ในพื้นที่รอบบริเวณ โรงเรียน ห้องอำนวยการวิทยุและโทรทัศน์ และ เทคโนโลยีอื่นๆ เช่น กล้องโดรน กล้องถ่ายภาพ	1. สมาชิกชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์

- 1) ส่งเสริมการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น มือถือ คอมพิวเตอร์โดยผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น Line เป็นต้น

ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

ตาราง 42 ปัจจัยความสำเร็จด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)
1. ไม่มีห้องสมุดชุมชน 2. อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ 3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคโนโลยีฯ ไม่เพียงพอ	1. สมาชิกชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 กลยุทธ์ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และ SWOT Matrix มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ได้ 3 ปัจจัย ได้แก่ กลยุทธ์ด้านผู้นำ กลยุทธ์ด้านการจัดการชุมชน กลยุทธ์ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย กลยุทธ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านผู้นำ

- 1.1 ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง
- 1.2 นำนโยบายของรัฐด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชน
- 1.3 สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีการโน้มน้าวชักจูง และผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
- 1.4 ส่งเสริมภาวะผู้นำก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

2. กลยุทธ์ด้านการจัดการชุมชน

- 2.1 ตรวจสอบและประเมินผลการทำงานในทุกๆ ครั้ง
- 2.2 วางแผนและปรับระบบการทำงานปัจจุบันให้รับกับการดำเนินงานสู่จุดที่ต้องการในอนาคต
- 2.3 ส่งเสริมการเสริมแรงทางบวกหรือให้รางวัลในการทำงาน
- 2.4 องค์กรภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน

3. กลยุทธ์ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย

- 3.1 ส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมจากนักวิจัย
- 3.2 เพิ่มเป้าหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรสาหร่ายผมนางในแผนยุทธศาสตร์ชุมชน
- 3.3 จัดของงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก
- 3.4 เพิ่มบทบาทให้องค์กรในสถานศึกษาของชุมชน เช่น ครู นักเรียน ร่วมมือกันอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง

4. กลยุทธ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4.2 ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้าน

การจัดการและอนุรักษ์สำหรับผมนาง

4.3 จัดกิจกรรมสันตนาการหรือทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้กลับมาพัฒนาชุมชน

4.4 ให้ความสำคัญกับปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านสำหรับผมนางหรือด้านต่างๆเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลัง

5 กลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

5.1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร แลกเปลี่ยน และเผยแพร่ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สำหรับผมนางผ่านรายการวิทยุหรือทีวีชุมชนออนไลน์ เป็นต้น

5.2 พัฒนาระบบฐานข้อมูล และการจัดเก็บความรู้เพื่อให้ง่ายในการจัดการและการเข้าถึง

5.3 จัดอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี แก่ชุมชน

5.4 ส่งเสริมการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น มือถือ คอมพิวเตอร์ โดยผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น Line เป็นต้น

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์กลยุทธ์องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์ด้านผู้นำ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ลงความเห็นว่า กลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมสามารถนำไปเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนางของชุมชนบางปู และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องจูงใจผู้นำของชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สำหรับผมนางให้ได้เพราะถือแรงสนับสนุนให้โครงการนี้จะบรรลุตามเป้าหมายได้

กลยุทธ์ด้านการจัดการชุมชน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ลงความเห็นว่า กลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมสามารถนำไปเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนางของชุมชนบางปู และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับเป้าหมาย การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้ดำเนินการได้ง่าย ถ้าให้ชาวบ้านดำเนินการเองอาจไม่บรรลุตามกลยุทธ์ สิ่งแรกที่สามารถทำได้คือการขอความร่วมมือจากโรงเรียนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สำหรับพมนางหรือบรรจุในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนก็ได้

กลยุทธ์ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ลงความเห็นว่าการกลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมสามารถนำไปเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับพมนางของชุมชนบางปู และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การที่จะนำโครงการอนุรักษ์สำหรับพมนางลงในแผนยุทธศาสตร์ชุมชนถือว่าดีมาก เพราะยังไม่ต้องดำเนินการตามแผน แต่อยู่ที่ว่าจะทำให้ให้เกิด CoP ได้อย่างไร

กลยุทธ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ลงความเห็นว่าการกลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมสามารถนำไปเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับพมนางของชุมชนบางปู และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ถ้าวชุมชนบางปูมีความพร้อมด้านสถานที่ที่จะรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้และจัดกิจกรรม ส่วนการจัดกิจกรรมสันตนาการหรือทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้กลับมาพัฒนาชุมชนต้องใช้งบประมาณที่สูงดังนั้นชุมชนต้องมีแหล่งเงินทุนสำรองให้กับโครงการนี้ด้วย

กลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 ท่าน ลงความเห็นว่าการกลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมสามารถนำไปเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับพมนางของชุมชนบางปู และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า กลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีต้องการความท้าทายของชุมชน เราจะเปลี่ยนแปลงชุมชนให้มานั่งจับเทคโนโลยีนั้นยาก ต้องมีความพร้อมจริงๆ การจัดหาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีและอุปสรรคในการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีอายุมากแล้วซึ่งอาจจะไม่สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีได้มากนัก

บทที่ 7

อภิปรายผลการวิจัย

บทนี้เป็นการนำเสนอสรุปผลการวิจัยควบคู่กับการอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ อภิปรายผลวิจัยโดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชน ในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายรายผมนางของชุมชน บางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และ 2) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายรายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

จากการศึกษาบริบทของชุมชนบางปูจะเห็นว่ามีปัญหาด้านทรัพยากรสหายราย ผมนางด้วยเหตุที่มาจากน้ำมือมนุษย์ เช่น การทิ้งน้ำเสียลงสู่ทะเล การก่อสร้างบ้านเรือนและถนนที่ รุกล้ำเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเล หรือจะเป็นจากเหตุธรรมชาติเองก็ตาม ส่งผลให้จำนวนสหายรายลด จำนวนน้อยลง เป็นเหตุให้ชาวบ้านบางส่วนได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากทำให้ไม่สามารถ ประกอบอาชีพเก็บสหายรายผมนางได้ จึงเป็นที่มาของการศึกษาทั้งความพร้อมของชุมชนและ นำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาและ อนุรักษ์สหายรายผมนาง ซึ่งการอภิปรายแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัย ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายรายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ผลวิจัยความพร้อมในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อ การอนุรักษ์สหายรายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการวิจัยองค์ประกอบของชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายรายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มี 3 องค์ประกอบ คือ ข้อความรู้ สมาชิกในชุมชน และแนวปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อความรู้ คือ การที่ชุมชนหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีความสนใจและ ความปรารถนา (Passion) ร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีข้อความรู้ ที่เข้าใจดีว่า อะไรเป็นประเด็น

ที่ต้องคุยกันจากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปข้อความรู้ของชุมชน ได้ 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดแข็ง คือ ชาวบ้านมีแรงปรารถนาที่จะร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์สำหรับผืนนาและมรดกภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัยการเจริญเติบโตของสาหร่ายผมนาง 2) จุดอ่อน คือ ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนางและขาดความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงสาหร่ายผมนาง 3) โอกาส คือ ในชุมชนบางปูมีป่าชายเลนที่สมบูรณ์และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ 4) อุปสรรค คือ ชาวบ้านอื่นๆไม่ใส่ใจต่อปัญหาทรัพยากรสาหร่ายผมนาง

สามารถอภิปรายผลได้ว่า ในหัวข้อความรู้ เป็นโดเมนที่มีความสำคัญซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านจะต้องมีแรงปรารถนาที่จะรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาหรืออนุรักษ์สำหรับผืนนา ไม่มีการบังคับบัญชาจึงจะได้ชื่อว่าเป็นชุมชนนักปฏิบัติ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านจะเห็นว่าชาวบ้านต่างมีความตั้งใจที่จะรวมตัวหากมีองค์กรของภาครัฐหรือเอกชนมาช่วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เวนเกอร์, แมคเคอร์มีเอท และชไนเคอร์ (2002/2547) ผู้ให้กำเนิดแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนนักปฏิบัติมองว่าชุมชนนักปฏิบัติที่สมบูรณ์แบบ โดเมนหรือหัวข้อความรู้หรือปัญหา นั้น จะต้องเกิดจากสมาชิกในชุมชนมีแรงปรารถนาาร่วมกัน และสอดคล้องกับคำกล่าวของ บรูซซี ศิริมหาสาคร (2552) ที่ได้กล่าวว่า Head เป็น ความรู้และประสบการณ์เป็นความสนใจหรือปัญหาร่วมกันของสมาชิกที่จะนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนนักปฏิบัติ โดยถูกกำหนดให้เป็นหัวข้อในการสนทนา หรือเรียกว่า Domain ซึ่งเป็นหนึ่งในสามขององค์ประกอบชุมชนนักปฏิบัติ หากองค์ประกอบใดขององค์ประกอบหนึ่งขาดไป ก็เหมือนเก้าอี้สามขาที่ถูกเอียงขาใดขาหนึ่งไป เก้าอี้ย่อมไม่สามารถตั้งอยู่ได้

2. สมาชิกในชุมชน คือ สมาชิกในชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่รวมตัวกัน มีความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อช่วยในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้นจากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดแข็ง คือ ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มาจากหลายอาชีพและมีบทบาทที่หลากหลาย เช่น คุณอำนวย คุณกิจ คุณลิขิต ผู้เชี่ยวชาญ คุณวิศาสตร์ และคุณเอื้อ 2) จุดอ่อน คือ ชุมชนมีผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่มีภาระงานมากและขาดนักวิจัยเกี่ยวกับสาหร่ายผมนาง 3) โอกาส คือ ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายนอกชุมชน และ 4) อุปสรรค คือ ความคิดเห็นด้านศาสนาที่ต่างกันทำให้ขาดความร่วมมือกัน

สามารถอภิปรายผลได้ว่า ชุมชนบางปูมีทรัพยากรบุคคลที่มาจากหลายอาชีพและมีบทบาทที่หลากหลาย เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพร้อมในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผืนนาของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง

จังหวัดปัตตานี ซึ่งสอดคล้องกับ ยุวดี เกตุสัมพันธ์และคณะ(2550); สำนักงาน กพร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547); วราภรณ์ โทโพธิ์ไทย (2552) , บรูซัย ศิริมหาสาคร และ พัชรา กวางทอง (2552) และวีรพงศ์ จันทรสนาม (2555) ได้กล่าวว่า การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายวิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้ การแต่งตั้ง คณะกรรมการหรือสมาชิกในการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้และชุมชนนักปฏิบัติ โดยชื่อเรียกของคณะกรรมการหรือสมาชิกอาจแตกต่างจากสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติในการวิจัยครั้งนี้แต่มีบทบาทและภารกิจคล้ายคลึงกันประกอบด้วย คุณอำนวย (Facilitator) คุณกิจ (Knowledge worker) คุณลิขิต (Note taker) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) คุณวิศาสตร์ (IT wizard) และคุณเอื้อ (Sponsor)

3. แนวปฏิบัติ คือ แนวทางในการปฏิบัติงานของสมาชิกในชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนางานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดแข็ง คือ มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลา 2) ขาดระบบการจัดการที่ดีด้านทรัพยากรสาหร่ายผมนาง จุดอ่อน 3)โอกาส คือมีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนทางด้านงบประมาณและเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4) อุปสรรค คือ ขาดความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนต่างหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวปฏิบัติของชุมชนโดยใช้ขั้นตอนการจัดการความรู้ มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การเตรียมการ (2) การบ่งชี้ความรู้ (3) การแสวงหาความรู้ (4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ และ (6) การจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้

สามารถอภิปรายผลได้ว่า แนวปฏิบัติของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลา บางครั้งชุมชนได้ปฏิบัติโดยไม่ได้ยึดหลักทฤษฎี บางครั้งไม่ก็ไม่รู้ว่าสิ่งที่ทำอยู่ก็เป็น การจัดการความรู้ เช่น การพบปะยามเช้าของคนในชุมชนซึ่งจะจัดเดือนละ 1 ครั้ง เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอขั้นตอนการจัดการความรู้เป็นกระบวนการหนึ่งที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การเตรียมการ พบว่า การเตรียมการจัดการความรู้ของการวิจัยครั้งนี้ มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ รับสมัครสมาชิก ปฐมนิเทศ โดยเชิญวิทยากรมาบรรยาย สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้บุคคลเห็นความสำคัญ ความจำเป็นของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนนักปฏิบัติ เตรียมพัฒนาเว็บไซต์ชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง จัดอบรมเตรียมความพร้อมให้สมาชิกสามารถใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ โทโพธิ์ไทย (2552) ที่พบว่ากระบวนการจัดการความรู้ในขั้นตอนการเตรียมการเป็นขั้นตอนแรก

สำคัญในการเตรียมความพร้อม ประชาสัมพันธ์ สร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเตรียมสร้างเว็บไซต์

3.2 การบ่งชี้ความรู้ พบว่า การบ่งชี้ความรู้เป็นกระบวนการพิจารณาของผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการจัด การความรู้เพื่อระบุว่าความรู้อะไรบ้างที่บุคลากรในองค์กรจำเป็นต้องรู้ และความรู้เหล่านี้อยู่ในรูปแบบใด อยู่กับใครบ้าง ความรู้เหล่านี้จะช่วยทำให้บุคลากรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ได้อย่างถูกต้อง โดยอาศัยการระดมสมองของสมาชิกในทีม ซึ่งเป็นไปตามหลักการของ Marquardt (2002) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การคัดเลือกปัญหาหรือความรู้จะต้องเป็นปัญหา งาน หรือประเด็นจริงของหน่วยงานความรู้นั้นจะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์รวมทั้งเป็นความรู้ที่ทีมสนใจร่วมกัน

3.3 การแสวงหาความรู้ พบว่า การแสวงหาความรู้สามารถนำมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งสามารถค้นหาความรู้ได้จากความรู้ที่ฝังลึก หรือความรู้แบบซ่อนเร้น (Tacit knowledge) และความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) เป็นความรู้เฉพาะ หรือความรู้ทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประเภทความรู้ของ Nonaka (2006, อ้างถึงใน บุรชัย, 2550); Takeuchi (1998, ในสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2547); กิรติ ยศยิ่งยง (2549) และ จงจิตต์ จงจอหอ (2551) ได้กล่าวถึงความรู้ที่ฝังลึก หมายถึง ความเป็นตัวบุคคล เป็นทักษะ ความรู้สึก ความเชื่อหรือความรู้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่ได้มาจากการสะสมประสบการณ์ทำงานความรู้ประเภทฝังลึกประกอบไปด้วย ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างนวัตกรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ความรู้ที่ชัดเจน หมายถึง เป็นความรู้ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวิชาการอยู่ในตำราคู่มือปฏิบัติงาน และสามารถนำมาใช้ได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น สิ่งตีพิมพ์ ความรู้ประเภทนี้จึงสามารถสื่อสารและเผยแพร่ได้อย่างสะดวก

3.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็นของสมาชิก ที่เรียกว่า ความรู้ที่ฝังลึก (Tacit knowledge) ของผู้ที่เชี่ยวชาญทั้งภายในและนอกชุมชนเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประพนธ์ ผาสุกยี่ด (2547) ที่กล่าวถึง ส่วนตัวปลาที่เรียกว่า Knowledge sharing เป็นส่วนที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2547) ได้กล่าวไว้ว่าความรู้ที่เป็นประโยชน์เป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนได้ยาก เพราะวัฒนธรรมตะวันตกเปรียบองค์กรเป็น โรงงานประมวลสารสนเทศและมีสมมติฐานว่า ความรู้เป็นเรื่องที่จับต้องได้ทั้งหมดแต่วัฒนธรรมตะวันตกโดยเฉพาะในประเทศญี่ปุ่นถือว่าความรู้ที่ฝังลึกเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งส่วนที่อยู่ใต้น้ำเพราะความรู้ที่ฝังอยู่ส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน

ไม่เป็นระบบ ทำความเข้าใจยากและแลกเปลี่ยนกันยากเพราะฝังอยู่ในพฤติกรรม ประสบการณ์ อารมณ์ ค่านิยม และอุดมการณ์ส่วนตัว

3.5 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า เป็นกระบวนการกลั่นกรอง ตรวจสอบความรู้ที่ฝังลึก (Tacit knowledge) สังเคราะห์ความรู้ขึ้นมาใหม่ และจัดระเบียบความรู้ ให้เป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ.ร. (2552) ได้กล่าวว่า การประมวลและกลั่นกรองความรู้เป็นขั้นตอนการสร้างความมั่นใจว่าความรู้ที่ได้มีการรวบรวมและจัดเก็บเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัยและมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ในการจัดทำคู่มือต่างๆ จึงกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่มีประสบการณ์สูงในองค์ความรู้นั้นๆ ได้ตรวจสอบ กลั่นกรองความรู้และปรับแก้ไขให้ถูกต้องเสียก่อนจึงจะนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ

3.6 การจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ พบว่า เป็นกระบวนการจัดการความรู้ ให้เป็นระบบ (Knowledge management system: KMS) ไปจัดเก็บในคลังความรู้ (Knowledge bank) แล้วนำมาเผยแพร่ความรู้ผ่าน Website Web board Weblog Facebook Line E-mail และเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง จัดทำโดยคุณวิศาสตร์ การจัดเก็บข้อมูลและมีการเผยแพร่ความรู้นี้ ซึ่งสอดคล้องกับ Marquardt (2002) กล่าวว่า ควรมีการจัดเก็บข้อมูลและเผยแพร่ความรู้อันนำไปสู่การถ่ายโอนความรู้ ในองค์กร

สรุปว่า องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย หัวข้อความรู้ สมาชิก ในชุมชน และแนวปฏิบัติ ซึ่งสำคัญทั้งสามองค์ประกอบ ถ้าขาดหัวข้อความรู้ไป ชุมชนย่อมไร้ซึ่งพลังและแรงจูงใจ ถ้าขาดความเป็นชุมชนสมาชิกย่อมไม่มีความสนิทสนมและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นไปอย่างไม่จริงจังเท่าที่ควร และสุดท้ายถ้าขาดแนวปฏิบัติไปชุมชน อาจเป็นไปได้แค่เครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการที่ไม่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ได้ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้จะต้องมีครบทั้งสามองค์ประกอบแล้ว ชุมชนนักปฏิบัติที่เปี่ยมไปด้วยพลังและความเข้มแข็ง จะต้องพัฒนาองค์ประกอบทั้งสามด้านอย่างสมดุลเปรียบได้กับเก้าอี้สามขาที่มีขายาวเท่าๆกันทั้งสามขาถ้าหากขาใดขาหนึ่งยาวหรือสั้นกว่าอีกข้างหนึ่งเก้าอี้ตัวนั้นย่อมโคลงเคลงไม่มีหลักเท่าที่ควร แต่ก็ยังสามารถตั้งตรงอยู่ได้ แต่เมื่อใดที่มีอะไรเข้ามากระทบอย่างรุนแรงเก้าอี้ก็ย่อมมีโอกาสที่จะล้มลงได้ ทุกเมื่อ องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติของชุมชนบางปู สภาพปัจจัยสิ่งแวดล้อมมีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การนำ SWOT matrix มาใช้ในการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อกำหนดกลยุทธ์ โดยนำจุดแข็งและโอกาสของชุมชนสามารถหักล้างหรือหลีกเลี่ยงจุดอ่อนและอุปสรรค

ประเด็นที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ผู้นำ การจัดการชุมชน วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย วัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้นำ จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ มีบารมี มีคุณธรรมจริยธรรม สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดี เกิดความไว้วางใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของชุมชนได้ 2) จุดอ่อน คือ ไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่เด็ดขาดในบางเรื่อง 3) โอกาส คือ นโยบายของรัฐบาลด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ 4) อุปสรรค คือ ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สามารถอธิบายได้ว่า ชุมชนมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ มีบารมี มีคุณธรรมจริยธรรม สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดี เกิดความไว้วางใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชวลิต เกิดทิพย์ (2550) ผู้นำ มีอิทธิพลต่อบุคคลในองค์กรสามารถชี้นำ มีความคิดสร้างสรรค์ ควบคุม วางแผน และแก้ปัญหาในการทำงาน เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานในองค์กรแล้ว ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างขององค์กรและเพื่อนร่วมงานได้ด้วย ซึ่งผู้นำจะต้องมีภาวะผู้นำในการทำงาน และสอดคล้องกับ บุญดี บุญญาภิกิจ และคณะ (2548) กล่าวว่า การจัดการความรู้จะไม่ประสบความสำเร็จอย่างราบรื่นถ้าปราศจากการสนับสนุนจากผู้บริหารขององค์กร ผู้บริหารจะต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการจัดการความรู้เพื่อที่จะสามารถสื่อสารและผลักดันให้มีการจัดการความรู้ในองค์กร

2. การจัดการชุมชน จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ มีกลุ่มทีมงานที่เข้มแข็ง 2) จุดอ่อน คือ ขาดระบบการจัดการที่ดีในบางเรื่อง เช่น การจัดการขยะ การจัดการการเลี้ยงสัตว์ และการจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง 3) โอกาส คือ การนำหลักและคำสอนของอิสลามมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยผ่านการบรรยายธรรมและ 4) อุปสรรค คือ ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สามารถอธิบายได้ว่า การจัดการชุมชนของชุมชนบางปู มีจุดเด่นตรงที่มีทีมงานที่เข้มแข็งทำให้การจัดการชุมชนเดินหน้าไปด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับ พรรณี สวนเพลง (2552) กล่าวไว้ว่า การจัดการ เป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมสร้างให้ทุนปัญญาในองค์กรที่มีระดับสูง

ดังนั้นการจัดการองค์ความรู้ จึงเป็นเกณฑ์การพิจารณาและเป็นภารกิจขององค์กรเพื่อมุ่งสู่องค์กรที่เป็นเลิศ ซึ่งทุกส่วนล้วนเป็นสิ่งสำคัญสำคัญและขาดมิได้

3. ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ มีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน 2) จุดอ่อน คือ ผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่ภาระงานมากทำให้ปฏิบัติงานในบางเรื่องที่วางเป้าหมายไว้ไม่ทัน 3) โอกาส คือ มีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ และ 4) อุปสรรค คือ ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ค่าครองชีพสูง ทำให้ปริมาณค่าใช้จ่ายสูง

สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนมีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยพิจารณาจากการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ทั้งขององค์กรภาครัฐ และองค์กรชุมชนเอง เป็นการทำงานที่ดำเนินการตามเป้าหมายที่วางไว้ทำให้ง่ายต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ พงศ์ศรีชัย พลศรีเลิศ (2554) ได้กล่าวว่า การกำหนดเป้าหมายที่ดีจะช่วยองค์กรเกิดการพัฒนายั่งยืน เป้าหมายขององค์กรควรจะเป็นเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic goal) และเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะใช้ในการสื่อสารอย่างทั่วถึงภายในองค์กร เป้าหมายที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ คือ ต้องเฉพาะเจาะจง ไม่กว้างเกินไป ประบุสิ่งที่จะกระทำ ควรวัดได้เป็นตัวเลข ประเมินค่าได้ ใช้ติดตามผลได้ ต้องมีความท้าทาย และมีกรอบของระยะเวลาที่ชัดเจน

4. ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ มีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) จุดอ่อน คือ ไม่เห็นความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรสาธารณสุข จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้ 3) โอกาส คือ มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) อุปสรรค คือ ความคิดเห็นด้านศาสนาที่ต่างกันทำให้ขาดความร่วมมือกัน

สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนมีวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ มัสยิดไม่ได้เป็นเพียงศาสนสถานเท่านั้นแต่ยังมีพื้นที่กว้างมีห้องหลายห้องและยังมีเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประพนธ์ ผาสุกยี่ด (2547) ที่กล่าวถึง Knowledge sharing ว่าเป็นส่วนที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2547) ได้กล่าวไว้ว่าความรู้ที่เป็นประโยชน์เป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนได้ยาก เพราะวัฒนธรรมตะวันตกเปรียบองค์กรเป็นโรงงานประมวลสารสนเทศและมีสมมติฐานว่า ความรู้เป็นเรื่องที่จับต้องได้ทั้งหมดแต่วัฒนธรรมตะวันตกโดยเฉพาะในประเทศไทยนับถือว่าความรู้ที่ฝังลึก

เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งส่วนที่อยู่ใต้น้ำเพราะความรู้ที่ฝังอยู่ส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ไม่เป็นระบบ ทำความเข้าใจยากและแลกเปลี่ยนกันยากเพราะฝังอยู่ในพฤติกรรม ประสบการณ์ อารมณ์ ค่านิยม และอุดมการณ์ส่วนตัว บุญดี บุญญาภิกิจ และคณะ (2548) ได้กล่าวว่า กิจกรรม ทางด้านการจัดการความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรโดยตรง สิ่งสำคัญซึ่งจะช่วยให้ องค์กรบรรลุผลสำเร็จในการจัดการความรู้ได้ก็คือวัฒนธรรมของการแลกเปลี่ยนและแบ่งปัน ความรู้ระหว่างบุคคลากรภายในองค์กร

5. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จากการสัมภาษณ์ข้อมูลของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ 2) จุดอ่อน คือ อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ 3) โอกาส คือ มีองค์กร ภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ และ 4) อุปสรรค คือ สมาชิกชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่มี ประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะผู้สูงอายุ

สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้แก่ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ลำโพงประชาสัมพันธ์ทั่วถึงทุกบ้าน ทีวีชุมชน วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ในพื้นที่รอบบริเวณ โรงเรียน ห้องออดิโรรายการวิทยุและโทรทัศน์ และเทคโนโลยีอื่นๆ เช่น กล้อง โดรน กล้องถ่ายรูป ซึ่งชาวบ้านสามารถขอพื้นที่ในการยืมใช้เทคโนโลยีได้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการสื่อสารของชุมชน ดังนั้นหากชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมา ใช้ได้ ชุมชนก็จะสามารถจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญดี บุญญาภิกิจ และคณะ(2548) ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะ อินเทอร์เน็ตและอินเทอร์เน็ตเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนความรู้สามารถทำได้ง่าย ขึ้นนอกจากนี้แล้วระบบฐานข้อมูล ที่ทันสมัยก็มีช่วยช่วยให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งที่ทำหายและอาจเป็นข้อด้อยสำหรับสมาชิกที่เป็น ผู้สูงอายุและไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ จึงต้องอาศัยการจอบรม ให้ความรู้ และอาศัยเยาวชนใน การช่วยอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับ Keyser (2004) ที่กล่าวว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะทำให้ เกิดความสะดวกในการจัดการความรู้ แต่ทั้งนี้ ต้องมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ด้านนี้ อย่างต่อเนื่อง

สรุปว่า ชุมชนบางปู อำเภอชะอำ จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนที่มีความพร้อมทั้ง ทางด้านผู้นำ การจัดการชุมชน วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย วัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นจุดแข็งที่ช่วยในการสร้างศักยภาพให้ชุมชนมี พลังที่จะดูแลทรัพยากรสาหร่ายผมนางที่กำลังจะสูญหาย ซึ่งการใช้จุดแข็งสร้างโอกาสที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดจะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นสามารถพัฒนาให้ชุมชนเป็น

ชุมชนนักปฏิบัติที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ครรชิต พุทธ โกษา (2554) ได้กล่าวไว้ว่า สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หรือ วช. ได้สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามแนวทางต่าง ๆ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึง พ.ศ. 2553 และพบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีศักยภาพและมีโอกาสประสบความสำเร็จ ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีผู้นำที่ดี มีกรรมการชุมชนที่มีจริยธรรมและมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี มีความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีศักยภาพความพร้อมในเรื่องพื้นฐานอาชีพ มีการสร้างระบบการจัดเก็บและการนำมาใช้ขององค์ความรู้ที่ดี และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกชุมชน

แม้ว่าการเตรียมความพร้อมของชุมชน จะเป็นประเด็นที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน แต่หากชุมชนมีจุดอ่อน และอุปสรรคปราศจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ยอมทำให้การจัดการกับปัญหาไม่บรรลุที่วางไว้ควรปรับปรุงจุดอ่อนและอุปสรรคซึ่งเป็นปัจจัยที่ขัดขวางความสำเร็จของชุมชนนำจุดแข็งและ โอกาสที่มีลดปัจจัยดังกล่าว และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น และภาคประชาชน ที่ต้องมาร่วมมือร่วมใจกันคิดแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนบางรูป อาทิ เยี่ยมห้อง จังหวัดปัตตานีต่อการจัดการทรัพยากรสาหร่ายผสมนาง ถือว่าชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อยมาก มีเพียงกลุ่มสาหร่ายผสมนางที่เคยร่วมโครงการกับองค์กรจากภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยที่เคยทำโครงการเลี้ยงสาหร่ายผสมนางในบ่อกุ้งร้าง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เคยมาปรับสภาพน้ำทะเล โดยการโยนลูก EM Ball และร่วมปลูกป่าชายเลน ซึ่งเป็นโครงการที่ไม่ต่อเนื่องขาดการติดตามผลในระยะยาว ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุผลที่ประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อยเกิดจากปัจจัย ดังนี้ 1) บทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่กระตือรือร้นในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรสาหร่ายผสมนาง 2) ระบบการจัดการของเจ้าหน้าที่ ที่ดำเนินงานในระยะสั้นไม่ยั่งยืนและขาดความต่อเนื่อง 3) ชุมชนขาดการรวมตัวกัน มีอุปสรรคทางด้านเวลา โดยเฉพาะชุมชนต่างหมู่บ้านที่มีความคิดเห็นที่ต่างกัน เช่น ด้านความเชื่อ ทำให้เกิดการรวมตัวกันยาก ระหว่างหมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 2 และ 3 ซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2545) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนมีผลจากบทบาทและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขาดความกระตือรือร้น ระบบบริหารราชการที่ต้องการเห็นผลในระยะสั้น และชุมชนที่ไม่ให้ความร่วมมือ

อภิปรายผลการวิจัย กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สรุปได้ดังนี้

การนำเสนอกลยุทธ์ชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Matrix) จัดทำเป็นกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายผล ได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กลยุทธ์องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

1. กลยุทธ์ข้อความรู้ เรื่องสาหร่ายผมนาง มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ (1) เชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านสื่อออนไลน์และ เช่น Line เนื่องจากชุมชนบางปูไม่มีคนในพื้นที่ที่เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนาง จึงจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากเครือข่ายภายนอกมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งแบบเผชิญหน้าและออนไลน์ การเรียนรู้ทฤษฎีสามารถแลกเปลี่ยนได้ทางสื่อออนไลน์ แต่ในทางปฏิบัติ เช่น การสาธิตการเพาะเลี้ยงสาหร่ายผมนาง จำเป็นต้องมารวมตัวกันเจอหน้ากันและร่วมปฏิบัติ (2) จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง เช่น การเพาะเลี้ยงสาหร่ายผมนางในแหล่งน้ำธรรมชาติและในบ่อดิน ทั้งแบบเผชิญหน้าและผ่านสื่อออนไลน์ จะเห็นว่า ปัญหาจำนวนทรัพยากรสาหร่ายที่ลดลงหากเหตุผลมาจากฝีมือของมนุษย์ ยังพอมีแนวทางป้องกันได้ แต่หากเกิดจากธรรมชาติเอง เช่น น้ำเค็มน้อยลง หรือพืดฤดู ก็ยากที่จะป้องกันได้ จึงต้องอาศัยการเพาะเลี้ยงสาหร่ายเองไม่ว่าจะเป็นในแหล่งน้ำหรือบ่อดินก็ตาม (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการแก้ปัญหาดังกล่าว และ (4) การให้ทุนสนับสนุนโครงการ เนื่องจากหากมีการเพาะเลี้ยงสาหร่ายขึ้น ก็ต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อพันธุ์สาหร่ายด้วยเช่นกัน

2. กลยุทธ์สมาชิกในชุมชน มีกลยุทธ์สำคัญคือ (1) จัดตั้งทีมชุมชนนักปฏิบัติร่วมวางแผนบริหารจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางในชุมชนให้เหมาะสมในแต่ละบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย คุณอำนวย (Facilitator) คุณกิจ (Knowledge worker) คุณลิขิต (Note taker) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) คุณวิศาสตร์ (IT wizard) และคุณเอื้อ (Sponsor) เพื่อความสะดวกและทั่วถึงใน

การบริหารจัดการ คนที่มีประสบการณ์ด้านสาขาหรือหน่วยงานส่วนใหญ่จะเป็นคนสูงอายุ หากจะให้ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ไม่ง่ายเลย ดังนั้นจึงวางบทบาทของผู้สูงอายุ ให้เป็นคุณกิจ มีหน้าที่เล่าประสบการณ์หรือเคล็ดลับความรู้ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์สาขาหรือหน่วยงานได้ และให้สมาชิกในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถในการฟังและเขียนเป็นคุณลิขิต มีหน้าที่ จดบันทึกในสิ่งที่คุณกิจเล่าเมื่อผ่านการถกแถลงจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ยกหน้าที่จัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ ให้กลุ่มเยาวชนที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นคุณวิศาสตร์ เป็นต้น (2) สร้างพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพราะการอนุรักษ์สาขาหรือหน่วยงานเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องร่วมมือกันช่วยๆ กันผลจะได้สำเร็จโดยง่าย (3) ทำประชาคมจัดตั้งคณะกรรมการและกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อเพิ่มความสะดวกในหน้าที่และมาตรการของชุมชน (4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการดึงเอาความรู้จากบุคลากร ผู้รู้ หรือผู้ปฏิบัติงานออกมาต่อยอดสร้างเป็นความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก หากเราปล่อยหรือไม่สนใจความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ชนรุ่นหลังก็อาจไม่อาจต่อยอดได้ซึ่งสอดคล้องกับ บดินทร์ วิจารณ์ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ความรู้ที่มีขององค์กรจะถูกจัดเก็บไว้หลายรูปแบบคือ เอกสาร เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เช่น เทป วีดีโอ ซีดี แต่องค์ความรู้กว่าร้อยละ 70 ขององค์ความรู้ในองค์กร จะถูกเก็บอยู่ในสมองคนในรูปแบบของประสบการณ์ ความจำ ซึ่งเรียกว่า Tacit knowledge (ความรู้เฉพาะบุคคล)

3. กลยุทธ์ด้านแนวปฏิบัติของชุมชน โดยใช้ขั้นตอนการจัดการความรู้ มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ

(1) พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีโดยอาศัยระบบการจัดการความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสาขาหรือหน่วยงาน มี 6 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประมวลและถกแถลงความรู้ และการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นกระบวนการที่สำคัญต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ซึ่งทุกขั้นตอนจะมีการทำงานทั้งแบบเผชิญหน้าและผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ภราดร จินดาวงศ์ (2549) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยสอดคล้องกับยุคสมัยและสังคมในปัจจุบัน สำหรับองค์กรที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดการความรู้จะมีความได้เปรียบเมื่อเทียบกับองค์กรต่างๆ ไปที่ไม่มีมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในเชิงการจัดการผู้ใช้สามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็ว เรียนได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่ผูกติดกับเงื่อนไขของเวลา ผู้สอนสามารถจัดกลุ่มของผู้ใช้ความรู้ให้มีสิทธิในการเข้าถึงความรู้ สามารถจัดกลุ่มของผู้ใช้ความรู้ให้มีสิทธิที่จะสร้างหรือนำความรู้ไปใช้ได้ง่าย มีการจัดการสาระความรู้ที่น่าสนใจ และสามารถปรับปรุงผลความรู้ พฤติกรรมของผู้ใช้ความรู้

ได้อย่างง่าย (2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ท่องเที่ยวชายเลนเพื่อปลูกจิตสำนึกการรักษ์
 ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งต้นกำเนิดของสาหร่ายผมนางและเผยแพร่ข้อมูลหรือกิจกรรมผ่านเว็บ
 ความงามของธรรมชาติเป็นสิ่งกระตุ้นให้มนุษย์อยากจะทำางแทนธรรมชาติ ให้คงเดิมที่สุด ซึ่ง
 สอดคล้องกับ สาโรช เจริญทอง (2548) ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อม และได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการรักธรรมชาติ
 (3) จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและมีทัศนคติที่ดีต่อกัน และ (4) สร้างมาตรการดูแลรักษา
 ความปลอดภัยและส่งเสริมความเชื่อมั่นสู่ชุมชน ชุมชนต้องเข้มแข็งและสร้างความเชื่อมั่นด้าน
 ความปลอดภัยกลับมา จะทำให้นักวิจัยต่างพื้นที่สามารถเข้าถึงพื้นที่และทำการวิจัยเชิงปฏิบัติ
 ร่วมได้

ประเด็นที่ 2 กลยุทธ์ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชน
 นักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง
 จังหวัดปัตตานี

1. กลยุทธ์ด้านผู้นำ มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ (1) ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงาน
 อย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นบุคคลที่มีอำนาจสั่งการหรือควบคุมชาวบ้านได้ (2) นำนโยบายของรัฐบาลด้าน
 การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชน
 เป็นนโยบายที่สามารถคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติได้ถือเป็น โอกาสของชุมชนที่จะสามารถ
 ป้องกันการรุกรานพื้นที่ป่าได้ (3) สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีการโน้มน้าวชักจูง
 และผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการจูงใจ
 ให้สมาชิกในชุมชนส่วนมากเกิดจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง (4) ส่งเสริมภาวะผู้นำก้าวหน้าทัน
 การเปลี่ยนแปลง ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้นำที่ต้องกล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางด้าน
 เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ผู้นำต้องกล้าที่จะตัดสินใจเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้าน
 ได้

2. กลยุทธ์ด้านการจัดการชุมชน กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ (1) ตรวจสอบและ
 ประเมินผลการทำงานในทุกๆ ครั้ง เพื่อให้โครงการมีความต่อเนื่องและยั่งยืน (2) วางแผนและปรับ
 ระบบการทำงานปัจจุบันให้รับกับการดำเนินงานสู่จุดที่ต้องการในอนาคต (3) ส่งเสริมการเสริมแรง
 ทางบวกหรือให้รางวัลในการทำงาน เป็นขวัญและกำลังใจให้คนที่ทำงาน อย่างมีความสุข และ(4)
 องค์กรภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน

3. กลยุทธ์ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ

(1) ส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมจากนักวิจัย (2) เพิ่มเป้าหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรสาธารณสุขรายพม nang ในแผนยุทธศาสตร์ชุมชน จะได้เป็นวาระที่จำเป็นต้องดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผน (3) จัดของงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก เช่น งบประมาณจากหน่วยงานวิจัย เป็นต้น (4) เพิ่มบทบาทให้องค์กรในสถานศึกษาของชุมชน เช่น ครู นักเรียน ร่วมมือกันอนุรักษ์สาธารณสุขรายพม nang ทางโรงเรียนจัดชั่วโมงกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐบาล ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรณรงค์อนุรักษ์สาธารณสุขรายพม nang รณรงค์ลดการทิ้งน้ำเน่าเสีย พื้นฟูสภาพป่าและน้ำทะเล ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสาหร่าย เป็นต้น

4. กลยุทธ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ (1) จัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่าน สื่อออนไลน์ เช่น Line Facebook เป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถย่นเวลาได้ จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้เมื่อไหร่ก็ได้ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ชาวบ้านไม่จำเป็นต้องเดินทางและเสียเวลาเข้าร่วมประชุมแบบเผชิญหน้า นอกจากนี้การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการนำความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนออกมา แล้วนำความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Klein (2008) ศึกษาทิศทางในการวิจัย โดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ความรู้ที่มีความรู้ฝังอยู่ในคน (Tacit knowledge) และความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) ซึ่งความรู้ที่ชัดเจนสามารถศึกษาได้จากเอกสารที่ปรากฏ แต่ความรู้ที่ฝังอยู่ในคนเป็นความรู้ที่ศึกษาได้ยากกว่าในการศึกษาวิจัยนี้จะเน้นให้ดึงความรู้แบบ Tacit knowledge โดยให้เล่าเรื่องที่เป็นผลงานที่สำคัญในชีวิตผ่านนิทานประสบการณ์ (Storytelling) ซึ่งการวิจัยพบว่า การใช้วิธีดังกล่าวทำให้เกิดการสื่อสารในชุมชนมากขึ้น เป็นหนทางให้เกิดชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) สามารถดูแลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพของชุมชนได้ (2) ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการและอนุรักษ์สาธารณสุขรายพม nang (3) จัดกิจกรรมสันตนาการหรือทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้กลับมาพัฒนาชุมชน เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูทรัพยากรสาธารณสุขรายพม nang และ (4) ให้ความสำคัญกับปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านสาธารณสุขรายพม nang หรือด้านต่างๆ เพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลัง

5. กลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีกลยุทธ์สำคัญ คือ (1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร แลกเปลี่ยน และเผยแพร่ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

สำหรับผ่านรายการวิทยุหรือทีวีชุมชนออนไลน์ เป็นต้น เนื่องจากชุมชนบางปูมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นจึงใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีร่วมให้ความรู้สื่อสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สำหรับผมนาง เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรสำหรับผมนาง (2) พัฒนาระบบฐานข้อมูล และการจัดเก็บความรู้เพื่อให้ง่ายในการจัดการและการเข้าถึง เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลและชาวบ้านจะได้ศึกษาข้อมูลอย่างสะดวก (3) จัดอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี แก่ชุมชน เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และ(4) ส่งเสริมการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น มือถือ คอมพิวเตอร์ โดยผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น Line เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การกำหนดกลยุทธ์ต่อชุมชน ให้พิจารณาความพร้อมของชุมชน ทางด้านผู้นำ การจัดการชุมชน วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 หมู่บ้านอื่นๆสามารถนำผลการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนางของชุมชนบางปูที่มีลักษณะคล้ายกัน ไปปรับปรุงพัฒนาแก้ไขให้สอดคล้องกับหมู่บ้านของตนเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ทรัพยากรสำหรับผมนางอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 แต่ละพื้นที่ควรวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของชุมชนที่กำลังจะสูญหาย และควรวิเคราะห์หาแนวทางการอนุรักษ์โดยวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้พูดคุยอย่างสันติเสวนาเพิ่มขึ้น

2.2 ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผมนาง ดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ที่วางไว้

2.3 ควรส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในเรื่องการอนุรักษ์สำหรับผมนาง โดยใช้เครื่องมือชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ หรือการปรึกษาหารือที่จะช่วยแก้ปัญหาทรัพยากรสำหรับผมนางที่ลดลง

บรรณานุกรม

- กฤษณก วรณวีระ. (2557). การสร้างชุมชนนักปฏิบัติการบนเครือข่ายสังคมเพื่อการเรียนรู้การผลิตสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- กัมพล ไชยนันท์. (2554). ยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์.
- กิริติ ชยยิ่งยง. (2549). การจัดการความรู้ในองค์กรและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้.
- กุลิสรา ไคร์ครวญ. (2550). คู่มือ Internet เบื้องต้น. นนทบุรี : ไอซีซีอินโฟดิสทริบิวเตอร์เซ็นเตอร์.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2559). การวิจัยเชิงคุณภาพ. ค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2559,
จาก <http://nursing.stou.ac.th/UploadedFile/A2.pdf>
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย.
- ครรชิต พุทธโกษา. (2554). คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้ โครงการพัฒนาส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในส่วนราชการจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (2548). กรุงเทพฯ : สำนักงาน กพร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2556,
จาก www.opdc.go.th/oldweb/thai/frame_kpi_49/handbook_2549.doc
- คู่มือการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนแนวปฏิบัติ(CoP). (2550). นครปฐม : สำนักพัฒนาคุณภาพมหาวิทยาลัยมหิดล. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2556,
จาก <http://www.sc.mahidol.ac.th/scpn/relate/CoP.pdf>

โครงการพัฒนาส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในส่วนราชการ.

(2548). กรุงเทพฯ:สำนักงาน ก.พ.ร.และ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

จงจิตต์ จงจอหอ. (2551). การศึกษาความพร้อมในการจัดการความรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

จักรพันธ์ จันทร์อิน. (2555). การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้เรื่องการแพร่กระจายนวัตกรรมทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จารุวรรณ รัตน์โกคา. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้หลักสูตรฐานสมรรถนะวิชาชีพหัตถกรรมโดยภูมิปัญญาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรอุตสาหกรรมดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

จินดา คุณสมบัติ. (2554). การพัฒนารูปแบบเพื่อการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนนักปฏิบัติในโรงพยาบาลทั่วไป. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เจษฎา นกน้อย. (2552). นานาทัศนะการจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จำเริญ จิตรหลัง. (2550). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เฉลิมศรี ขจรวงศ์วัฒนา. (2553). การเสริมสร้างการจัดการความรู้เพื่อเป็นชุมชนนักปฏิบัติผู้ติดเชื่อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ในภาคตะวันออก: กรณีศึกษาแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชวลิต เกิดทิพย์. (2550). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ชำนาญพงษ์ เหล่าสะพาน. (2555). การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กรณีศึกษา
ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคอนมัน ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม. ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชรัยพร ภูมา. (2553). การพัฒนารูปแบบยูเลอร์นึ่งโดยใช้แนวคิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ของชุมชนนักปฏิบัติและการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยี
วัสดุศาสตร์สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.
วารสารรัฐสมิแล, 23(2), 1-7
- ณัฐพล รำไพ. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ผ่านเว็บที่เสริมสร้างสมรรถนะของ
นักศึกษาคู. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คุณเดือน อิมโพธิ์. (2539). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : ปรกาศพริก.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). การวางแผนกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดีดี จำกัด.
- เทศบาลตำบลบางปู. (2560). สถิติประชากรจากทะเบียนบ้าน แยกรายพื้นที่ระดับตำบลบางปู
อำเภอชะอำ จังหวัดปัตตานี . ปัตตานี. (อัคราณา)
- ธงชัย สันติวงษ์. (2538). กลยุทธ์การจัดการ. กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์.
- นักข่าวพลเมือง. (2556). สหายผมนาง ณ อ่าวปัตตานี. [วิดีโอ ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม
2556, จาก <http://www.youtube.com/watch?V=VVhdcinzMTE>
- นันทิยา ทุดานวัตร และณรงค์ ทุดานวัตร. (2542). SWOT การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน.
อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2546). การจัดการสมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เซ็นทรัลเอกเพรส.
- บดินทร์ วิจารณ์. (2547). การจัดการความรู้สู่ปัญญาปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

บุญดี บุญญากิจ, นางลักขณ์ ประสพสุข โชคชัย, ดิสพงษ์ พรชนกนาถ และปรียวรรณ กรรณล้วน.

(2548). *การจัดการความรู้...จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :

จิรวัดน์ เอ็กซ์เพรส.

บุญรอด วงษ์สวาท. (2550). *ผลการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการจัดการเรียนรู้วิชาเคมี เรื่องสมบัติ*

ตามตารางธาตุ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัด

เพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญส่ง วิริกุล และวิวรรณ สิงห์ทิวศักดิ์. (2531). *การทดลองเลี้ยงสาหร่ายสีเขียว* *Polucavernosa*

fastigiata และ Gracilaria tenuistipitata *ในบ่อดิน*. จันทบุรี : สถานีประมงน้ำจืดจันทบุรี

กรมประมง

บุรชัย ศิริมหาสาคร. (2550). *จัดการความรู้สู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: แสงดาว

บุรชัย ศิริมหาสาคร และ พัดชา กวางทอง. (2552). *เรื่องเล่าเร้าพลังในชุมชนนักปฏิบัติ*.

กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ประพนธ์ ผาสุขยืด. (2550). *การจัดการความรู้ (KM) ฉบับขับเคลื่อน LO*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: ไยใหม่

ผู้จัดการออนไลน์ ASTV . (2556). *ชาวบ้านปัตตานีวอนรัฐช่วยขยายพันธ์สาหร่ายผมนาง*.

ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก [http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?](http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9550000041421)

NewsID=9550000041421

พงศ์ศรัณย์ พลศรีเลิศ. (2554). *การกำหนดเป้าหมายขององค์กร*. ค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2559, จาก

<https://phongzaheun.wordpress.com/2011/12/13/>

พรนิตา พานิชกุล และสุธี พงศาสกุลชัย. (2552). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ*. กรุงเทพฯ :

เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.

พรพิมล ธรรมษาภิรมย์โชค. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). *การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ:

เอ็กซ์เพอร์เน็ท.

พรณี สวานเพลง.(2552). เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมสำหรับการจัดการความรู้.
กรุงเทพฯ:ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด มหาชน.

พรฤดี เนติโสภากุล. (2554). เทคโนโลยีการจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร : รัมโมกซ์.

พัชรินทร์ ลีรสุนทร. (2550). ชุมชนนักปฏิบัติด้านการเรียนรู้ : แนวคิด เทคนิค และ
กระบวนการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พุดลาภ อุทัยเลิศอรุณ. (2547). การพัฒนาองค์กรจัดการความรู้ด้วย CoP. วารสารลักทอสายใย
แห่งความรู้. 47,8,6-9.

พิสนุ ฟองศรี. (2552). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์

ไพศาล วรรคำ. (2554). การวิจัยทางการศึกษา. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2551). การจัดการความรู้: สังกัปทางทฤษฎี. กรุงเทพฯ:
เพชรเกษม พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด

ภคณัฐ ฉายีเนตร. (2551). การพัฒนาระบบต้นแบบการจัดการความรู้สำหรับฝ่ายงานบริหาร
โครงข่ายจังหวัดลำปาง บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน). การค้นคว้าแบบอิสระ
ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภราดร จินดาวงศ์. (2549). การจัดการความรู้.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์ จำกัด.

มัทรียา แหละเหย็บ ระพีพร เรื่องช่วย และอนงค์ จีร์ภัทร์. (2554). ความสัมพันธ์ของปัจจัย
สิ่งแวดล้อมต่อการแพร่กระจายของสาหร่ายวุ้นสกุลกราซิลาเรียในบริเวณชายฝั่งจังหวัด
ตราด. ใน การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 49 . กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยุทธ ไกยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย.(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ยีน ภู่วรรณ และ สมชาย นำประเสริฐชัย. (2546). ไอซีทีเพื่อการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ :
ซีเอ็ดยูเคชั่น

ยุวดี เกตสัมพันธ์ สมใจ เนียมหอม และบุญดี บุญญากิจ. (2550). เส้นทางสู่ CoP สไตล์ศิริราช
กรุงเทพฯ : จีรวัดน์ เอ็กซ์เพรส จำกัด

ระพีพร เรื่องช่วย และคณะ (2549). โครงการ “การเลี้ยงสาหร่ายผสมนางเพื่อเป็นอาชีพทางเลือกใหม่สำหรับชาวประมงพื้นบ้านในอ่าวปัตตานีจังหวัดปัตตานี”. ปัตตานี : สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.).

ระพีพร เรื่องช่วย. (2552). สาหร่ายวุ้น กราซีลาเรีย: เทคนิคการเพาะเลี้ยงที่มีประสิทธิภาพ. ปัตตานี : ปัตตานีพิมพ์ไม่ตรีบริการ.

รัตนะ บัวสนธิ์. (2552). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา.(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คำสมัย.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2541). เทคนิคการสร้างและสอบข้อสอบความถนัดทางการเรียน. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ลือชัย ธรรมชู. (2534). การศึกษานิเวศวิทยาบางประการของแหล่งเกิดสาหร่ายทะเลตามธรรมชาติ. เอกสารวิชาการ เลขที่ 3/2534. ศูนย์วิจัยการพัฒนากิจการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งจังหวัดจันทบุรี, กองเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ, กรมประมง.

วรางคณา โตโพธิ์ไทย. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2553). ความทรงจำในอ่าวปัตตานี. กรุงเทพฯ. : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วิจารณ์ พานิช. (2549). KM วันละคำ จากนักปฏิบัติ KM สู่นักปฏิบัติ KM. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

วิชัย นภาพงส์. (2552). วิจัยทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา. ปัตตานี: ปัตตานีการช่าง.

วิทยา สุกตบวร. (2548). ระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

วิทยา เรื่องพรวิสุทธิ. (2539). คู่มือการเข้าสู่อินเทอร์เน็ตสำหรับผู้เริ่มต้น. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

วีรุฑ มาณะศิริรานนท์. (2545). การบริหารภูมิปัญญา.(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เอ็กชเปอร์เน็ท.

วุทธิศักดิ์ โภชนุกุล. (2556). การพัฒนาระบบการฝึกหัดครูเชิงสมรรถนะผ่านการเรียนรู้ทางไกลโดยใช้เว็บเป็นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาสำหรับครูประจำการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- เวนเกอร์, เอเดียน, แมคเคอร์ม็อท, ริชาร์ด และชไนเดอร์, วิลเลียม เอ็ม. (2547). *การจัดการความรู้ สายพันธ์ใหม่ ชุมชนแนวปฏิบัติ*. แปลจากเรื่อง *Cultivating communities of Practice* แปลโดย พูลลาภ อุทัยเลิศอรุณ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ศักดิ์ดา เถียรในเมือง. (2527). *การเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลบางชนิดในแนวชายฝั่งจังหวัดชลบุรี*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ศรีไพโร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย. (2549). *ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ศุภธิดา รักยุติธรรมกุล. (2553). *การศึกษานำชุมชนนักปฏิบัติไปใช้ในแผนกกายภาพบำบัด โรงพยาบาลกรุงเทพระยอง*. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, วิทยาลัยนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2547). *การจัดการความรู้...จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง สงขลา. (2557). *สาย(สาหร่าย) ทรัพยากรที่สูญหาย* ค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2559, จาก http://www.nicaonline.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1544:2014-08-18-06-48-21&catid=39:2012-02-20-02-59-03&Itemid=121
- สถาพร แสงสุโพธิ์. (2552). *การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการความรู้ ในระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สมชาย นำประเสริฐ. (2550). *เทคโนโลยีกับการจัดการความรู้*. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2560, จาก <http://www.chumphon.doae.go.th/Knowledge/km5.pdf>
- สมยศ นาวิการ. (2537). *การบริหารพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.
- สายสุนีย์ เทพสุขเอี่ยม. (2553). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยวิธีการค้นพบโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนนักปฏิบัติและชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และการมีส่วนร่วมของชุมชน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สาโรช เจริญทอง. (2548). *กลยุทธ์การพัฒนาสังคมของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุชาติ วิเชียรสรรค์. *สายผมนางที่จังหวัดสงขลา*. *วารสารการประมง*. 21, 2(2511): 295-307
- สุกัญญา ปุสุรินทร์คำ. (2549). *การพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นชุมชนนักปฏิบัติของครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวดี จันทวานิช. (2545). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธีรา ไชยถา. (2555). *การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้แบบออนไลน์สำหรับข้าราชการกรมสนับสนุน กองพลทหารราบที่ 9*. คุชฎีบัณฑิตปริญญาปรัชญาคุชฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวิทย์ รักสกลม. (2556). *รูปแบบการจัดการความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของกองบิน 6*. คุชฎีบัณฑิตปริญญาปรัชญาคุชฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อมรวิชัย นาคทรพร และคณะ. (2551). *การศึกษาวิถีชุมชน การสังเคราะห์ประสบการณ์ในชุดโครงการวิจัยด้านการศึกษาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อาภรณ์ เทพพานิช.(2545). *สาหร่ายผมนาง (Gracilaria spp.) ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งสุราษฎร์ธานี* สำนักวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง กรมประมง.
ค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.fisheries.go.th/cfsuratthani/Download/01-10-2557%-edit1.pdf>
- อิวานส์, คริสติน่า. (2552). *บทบาท HR ในโลก KM*. แปลจาก *Managing for Knowledge HR's Strategic Role*. แปลโดย นิพัฒน์ ภัทรชิต. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท
- อัญญาณี คล้ายสุบรรณ. (2550). *การจัดการความรู้ฉบับปฐมบท*. นครปฐม: เพชรเกษมปรีณติงกรุป
- อำไพ หรรณารักษ์. (2550). *การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2557, จาก <http://www.accu.or.jp/esd/mt-static/coe/tei.pdf>

โอภาส เอี่ยมศิริวงศ์. (2551). *ระบบฐานข้อมูล*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดดูเคชั่น.

Argotsinger, J. (2002). *Components of P.B.T.E: A Case Study*. Unpublished Dissertation, University of Missouri-Columbia.

Buschmann, A.H., Correa, .A., Westermeie, r, Hernández-González, C. & Norambuena (2000) Red algal farming in Chile. *Rev. Chil. Aqua*. 194:230-220.

Bannan, B, & Milheim, W.D. (1997). *Web-based instruction*. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication, Inc.

Cento, Samuel C, and Peter, J. Paul. (1991). *Strategic Management : Concept and Application*. New York : McGraw-Hill.

Davenport & Prusak. (1998). *Working knowledge: How Organizations Manage What they know*. Paper presented at the 11th Congresses of Southeast Asian Librarians, Singapore, 26-28 April.

David, F.R. (1999). *Strategic Management*. New Jersey : Preutice-ttall international.

Edda Tandi LWOGA (2011) .*Knowledge management approaches in managing agricultural indigenous andexogenous knowledge in Tanzania*. Retrieved June 10, 2014, from [http://ir.muhas.ac.tz:8080/jspui/bitstream/123456789/1365/1/\(99516048\)%20final%20paper_Lwoga.pdf](http://ir.muhas.ac.tz:8080/jspui/bitstream/123456789/1365/1/(99516048)%20final%20paper_Lwoga.pdf)

Ellsworth, J.H. (1994). *Education on Internet, Indiianapolis*, Indiana : Sams Publishing.

Garvin, D.A. (1993). Building a learning organization. *Harvard Business Review*, 71, 4. Retrieved January 3, 2014, from <http://hbr.org/1993/07/building-a-learning-organization/ar/1>

Hoadley & Kilner (2005). “Using Technology to Transform Communities of Practice into Knowledge building Communities”, SIGGROUP Bulletin, Vol. 25, No. 1, pp. 31-40. Retrieved June 10, 2014, from http://www.immersivelearninguniversity.com/uploads/Hoadley_Kilner_SIGGROUP05.pdf

- Howland, J. & Wedman, J. (2004). A Process Model for Faculty Development: Individualizing Technology Learning. *Journal of Technology and Teacher Education*, 12(2), 239-263.
- Hurley, T.A., & Green, C.W. (2005). Knowledge Management and the Nonprofit Industry: A With and between Approach. *Journal of Knowledge Management Practice*, 5,10. Retrieved June 7, 2013, from <http://www.tlinc.com/article66.htm>. Accessed.
- Khalifa, M., Yu, A. Y., & Shen, K. N. (2008). Knowledge management systems success: a contingency perspective, *Journal of Knowledge Management*, Vol. 12, 1, Retrieved June 7, 2013, from <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/13673270810852430>
- Keyser, R.L. (2004). Assessing the relationship between knowledge management and plant performance at the Tennessee Valley Authority. Doctoral Dissertation, Industrial and Systems Engineering and Engineering Management, The University of Alabama in Huntsville, Huntsville, Alabama.
- Khan, B. H. 1997. Web-Based Instruction, New Jersey : Englewood Cliffs.
- Kim, A. J. (2000). *Community building on the web: Secret strategies for successful online communities*. Berkeley, CA: Peachpit Press.
- Kim, D.H. 1970. Economically important seaweeds in Chile-I. Gracilaria. *Bot. Mar.* 13; 140-162.
- Klein, J. H. (2008). Some directions for research in knowledge sharing. *Knowledge Management Research & Practice*, 6, 41-46
- LaRoe, J. R. (1995). Moving to a virtual curriculum. [CD]. n.p.: Silver Platter File.
- Loyarte, E., & Rivera, O. (2007). Community of Practice: A model for their cultivation. *Journal of knowledge Management*, 11, 3.
- Marquardt, M.J. 2002. Building the learning organization : Mastering the 5 element for corporate learning. Palo Alto: Davies – Black.

- McDermott, R. (2009). *Knowing in Community: 10 Critical Success Factors in Building Communities of Practice*. Retrieved August 7, 2014, from [http://www.comp.dit.ie/dgordon/Courses/ResearchMethods/Countdown/10Critical Success.pdf](http://www.comp.dit.ie/dgordon/Courses/ResearchMethods/Countdown/10CriticalSuccess.pdf)
- Milne, P., & Callahan, S. (2006). "ActKM: the story of a community", *Journal of Knowledge Management*, Vol. 10, 1, 108 – 118. Retrieved June 7, 2013, from <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/13673270610650148>
- Nada, B. & Linda. (1995). *The Design, Development, Implementation and Evaluation of a Graduate Level Course for Teaching Web-Based Instruction*. Retrieved October 29, 2014, from : <http://www.und.ca/wwwdev/naweb99/proceedings/dabbagh>
Implementation Of the Internet into Class Activities and Professional Development. Dissertation Abstracts International.
- Ngulube, P. (2007) *Knowledge Management Model and their Utility to the Effective Management and Intergration of Indigenous Knowledge with Other Knowledge Systems*. Retrieved June 7, 2013, from <http://steve3067095.pbworks.com/f/Knowledge+management+models++Indilinga.pdf>
- Senge, P. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday
- Thomas, D., H., & Prusak, L. (1998). *Working Knowledge*. Harvard Business School Press, USA.
- Usono, A.S., & Tsui, M.W. (2007). Trust as an antecedent to knowledge sharing in virtual communities of practice. *Knowledge Management Research & Practice*, 5, 3.
- Well, J. G., & Daniel. (1995). Teachers' stages of concern towards internet integration. [CD]. n.p.: Silver Platter File.
- Zheng, W. (2005). *The impact of organizational culture, structure, and strategy management effectiveness and organizational effectiveness*. Ph.D. Dissertation Philosophy in Business Administration Management, University of Minnesota.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติ
เพื่อการอนุรักษ์สหายพมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติ
เพื่อการอนุรักษ์สำหรับรายผสมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย นภาพงศ์
ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โอภาส เกาไสยาภรณ์
ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวัจน์ สองเมือง
สาขาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
4. ดร.ณัฐภพพงษ์ กาญจนฉายา
ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อมมี เบญจมะ
ภาควิชาเทคโนโลยีและการอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติ
เพื่อการอนุรักษ์สภำร่ำยผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จ.ปัตตานี (ต่อ)

6. นายอับดุลมาหะนีะ สาและ
กำนันตำบลบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

7. นายลาเต๊ะ มาหามะ
ประธานกลุ่มอนุรักษ์สภำร่ำยผมนาง
ตำบลบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

8. นายฟาเดล หะยีสื่อแม
ตัวแทนกลุ่มเยาวชนตำบลบางปู
ตำบลบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

9. นางรอมหละ เจะเลาะ
ตัวแทนผู้ประกอบอาชีพสภำร่ำยผมนาง
ตำบลบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

10. นางดวงพร เปาะวอ
ตัวแทนผู้ประกอบอาชีพสภำร่ำยผมนาง
ตำบลบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

ภาคผนวก ข

เครื่องมือเก็บข้อมูลการวิจัย

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

การศึกษาความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรับปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับรายผสมนาง
ของชุมชนบางปู

คำชี้แจง:

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ราษฎรในชุมชนบางปู มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรับปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับรายผสมนาง ของชุมชนบางปู ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากท่าน ผู้วิจัยจะนำไปใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสำหรับรายผสมนางในชุมชนบางปู

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความพร้อมด้านองค์ประกอบของชุมชนนักรับปฏิบัติ

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยของชุมชนนักรับปฏิบัติ

คำตอบที่ได้รับจะไม่มีผลกระทบหรือทำให้ท่านเสียหายแต่อย่างใด และจะไม่ถูกเปิดเผยในที่ใด การวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวมไม่แยกนำเสนอหรือวิเคราะห์เป็นรายบุคคล

ขอแสดงความนับถือ

นางพัญลีนี เจาะเอาะ

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อหมู่บ้าน.....

ที่ตั้ง.....

วันที่สัมภาษณ์.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

เพศ.....อายุ.....อาชีพ.....

ตอนที่ 2 ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสาหร่ายผมนางในชุมชนบางปู

1. สภาพทรัพยากรสาหร่ายผมนางในชุมชนบางปูเป็นอย่างไร

.....

2. ทรัพยากรสาหร่ายผมนางในชุมชนบางปูมีปัญหาอย่างไร

.....

ตอนที่ 3 ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

1. องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู ประกอบด้วย หัวข้อความรู้ (Domain) สมาชิกในชุมชน (Community) และแนวปฏิบัติของชุมชน (Practice)

.....

2. ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย ด้านผู้นำ ด้านการจัดการชุมชน
ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล นางพีฏิลินี เจะเออะ

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5520121517

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
------	------------	---------------------

ศศ.บ. (ศึกษาศาสตร์บัณฑิต)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2550
---------------------------	--------------------------	------

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านน้ำบ่อ อำเภอยะนิง จังหวัดปัตตานี

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

พีฏิลินี เจะเออะ และ ชวลิต เกิดทิพย์. (2560). ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนั้กปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรัยผมนาง : กรณีศึกษา ชุมชนบางปู อำเภอยะหรั้ง จังหวัดปัตตานี. เอกสารประกอบการประชุมนำเสนอผลงานในโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ศึกษาศาสตร์วิจัย ครั้งที่ 4

(Education Research Conference 4th) นวัตกรรมการศึกษาเพื่อ Thailand 4.0